

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA GORICA

1939

KOLEĐAR

MOHORJEVE DRUŽBE

1939

Naslovno stran je naslikala akad. slikarica Mara Kraljeva. — Zaglavja
za mesece je izdelal akad. slikar Fr. Gorše.

Z dovoljenjem cerkvenega oblastva.

DRUŽBA ima v zalogi še sledeče knjige :	Cena za 1 izvod		Cena za 1 izv. s poštnino	
	Lir	inuzom- stvo	ino- stvo	zpmstvo
Živi ogenj, življenje Pija X.	3.—		3,50	4.—
Jalen: Ovčar Marko, povest	4,50		5,20	—
Rožencvet: Leteče copate, pravljice	2.—		2,30	2,60
Proti novim svetovom, zgodovinske črtice	2,50		3.—	3,50
Za Kristusa! Življenje p. Pro-ja	2,80		3,40	3,80
Krasnov-Hrastnik: Pri podnožju Božjega prestola	5,50		4,20	5.—
Finžgar: Strici, novela	2.—		2,30	2,60
Bednarik Rado: Križem sveta	2.—		2,30	2,60
Dr. Valjavec: Don Bosco, življenjepis	2.—		2,30	2,60
Bertrand-Rejec: Sanguis martyrum, roman iz mučeništva prvih kristjanov	4.—		4,60	5.—
Achermann: V službi pri trinogu. Povest iz francoske revolucije	5.—		3,40	4.—
Dr. A. Zdešar: Sv. Vincencij Pavelski	3,50		4.—	4,50
Zimske urice. Povesti in črtice	2.—		2,40	2,80
Grafenauer: Ljubezen, zakon, družina	3.—		3,40	4.—
Jaklič Fr.: Nevesta s Korinja, dolenska povest	2.—		2,40	2,60
Kralj dr. J.: Socialna čitanka, zbornik poljudnih spisov o socialnem vprašanju	5.—		5,40	3,70
Rustja inž. Jos.: Travništvo	2.—		2,40	3.—
Vodopivec: Božji spevi, 92 pesni za cerkveno leto, vez.	18.—		19.—	20.—
Vodopivec: Gospodov dan, mašne in blagosl. pesmi, vez.	21.—		22.—	23.—
Vodopivec: Zdrava Marija, zbirka Marij. pesmi, vez.	22.—		23.—	24.—
Slavko Savinšek: Delavci, povest	2.—		2,50	3.—
Dr. Jos. Bitežnik: Nove postavbe, razlaga italijanskega civilnega zakonika	3,50		4,20	4,90
Marta Uršičeva: Družinska kuhinja, 500 receptov	5.—		5,40	5,80
Molimo! (molitve in svete pesmice)	5.—		5,40	—
Tavčar Ivan: Visoška kronika, (povest)	5.—		5,70	—
Rustja inž. Jos.: Gospodarsko berilo	2,20		2,70	3,40

Knjige se pošljajo samo, če se plača vnaprej. — Za nepriporočene pošiljke družba ne sprejema nikake odgovornosti. — Pristojbina za priporočilo je L 1,50 za vsako pošiljko. — Naročniki iz tuzemstva lahko pošljejo znesek v nepokvarjenih poštinih znamkah.

NASLOV: Sodalizio di S. Ermacora
GORIZIA - Via Orzoni N. 38 - Poštni ček, rač.: Trieste 11-105 - Ljubljana 20446.

KOLEDAR

ZA NAVADNO LETO

1 9 3 9

8414/1939

4200/535

SODALIZIO S. ERMACORA - GORIZIA

— TIPOGRAFIA CONSORZIALE - TRIESTE - 30 Settembre 1938 - XVI) —

Navadno leto 1939.

ma 365 dni in se začne in konča z nedeljo.

Začetek leta 1939.

Občno državno leto se začne na novega leta dan 1. januarja.
Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo dne 3. decembra.

Astronomični letni časi.

Pomlad se začne 21. marca ob 13. uri 29 min. - Poletje se začne 22. junija ob 8. uri 40 min. - Jesen se začne 23. septembra ob 22. uri 50 min. - Zima se začne 22. decembra ob 19. uri 6 min. - Ure se štejejo od 1 do 24, to je od polnoči do polnoči.

Znaki za mesečne spremene.

Mlaj ☉ Ščip ☽
Prvi krajec ☾ Zadnji krajec ☾

Mrki sonca in lune v letu 1939.

Letos bosta sonce in luna dvakrat mrknili. V naših krajih bosta le deloma vidna prvi sončni in drugi lunin mrk.

Dne 19. aprila bo obročasti sončni mrk; začetek ob 15. uri 26 minut, višek ob 17. uri 7 minut, konec ob 20. uri 5 minut. Viden bo v severnem delu Tihega oceana, na skrajnem severu Azije, v Severni Ameriki, na Severnem Ledenem morju, na severnem delu Atlantskega oceana, na zapadu in severu Evrope in v Srednji Evropi.

Dne 3. maja bo popolni lunin mrk; začetek ob 14. uri 28 minut, višek ob 16. uri 11 minut, konec ob 17. uri 55 minut. Viden bo na Alaski, na Tišem oceanu, v Avstraliji, Polineziji, na Južnem Ledenem morju, na Indijskem oceanu, v Aziji, na Madagaskarju, v Afriki, izvzemši severozapadni del, in v vzhodni Evropi.

Dne 12. oktobra bo popolni sončni mrk; začetek ob 19. uri 35 minut, višek ob 21. uri 17 minut, konec ob 23. uri 45 minut. Viden bo v južnovzhodni Avstraliji, Polineziji, na koncu južnega dela južne Amerike in na južnem Ledenem morju.

Dne 28. oktobra bo delni lunin mrk; začetek ob 5. uri 55 minut, višek ob 7. uri 36 minut, konec ob 9. uri 18 minut. Mrk bo skoraj popoln, kajti zakritih bo 99 stotin luninega premera. Viden bo v Evropi z izjemo skrajnega vzhoda, v zapadni Afriki, na Atlantskem oceanu, v Severni in Južni Ameriki, na Severnem Ledenem morju, na Tišem oceanu, v Polineziji, v vzhodni Avstraliji in severnovzhodni Aziji.

Vremenski ključ,

s katerim vsakdo lahko zve za vreme celega leta naprej, ako le ve, kdaj se izpremeni luna (t. j.: ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščip ☽, zadnji krajec ☾ in mlaj ☉). — Ta vremenski ključ je napravil slavní zvezdoslovec J. W. Herschel in dunajska Kmetijska družba ga je l. 1859. spoznala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa, kadar se izpremeni luna:

Ob uri	Poleti	Pozimi	Ob uri	Paletti	Pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik	od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar	od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar	od 16. do 18.	lepo	lepo
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severo-zapadniku, sneg ob vzhodniku	od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter	od 22. do 24.	lepo	lepo

O p o m b a. Leto se razdeli na dva dela, t. j. na poletje in na zimo: za poletje velja čas od 16. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa velja za zimo.

Cerkveni zapovedani prazniki so razen nedelj še sledeči:

Novo leto ali obrezovanje Gospodovo, nedelja, 1. januarja.

Sveti trije kralji ali razglašenje Gospodovo, petek, 6. januarja.

Sv. Jožef, ženin Marije Device, nedelja, 19. marca.

Velika noč ali vstajenje Gospodovo, nedelja, 9. aprila.

Kristusov vnebohod, četrtek, 18. maja.

Binkošti ali prihod sv. Duha, nedelja, 28. maja.

Sv. Rešnje Telo, četrtek, 8. junija.

Sv. Peter in Pavel, apostola, četrtek, 29. junija.

Vnebovzetje Marije Device, torek, 15. avgusta.

Pepelnica ali začetek posta je v sredo 22. februarja. — Od božiča do pepelnice je 59 dni ali 8 tednov in trije dnevi.

Praznik vseh svetnikov, sredo, 1. novembra.

Brezmadežno spočetje Marije Device, petek, 8. decembra.

Božič ali rojstvo Gospodovo, ponedeljek, 25. decembra.

Posti in zdržki.

1. Pomladanske (postne) kvatre 1., 3. in 4. marca.

2. Poletne (binkoštné) kvatre 31. maja, 2. in 3. junija.

3. Jesenske kvatre 20., 22. in 23. septembra.

4. Zimske (adventne) kvatre 20., 22. in 23. decembra.

Dnevi zgolj zdržka (da se ne sme

uživati meso, pa se sme večkrat najesti do sita) imajo znamenje +.

Dnevi zgolj posta (sme se uživati meso, a do sita se sme človek najesti le enkrat) imajo znamenje †.

Dnevi strogega posta (ne sme se uživati meso in sme se najesti do sita le enkrat) imajo znamenje ††.

Razen tega naj se vsak vernik ravna po predpisih svoje škofije.

Poglavar katoliške cerkve.

Papež Pij XI., (265. naslednik sv. Petra) rojen 31. maja 1857 v mestu Desio pri Milanu z imenom Ahil Ratti; za mašnika posvečen 20. decembra 1879; apostolski nuncij na Poljskem 6. junija 1919; kardinal in nadškof v Milanu 13. junija 1921; za papeža izvoljen 6. februarja 1922; kronan 12. februarja 1922.

Katoliški vladike v Julijski krajini.

Dr. Karel Margotti, knez in nadškof goriški, rojen 22. aprila 1891. v Alfonsine, posvečen za nadškofa 25. marca 1930.

Dr. Trifon Pederzoli, škof poreško-puljski, rojen 28. januarja 1864. v Kotoru, posvečen za škofa 5. oktobra 1913

Dr. Anton Santin, škof tržaško-koperski (imenovan 17. maja 1938 — prej škof reški), rojen 9. decembra 1895. v Rovinju, posvečen za škofa 29. oktobra 1933.)

Dr. Hugo Camozzo, škof reški, rojen v Milanu 1892., za škofa imenovan 18. avgusta 1938.

Kraljevska rodbina.

Viktor Emanuel III. kralj in cesar, rojen 11. novembra 1869., vlada od 29. julija 1900.

Helena, kraljica in cesarica, rojena kneginja črnogorska 8. jan. 1875., poročena 24. okt. 1896.

Kraljična Jolanda, rojena 1. junija 1901. Poročena z grofom Karlom Calvi di Bergolo.

Kraljična Mafalda, rojena 19. novem. 1902. Poročena s princem Filipom Hesenskim.

Humbert, princ piemontski, prestolonaslednik, rojen 15. septembra 1904., poročen z Marijo José Belgijsko.

Kraljična Ivana, rojena 13. novembra 1907., poročena z bolgarskim kraljem Borisom III.

Kraljična Marija, rojena 26. dec. 1914. Marija Pia, hči prestolonaslednika Humberta, rojena 24. septembra 1934.

Viktor Emanuel, sin prestolonaslednika Humberta, rojen 12. februarja 1937.

Državni in civilni prazniki.

Celodnevni civilni prazniki.

Vse nedelje in zapovedani cerkveni prazniki. — 11. februar, obletnica konkordata. — 21. april, praznik dela. — 28. oktober, Marcia su Roma. — 4. november, obletnica zmage.

Sledeče praznike se dela samo do poldne.

8. januarja, rojstni dan kraljice Helene. — Pustni torek. — 24. maja, napoved vojne. — 29. junija, obletnica smrti kralja Humberta. — 18. avgusta, god kraljice Helene. — 15. septembra, rojstni dan prestolonaslednika Humberta. — 2. novembra, vseh vernih duš dan. — 11. novembra, rojstni dan Njegovega Vel. kralja in cesarja. — 24. decembra, božični večer. — 31. decembra, Silvestrovo.

Prazniki, na katere se samo razobešajo državne zastave.

4. januarja, obletnica smrti prve kraljice Italije. — 9. januarja, smrt kralja Viktorja Emanuela II. — 23. marca, ustanovitev fašjev. — 25. aprila, rojstni dan V. Marconija. — 4. junija, praznik ustave. — 12. oktobra, obletnica odkritja Amerike.

JANUAR

PROSINEC

1	Nedelja	NOVO LETO. Obrezovanje Gospodovo.
2	Ponedeljek	Ime Jezus; Makarij, opat.
3	Torek	Genovefa, devica; Antér, papež.
4	Sreda	Tit, škof; Angela Folinjska, vdova.
5	Četrtek	Edvard, kralj; Emilijana, devica; Telesfor, muč.
6	Petek	Sv. trije kralji. Razglašenje Gospodovo.
7	Sobota	Valentin, škof; Lucijan, mučenec.
8	Nedelja	1. po razglašenju Gospodovem. Sveta družina.
9	Ponedeljek	Julijan, mučenec; Bazilisa, muč.
10	Torek	Pavel, puščavnik; Viljem, škof; Agaton, papež.
11	Sreda	Higin, papež; Pavlin Ogl., škof; Božidar, opat.
12	Četrtek	Ernest, škof; Alfred, opat.
13	Petek	Veronika Mil., devica; Juta.
14	Sobota	Feliks Nol., duhovnik; Hilarij, cerkv. uč.
15	Nedelja	2. po razglašenju Gospodovem. Maver, opat.
16	Ponedeljek	Marcel, papež; Bernard, muč.
17	Torek	Anton, puščavnik; Marijan, mučenec.
18	Sreda	Sv. Petra stol v Rimu; Priska, devica, mučenica.
19	Četrtek	Marij in tovariši, mučenci.
20	Petek	Fabijan in Boštjan, mučenca.
21	Sobota	Neža, devica in mučenica; Fruktuoz, škof.
22	Nedelja	3. po razglašenju Gospodovem. Vincencij, muč.
23	Ponedeljek	Zaroka Marije Device; Rajmund.
24	Torek	Timotej, škof; Evgenij, mučenec.
25	Sreda	Pavlovo spreobrnjenje; Ananija, muč.
26	Četrtek	Polikarp, škof; Pavla, vdova.
27	Petek	Janez Zlatoust, cerkveni učenik.
28	Sobota	Julijan, škof; Roger in tovariši.
29	Nedelja	4. po razglašenju Gospodovem. Frančišek Sal., c. uč.
30	Ponedeljek	Martina, devica, mučenica; Hiacinta, dev.
31	Torek	Peter Nolanski, spoznavalec; Marcela, vdova.

☉ Ščip dne 5. ob 22.33. (sneg in dež).

☾ Zadnji krajec dne 12. ob 14.10. (jasno, mrzlo).

● Mlaj dne 20. ob 14.27. (mrzlo).

☽ Prvi krajec dne 28. ob 16. (mrzlo, lepo).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

Novo leto: Jezusu dajo ime. (Lk 2, 21)

1. nedelja po razglasenju Gospodovem: Dvanajstletni Jezus v templju. (Lk 2, 42-52)

2. nedelja po razglasenju Gospodovem: Ženitnina v Kani Galilejski. (Jan 2, 1-11)

3. nedelja po razglasenju Gospodovem: Jezus ozdravi stotnikovega hlapca. (Mt 8, 1-13)

4. nedelja po razglasenju Gospodovem: Jezus pomiri vihar. (Mt 8, 23-27)

Z a p i s k i

Dan zraste za 56 minut. Dan je dolg od 8 ur 42 minut do 9 ur 38 minut.

DAVKI: Izobešeni so seznami davkoplačevalcev. Dobro jih preglej!

FEBRUAR

SVEČAN

1	Sreda		Ignacij, škof, mučenec; Brigita, devica.
2	Četrtek		Svečnica. Darovanje Gospodovo.
3	Petek	*	Blaž, škof in mučenec; Oskar, škof.
4	Sobota	☾	Andrej Korsini, škof; Veronika.
5	Nedelja		1. predpostna. Agata, dev. mučenica.
6	Ponedeljek		Doroteja, devica; Armand, škof.
7	Torek		Romuald, opat; Julijana, vdova.
8	Sreda		Janez Matajski, spoznavalec; Emilijan.
9	Četrtek		Apolonija, devica; Ciril Aleks., cerkv. učenik.
10	Petek	*	Skolastika, devica.
11	Sobota	☾	Lurška Mati božja; Viktorija, devica, mučenica.
12	Nedelja		2. predpostna. Obletnica kronanja Pija XI.
13	Ponedeljek		Katarina Riči; Gregor II., papež.
14	Torek		Valentin, mučenec; Ivana V.
15	Sreda		Favstin, mučenec; Jordan, spoznavalec.
16	Četrtek		Julijana, devica, mučenica; Onezim, škof.
17	Petek	*	Frančišek Kle, mučenec; Gregor X.
18	Sobota		Simeon, škof; Flavijan, mučenec.
19	Nedelja	☉	3. predpostna. Konrad, puščavnik.
20	Ponedeljek		Elevterij, škof; Sadot, škof in mučenec.
21	Torek		Pust. Feliks, škof; Irena, devica.
22	Sreda	††	Pepelnica. Sv. Petra stol v Antiohiji.
23	Četrtek	†	Peter Damijan, cerkv. učenik; Romana.
24	Petek	††	Matija, apostol.
25	Sobota	†	Viktorin in tovariši, mučenci; Valpurga, devica.
26	Nedelja		1. postna. Matilda, dev.; Viktor; Aleksander.
27	Ponedeljek	†☾	Gabrijel od žal. Mat. božje.
28	Torek	†	Roman, opat; Antonija Flor; Rajmund.

☉ Ščip dne 4. ob 8.55. (burja, mrzlo).

☾ Zadnji krajec dne 11. ob 5.12. (dež in sneg).

☉ Mlaj dne 19. ob 9.28. (deževno).

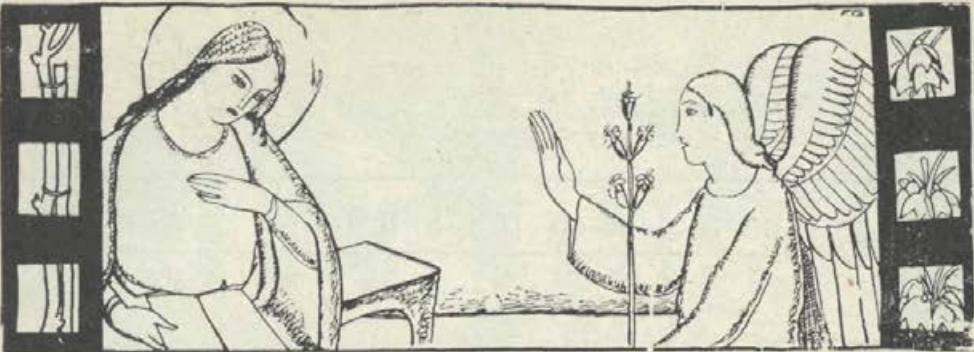
☾ Prvi krajec dne 27. ob 4.26. (mrzlo).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

1. predpostna nedelja: Delavci v vinogradu. (Mt 20, 1-16)
2. predpostna nedelja: O sejavcu in semenu. (Lk 8, 4-15)
3. predpostna nedelja: Jezus ozdravi slepca. (Lk 18, 31-43)
1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan. (Mt 4, 1-11)

Z a p i s k i

Dan zraste za 1 uro 21 minut. Dan je dolg od 9 ur 41 minut do 11 ur 2 minuti.
DAVKI: Plačaj prvi obrok od 10. do 18.

MAREC

SUŠEC

1	Sreda	†	Kvatre. Albin, škof; Antonina, mučenica.
2	Četrtek	†	Simplicij, papež; Neža Praška.
3	Petek	††	Kvatre. Kunigunda, cesarica; Marin, mučenec.
4	Sobota	†	Kvatre. Kazimir, spoznavalec; Lucij, papež.
5	Nedelja	☉	2. postna. Friderik; Evzebij; Janez Jožef od Križa.
6	Ponedeljek	†	Perpetua in Felicita, mučenici.
7	Torek	†	Tomaž Akvinski, cerkveni učenik.
8	Sreda	†	Janez od Boga, spoznavalec; Julijan.
9	Četrtek	†	Frančiška Rimska; Gregor Nac.
10	Petek	††	40 mučencev; Makarij, škof.
11	Sobota	†	Sofronij, škof; Krištof Mil.; Konstantin.
12	Nedelja	☾	3. postna. Gregor Veliki, papež; Bernard.
13	Ponedeljek	†	Teodora, mučenica; Kristina, mučenica.
14	Torek	†	Matilda, kraljica; Pavlina.
15	Sreda	†	Sred postna. Klemen Hofbauer, sp.; Ludovika M.
16	Četrtek	†	Hilarij in Tacijan, mučenca.
17	Petek	††	Jedert, devica; Patrik, škof.
18	Sobota	†	Ciril Jeruzalemski, cerkv. učenik; Salvator.
19	Nedelja		4. postna. Jožef, ženin D. M.
20	Ponedeljek	†	Aleksandra, mučenica; Janez Parm.
21	Torek	† ☉	Benedikt, opat; Serapion, škof.
22	Sreda	†	Lea; Katarina Genovska.
23	Četrtek	†	Jožef Oriol; Pelagija, mučenica.
24	Petek	††	Gabrijel, nadangel; Simon, mučenec.
25	Sobota		Oznanjenje Marije Device.
26	Nedelja		Tiha. Emanuel, muč.; Maksima, mučenica.
27	Ponedeljek	†	Janez Dam., cerkv. učenik; Rupert.
28	Torek	† ☉	Janez Kapistran; Sikst, papež.
29	Sreda	†	Ciril, škof in mučenec; Bertold, spoznavalec.
30	Četrtek	†	Janez Klimak, opat; Kvirin, mučenec.
31	Petek	††	Zalostna Mati božja; Benjamin; Modest, škof.

☉ Ščip dne 5. ob 19. (sneg, naliv).

☾ Zadnji krajec dne 12. ob 22.37. (vetrovno).

☉ Mlaj dne 21. ob 2.49. (jasno, mrzlo).

☽ Prvi krajec dne 28. ob 13.16. (mrzlo).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

2. postna nedelja: Jezus se na gori spremeni. (Mt 17, 1-9)
 3. postna nedelja: Jezus izžene hudiča iz mutca. (Lk 11, 14-28)
 4. postna nedelja: Jezus nasiti 5000 mož. (Jan 6, 1-15)
- Tiša nedelja: Judje hočejo Jezusa kamenjati. (Jan 8, 46-59)

Z a p i s k i

Začetek pomladi. — Noč in dan sta enako dolga. — Dan zraste za 1 uro 38 minut.

Dan je dolg od 11 ur 5 minut do 12 ur 43 minut.

DAVKI: Od 1-8. preglej seznam dodatkov k direktnim davkom.

APRIL

MALI TRAVEN

1	Sobota	†	Hugo, škof; Venancij, škof, mučenec.
2	Nedelja		Cvetna. Frančišek Pavelski; Leopold G.
3	Ponedeljek	†	Rihard, škof; Hionija, mučenica.
4	Torek	† ☉	Izidor S., škof in cerkv. učenik.
5	Sreda	†	Vincencij Fererski; Irena, devica.
6	Četrtek	†	Veliki četrtek. Sikst I., papež.
7	Petek	††	Veliki petek. Herman Jožef, spoznavalec.
8	Sobota	††	Velika sobota. Albert, škof; Julija.
9	Nedelja		VELIKA NOČ. Vstajenje Gospodovo.
10	Ponedeljek		Velikonočni ponedeljek. Ecehijel, prerok.
11	Torek	☾	Leon Veliki, papež, cerkveni učenik; Konrad.
12	Sreda		Julij I., papež; Angel, spoznavalec.
13	Četrtek		Hermenegild, mučenec; Ida, devica.
14	Petek	*	Justin, mučenec; Valerijan in tovariši.
15	Sobota		Helena, kraljica; Teodor.
16	Nedelja		Bela. Benedikt Jožef Labre, spoznavalec.
17	Ponedeljek		Rudolf, mučenec; Anicet, papež.
18	Torek		Apolonij, mučenec; Eleverij, škof.
19	Sreda	☉	Leon IX., papež; Konrad.
20	Četrtek		Viktor, mučenec; Božidar; Neža M.
21	Petek	*	Anzelm, cerkv. učenik; Simeon, škof.
22	Sobota		Soter in Kaj; Leon, škof.
23	Nedelja		2. povelikonočna. Adalbert, škof; Egidij.
24	Ponedeljek		Jurij, mučenec.
25	Torek		Marko, evangelist; Ermin, muč.
26	Sreda	☾	Varstvo sv. Jožefa. Mati božja dobrega sveta.
27	Četrtek		Peter Kanizij, cerkv. učenik; Peregrin.
28	Petek	*	Pavel od Križa, spoznavalec; Vitalij, mučenec.
29	Sobota		Peter, mučenec; Robert, opat; Antonija, devica.
30	Nedelja		3. povelikonočna. Katarina Sienska, devica.

☉ Ščip dne 4. ob 5.18. (spremenljivo).

☾ Zadnji krajec dne 11. ob 17.11. (hladno).

☉ Mlaj dne 19. ob 17.35. (lepo).

☾ Prvi krajec dne 26. ob 19.25. (lepo).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

Cvetna nedelja: Jezus jezdi v Jeruzalem. (Mt 21, 1-9)

Velikonočna nedelja: Jezus vstane od mrtvih. (Mk 26, 1-7)

1. povelikonočna (bela) nedelja: Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. (Jan 20, 19-30)

2. povelikonočna nedelja: Jezus dobri pastir. (Jan 10, 11-16)

3. povelikonočna nedelja: Jezus napoveduje svoj odhod. (Jan 16, 16-22)

Z a p i s k i

Dan zraste za 1 uro 29 minut. Dan je dolg od 12 ur 46 minut do 14 ur 15 minut.

DAVKI: Plačaj drugi obrok davkov od 10.-18. — Do 9. pa vložil morebitni rekurz proti odmeri davka, ki je bil naznanjen v januarju.

MAJ

VELIKI TRAVEN

1	Ponedeljek	Filip in Jakob Ml., apostola.
2	Torek	Atanazij, cerkv. učenik; Sekund, muč.
3	Sreda	Najdenje sv. Križa; Aleksander, papež.
4	Četrtek	Florijan, mučenec; Monika, vdova.
5	Petek	Pij V., papež; Irenej, škof.
6	Sobota	Janez Evangelist pred lateranskimi vrati; Judita.
7	Nedelja	4. povelikonočna. Stanislav, škof; Gizela.
8	Ponedeljek	Prikazanje nadangela Gabrijela.
9	Torek	Gregor Nacianski, cerkv. učenik.
10	Sreda	Antonin, škof; Izidor; Janez Av.; Job, prerok.
11	Četrtek	Frančišek Hier.; Mamert, škof.
12	Petek	Pankracij, mučenec.
13	Sobota	Servacij, škof; Robert Bellarmin; Peter Reg., spoz.
14	Nedelja	5. povelikonočna. Bonifacij, muč.; Justa.
15	Ponedeljek	Izidor, kmet; Zofija.
16	Torek	Janez Nepomuk, mučenec; Ubald, škof.
17	Sreda	Bruno, škof; Pashal Bajlonski, spozn.
18	Četrtek	Vnebohod. Erik, kralj.
19	Petek	Peter Celestin, papež.
20	Sobota	Bernardin Sienski; Ivana d'Ark.
21	Nedelja	6. povelikonočna. Andrej Bobola, muč.; Feliks Kant.
22	Ponedeljek	Emil; Julija; Marjeta.
23	Torek	Deziderij, škof; Janez Krst. de Rossi, spozn.
24	Sreda	Marija Devica, Pomočnica kristjanov.
25	Četrtek	Gregor VII., papež; Urban I., papež.
26	Petek	Filip Neri, spoznavalec.
27	Sobota	Beda Častitljivi, cerkv. učenik; Janez, papež.
28	Nedelja	BINKOŠTI. Prihod sv. Duha. Avguštin, škof.
29	Ponedeljek	Marija Magdalena de Pazzi, devica.
30	Torek	Ivana Orleanska, devica; Ferdinand.
31	Sreda	K v a t r e. Angela, devica.

Križevno

- ☉ Ščip dne 3. ob 16.15. (lepo, jasno).
- ☾ Zadnji krajec dne 11. ob 11.40. (prijetno).
- ☼ Mlaj dne 19. ob 5.25. (spremenljivo).
- ☂ Prvi krajec dne 26. ob 0.20. (deževno).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

4. povelikonočna nedelja: Jezus obljubi učencem Sv. Duha. (Jan 16, 5-14)

5. povelikonočna nedelja: Jezus uči o moči molitve. (Jan 16, 23-30)

6. povelikonočna nedelja: O pričevanju Sv. Duha. (Jan 15, 26-16, 4)

Binkoštna nedelja: O Sv. Duhu in o ljubezni. (Jan 14, 23-31)

Z a p i s k i

Dan zraste za 1 uro 11 minut. Dan je dolg od 14 ur 18 minut do 15 ur 29 minut.

DAVKI: Vloži prošnjo za znižanje davka ali pa za oprostitev, če nisi več v službi, če ne opravljaš več obrti ali pa če kako lahko opravičiš zahtevo po znižanju.

JUNIJ

ROŽNIK

1	Četrtek		Feliks; Fortunat, spozn.; Simeon, spok.
2	Petek	†† ☉	K v a t r e. Erazem, škof; Marcelin, mučenec; Evgen.
3	Sobota	†	K v a t r e. Klotilda, kraljica; Pavla, devica.
4	Nedelja		1. pobinkoštna. Presveta Trojica. Frančišek Karm.
5	Ponedeljek		Bonifacij, škof; Valerijan, muč.
6	Torek		Norbert, škof; Bertrand, škof.
7	Sreda		Robert, opat; Lukrecija.
8	Četrtek		Sv. Rešnje Telo. Medard, škof; Maksim, škof.
9	Petek	*	Primož in Felicijan, mučenca.
10	Sobota	☾	Margareta, kraljica; Bogomil.
11	Nedelja		2. pobinkoštna. Barnaba, ap.; Marcijal, m.
12	Ponedeljek		Janez Fak.; Leon III., papež.
13	Torek		Anton Padovanski, spoznavalec.
14	Sreda		Bazilij, cerkv. učenik; Elizej, prerok.
15	Četrtek		Vid in tovariši, mučenci; Germana, devica.
16	Petek	*	Srce Jezusovo. Jošt, opat.
17	Sobota	☉	Adolf, škof; Lavra, devica.
18	Nedelja		3. pobinkoštna. Efrem Sirski, c. uč.; Marko in Marcel.
19	Ponedeljek		Gervazij in Protazij, mučenca.
20	Torek		Silverij, papež; Florentina, devica.
21	Sreda		Alojzij, spoznavalec.
22	Četrtek		Ahacij, mučenec; Albin, mučenec; Pavlin N., škof.
23	Petek	*	Agripina, devica.
24	Sobota	☾	K r e s. Janez Krstnik.
25	Nedelja		4. pobinkoštna. Viljem, opat; Henrik, škof.
26	Ponedeljek		Janez in Pavel, mučenca.
27	Torek		Hema, vdova; Ladislav, kralj.
28	Sreda		Irenej, škof in mučenec; Leon II., papež.
29	Četrtek		Peter in Pavel, apostola.
30	Petek	*	Spomin sv. Pavla; Oton, spoznavalec.

☉ Ščip dne 2. ob 4.11. (spremenljivo).

☾ Zadni krajec dne 10. ob 5.7. (jasno, lepo).

☉ Mlaj dne 17. ob 14.37. (spremenljivo).

☾ Prvi krajec dne 24. ob 5.35. (vetrovno).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

1. pobinkoštna nedelja: Jezusu je dana vsa oblast. (Mt 28, 18-20)
2. pobinkoštna nedelja: Prilika o veliki večerji. (Lk 14, 16-24)
3. pobinkoštna nedelja: Prilika o izgubljeni ovci in izgubljenem denarju. (Lk 15, 1-10)
4. pobinkoštna nedelja: Obilni ribji lov. (Lk 5, 1-11)

Z a p i s k i

Začetek poletja. — Najdaljši dan in najkrajša noč. — Dan zraste do 21. za 16 minut in se zopet skrči za 3 minute. Dan je dolg od 15 ur 30 minut do 15 ur 43 minut.

DAVKI: Plačaj tretji obrok od 10.-18.

JULIJ

MALI SRPAN

1	Sobota	☉	Presv. Rešnja Kri.
2	Nedelja		5. pobinkoštna. Obiskanje Marije Device.
3	Ponedeljek		Bernardin; Leon, papež.
4	Torek		Urh, škof; Berta, devica.
5	Sreda		Ciril in Metod, slov. apostola.
6	Četrtek		Izaija, prerok; Dominika, mučenica.
7	Petek	*	Vilibald, škof; Pulherija, devica.
8	Sobota		Elizabeta, kraljica; Evgenij III., papež.
9	Nedelja	☾	6. pobinkoštna. Nikolaj in tovariši, mučenci.
10	Ponedeljek		Amalija, devica; Veronika Jul.
11	Torek		Pij I., papež; Olga; Savin, mučenec.
12	Sreda		Mohor in Fortunat, mučenca.
13	Četrtek		Anaklet, papež in mučenec.
14	Petek	*	Bonaventura, škof in cerkveni učenik.
15	Sobota		Henrik, kralj; Vladimir.
16	Nedelja	☉	7. pobinkoštna. Devica Marija Karmelska.
17	Ponedeljek		Aleš, spoznavalec; Marcelina, devica.
18	Torek		Friderik, mučenec; Kamil.
19	Sreda		Vincencij Pavelski, spoznavalec.
20	Četrtek		Marjeta, devica; Tomaž; Hieronim, spozn.
21	Petek	*	Danijel, prerok; Prakseda, muč.; Angelina.
22	Sobota		Marija Magdalena, spokornica; Teofil, muč.
23	Nedelja	☾	8. pobinkoštna. Apolinarij, škof in mučenec.
24	Ponedeljek		Kristina, devica; Kunigunda.
25	Torek		Jakob St., apostol; Krištof, mučenec.
26	Sreda		Ana, mati Device Marije.
27	Četrtek		Rudolf, mučenec; Pantaleon, mučenec.
28	Petek	*	Viktor, papež; Nazarij in tovariši, mučenci; Inocencij.
29	Sobota		Marta, devica; Beatrika, mučenica.
30	Nedelja		9. pobinkoštna. Abdon in Senen, mučenca.
31	Ponedeljek	☉	Ignacij Lojolski, spoznavalec.

☉ Ščip dne 1. ob 17.16. (lepo).

☾ Zadnji krajec dne 9. ob 20.49. (spremenljivo).

☉ Mlaj dne 16. ob 22.3. (veter in dež).

☾ Prvi krajec dne 23. ob 12.34. (deževno).

☉ Ščip dne 31. ob 7.37. (lepo, jasno).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

5. pobinkoštna nedelja: O grehu v mislih in besedah. (Mt 5, 20-24)
6. pobinkoštna nedelja: Jezus nasiti 4000 mož. (Mk 8, 1-9)
7. pobinkoštna nedelja: O lažnivih prerokih. (Mt 7, 15-21)
8. pobinkoštna nedelja: O krivičnem hišniku. (Lk 16, 1-9)
9. pobinkoštna nedelja: Jezus joka nad Jeruzalemom. (Lk 19, 41-47)

Z a p i s k i

Začetek pasjih dni. — Dan se skrči za 50 minut. — Dan je dolg od 15 ur 43 minut
— do 14 ur 53 minut. —

DAVKI: Objavljeni so dodatki k direktnim davkom. Čas za utok proti odmeri davka od
premičnega premoženja (dohodnine), ako se ti to zdi upravičeno.

AVGUST

VELIKI SRPAN

1	Torek		Vezi sv. Petra; Makabejski bratje.
2	Sreda		Porciunkula; Alfonz M. Liguori, cerkv. učenik.
3	Četrtek		Najdenje sv. Štefana; Lidija, vdova.
4	Petek	*	Dominik, spoznavalec; Agapij.
5	Sobota		Marija Snežnica; Ožbolt, kralj.
6	Nedelja		10. pobinkoštna. Gospodovo spremenjenje; Sikst II. p.
7	Ponedeljek		Kajetan, spoznavalec; Donat, mučenec.
8	Torek	☾	Ciriak in tovariši, mučenci.
9	Sreda		Janez M. Vianney, spoznavalec; Roman.
10	Četrtek		Lavrencij, mučenec; Pavla, devica; Hugo, škof.
11	Petek	*	Tiburcij, mučenec; Suzana, devica.
12	Sobota		Klara, devica; Hilarija, mučenica.
13	Nedelja		11. pobinkoštna. Janez Berhmans, spozn.
14	Ponedeljek	††	Evzebij, spoznavalec; Atanazija, vdova.
15	Torek	●	Vnebovzetje Marije Device.
16	Sreda		Rok, spoznavalec; Joahim, oče Marije Device.
17	Četrtek		Hiacint, spoznavalec; Julijana, devica.
18	Petek	*	Helena, cesarica; Agapit, mučenec.
19	Sobota		Ludovik Tol., škof; Julij, mučenec.
20	Nedelja		12. pobinkoštna. Bernard, cerk. uč.; Samuel, prerok.
21	Ponedeljek	☾	Ivana Frančiška Š., vdova.
22	Torek		Timotej, mučenec; Hipolit, škof.
23	Sreda		Srce Marijino; Filip B., spoznavalec.
24	Četrtek		Jernej, apostol; Ptolomej, škof.
25	Petek	*	Ludovik, kralj; Patricija, devica.
26	Sobota		Zefirin, papež; Bernard Ofiški.
27	Nedelja		13. pobinkoštna. Jožef Kal., spoznavalec.
28	Ponedeljek		Avguštin, cerkv. učenik; Hermes.
29	Torek	☾	Obglavljenje Janeza Krstnika; Sabina, mučenica.
30	Sreda		Roza Limanska, devica; Feliks, spoznavalec.
31	Četrtek		Rajmund, spoznavalec; Izabela, devica; Pavlin, škof.

- ☾ Zadnji krajec dne 8. ob 10.18. (lepo).
 ● Mlaj dne 15. ob 4.53. (spremenljivo).
 ☾ Prvi krajec dne 21. ob 22.51. (deževno).
 ☾ Ščip dne 29. ob 23.09. (lepo).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

10. pobinkoštna nedelja: Prilika o farizeju in cestninarju. (Lk 18, 9-14)
11. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi gluhonemega. (Mk 7, 31-57)
12. pobinkoštna nedelja: Prilika o usmiljenem Samarijanu. (Lk 10, 23-37)
13. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi deset gobavih. (Lk 17, 11-19)

Z a p i s k i

Konec pasjih dni. — Dan se skrči za 1 uro 25 minut. — Dan je dolg od 14 ur 49 minut do 13 ur 24 minut.

DAVKI: Od 10.-18. plačaj četrti obrok.

SEPTEMBER

KIMAVEC

1	Petek	*	Egidij, opat; Verena, devica.
2	Sobota		Štefan, kralj; Maksima, mučenica.
3	Nedelja		14. pobinkoštna, Angelska. Doroteja in tov., muč.
4	Ponedeljek		Rozalija, devica; Ida, grofica.
5	Torek		Lavrencijan, škof; Viktorin, škof.
6	Sreda	☾	Caharija, prerok; Peregrin.
7	Četrtek		Marko in tovariši, mučenci; Regina, devica.
8	Petek		Rojstvo Marije Device.
9	Sobota		Peter Klaver, spoznavalec; Serafina.
10	Nedelja		15. pobinkoštna. Nikolaj Tol., spoznavalec.
11	Ponedeljek		Prot in Hiacint, mučenca; Milan.
12	Torek		Ime Marija; Gvido, spoznavalec.
13	Sreda	☉	Frančišek K.; Virgilij, mučenec; Notburga, devica.
14	Četrtek		Povišanje sv. Križa. Ciprijan, škof, mučenec.
15	Petek	*	Marija Devica sedem žalosti. Nikomed.
16	Sobota		Kornelij; Ljudmila, vdova.
17	Nedelja		16. pobinkoštna. Lambert, škof.
18	Ponedeljek		Jožef Kupertinski, spoznavalec; Zofija in tov.
19	Torek		Januarij, škof, in tov., mučenci.
20	Sreda	† ☾	K v a t r e. Evstahij in tovariši, mučenci.
21	Četrtek		Matej, apostol; Jona, prerok.
22	Petek	††	K v a t r e. Tomaž Vilanovski, škof.
23	Sobota	†	K v a t r e. Lin, papež; Tekla, devica.
24	Nedelja		17. pobinkoštna. Marija Dev., rešiteljica ujetnikov.
25	Ponedeljek		Kamil in tovariši, mučenci; Kleofa.
26	Torek		Ciprijan in Justina, mučenca.
27	Sreda		Kozma in Damijan, mučenca.
28	Četrtek	☉	Venčeslav, kralj in mučenec.
29	Petek	*	Mihael, nadangel.
30	Sobota		Hieronim, cerkveni učenik; Zofija, vdova.

☾ Zadnji krajec dne 6. ob 21.24. (deževno).

☉ Mlaj dne 13. ob 12.22. (lepo).

☽ Prvi krajec dne 20. ob 11.34. (spremenljivo).

☼ Ščip dne 28. ob 15.27. (lepo).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

14. pobinkoštna nedelja: O božji previdnosti. (Mt 6, 24-33)
15. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi mladeniča iz Najma. (Lk 7, 11-16)
16. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi vodeničnega. (Lk 14, 1-11)
17. pobinkoštna nedelja: Največja zapoved; Mesija, sin Davidov. Mt 22, 34-46)

Z a p i s k i

Začetek jeseni. — Dan in noč sta enako dolga. — Dan se skrči za 1 uro 33 minut. —
Dan je dolg od 13 ur 20 minut do 11 ur 47 minut.

DAVKI: Pred 20. se razobesijo seznami oseb, ki so podvržene davku od premoženja.

OKTOBER

VINOTOK

1	Nedelja	18. pobinkoštna. Rožnovenska. Remigij, škof.
2	Ponedeljek	Angeli varuhi; Teofil, spoznavalec.
3	Torek	Terezika Deteta Jezusa, devica.
4	Sreda	Frančišek Serafski, spoznavalec; Edvin, kralj.
5	Četrtek	Placid in tovariši, mučenci; Flavijana, vdova.
6	Petek	Bruno, spoznavalec; Fides, devica.
7	Sobota	Marija Devica, kraljica sv. rožnega venca. Justina.
8	Nedelja	19. pobinkoštna. Brigita, vdova; Simeon, starček.
9	Ponedeljek	Posvečevanje cerkva; Dionizij, mučenec.
10	Torek	Frančišek Borgia, spoznavalec; Ludovik; Danijel, m.
11	Sreda	Materinstvo Dev. Marije; Firmin, škof.
12	Četrtek	Maksimilijan, škof; Serafin, spoznavalec.
13	Petek	Edvard, kralj; Hugolin in tovariši; Teofil, škof.
14	Sobota	Kalist, papež in mučenec; Just, škof.
15	Nedelja	20. pobinkoštna. Misijonska. Terezija, d.; Avrelija, d.
16	Ponedeljek	Gal, opat; Gerard.
17	Torek	Marjeta Marija Alakok; Hedviga, vdova.
18	Sreda	Luka, evangelist; Julijan, puščavnik.
19	Četrtek	Peter Alkantara, spoznavalec; Etbín, opat.
20	Petek	Janez Kancijan, spoznavalec; Felicijan.
21	Sobota	Uršula in tovarišice, mučenice; Hilarijon, opat.
22	Nedelja	21. pobinkoštna. Kordula, muč.; Fides, muč.
23	Ponedeljek	Severin, škof; Teodor, muč.; Klotilda, muč.
24	Torek	Rafael, nadangel; Kristina, mučenica.
25	Sreda	Gavdencij, škof; Krizant in Darija, muč.; Krispin, m.
26	Četrtek	Evarist, papež; Amadej.
27	Petek	Frumencij, škof; Antonija, devica; Sabina, devica.
28	Sobota	Simon in Juda, apostola.
29	Nedelja	22. pobinkoštna. Kristus Kralj. Narcis, škof; Ida, dev.
30	Ponedeljek	Alfonz Rodriguez; Klavdij, mučenec.
31	Torek	Volbenk, škof; Krištof, mučenec; Lucila, devica.

☾ Zadnji krajec dne 6. ob 6.27. (lepo).

● Mlaj dne 12. ob 21.30. (lepo).

☾ Prvi krajec dne 20. ob 4.24. (mrzlo, jasno).

☉ Ščip dne 28. ob 7.42. (spremenljivo).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

18. pobinkošna nedelja: Jezus ozdravi mrtvoudnega. (Mt 9, 1-8)
19. pobinkošna nedelja: Prilika o kraljevi ženitnini. (Mt 22, 1-14)
20. pobinkošna nedelja: Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika. (Jan 4, 46-53)
21. pobinkošna nedelja: Prilika o neusmiljenem hlapcu. (Mt 18, 23-35)
22. pobinkošna nedelja: O cesarskem davku. (Mt 22, 15-21)

Z a p i s k i

Dan se skrči za 1 uro 33 minut. — Dan je dolg 11 ur 44 minut do 10 ur 11 minut.
DAVKI: Od 10.-18. plačaj peti obrok.

NOVEMBER

LISTOPAD

1	Sreda	Vsi svetniki.
2	Četrtek	Spomin vernih duš; Just, mučenec.
3	Petek *	Viktorin, škof in mučenec; Hubert, škof.
4	Sobota ☾	Karel Boromejski, škof.
5	Nedelja	23. pobinkoštna. Zahvalna. Caharija in Elizabeta.
6	Ponedeljek	Lenart, opat; Sever, škof in mučenec.
7	Torek	Engelbert, škof; Janez G. P., mučenec.
8	Sreda	Bogomir, škof; Klavdij in tovariši, mučenci.
9	Četrtek	Teofil, mučenec; Agripin, škof.
10	Petek *	Andrej Avelinski, spoznavalec; Trifon, mučenec.
11	Sobota ☉	Martin, škof; Veran, škof; Mena, mučenec.
12	Nedelja	24. pobinkoštna. Martin, papež; Avrelij, škof.
13	Ponedeljek	Stanislav Kostka; Didak.
14	Torek	Jozafat Kunčevič, škof in mučenec.
15	Sreda	Albert Veliki, cerkv. učenik; Leopold, kralj.
16	Četrtek	Otmar, opat; Edmund, škof.
17	Petek *	Gregor Čudodelnik, škof; Viktorija, mučenica.
18	Sobota	Odon, opat; Evgenij, spoznavalec; Roman, mučenec.
19	Nedelja ☽	25. pobinkoštna. Elizabeta, kraljica.
20	Ponedeljek	Feliks V., spoznavalec; Edmund, kralj.
21	Torek	Darovanje Device Marije; Kolumban.
22	Sreda	Cecilija, mučenica; Filemon, mučenec.
23	Četrtek	Klemen, papež in mučenec; Felicita, mučenica.
24	Petek *	Janez od Križa, spoznavalec; Flora, devica.
25	Sobota	Katarina, devica, mučenica; Merkurij.
26	Nedelja ☿	26. pobinkoštna. Silvester, opat; Konrad, škof.
27	Ponedeljek	Leonard Portomavriški; Virgilij.
28	Torek	Gregor III., papež; Jakob M., spoznavalec.
29	Sreda	Saturnin, mučenec; Gelazij, papež.
30	Četrtek	Andrej, apostol; Justina, devica.

☾ Zadnji krajec dne 4. ob 14.12. (mrzlo).

☉ Mlaj dne 11. ob 8.54. (lepo).

☽ Prvi krajec dne 19. ob 0.21. (spremenljivo).

☿ ščip dne 26. ob 22.54. (dež, hladno).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

23. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi Jairovo hčer. (Mt 9, 18-26)
24. pobinkoštna nedelja: O dobrem semenu in ljujki. (Mt 13, 24-30)
25. pobinkoštna nedelja: Prilika o nebeškem kraljestvu. (Mt 13, 31-50)
26. pobinkoštna nedelja: O razdejanju Jeruzalema in o poslednji sodbi. (Mt 24, 15-35)

Z a p i s k i

Dan se skrči za 1 uro 10 minut. — Dan je dolg od 10 ur 7 minut do 8 ur 57 minut.

DECEMBER

GRUDEN

1	Petek	*	Eligij, škof; Natalija; Ananija.
2	Sobota		Pavlina, devica, mučenica; Bibiana, mručenica.
3	Nedelja	☾	1. adventna. Frančišek Ksaverij, spoznavalec.
4	Ponedeljek		Barbara, devica; Peter Hrizolog.
5	Torek		Saba, opat; Krispin, mučenec.
6	Sreda		Miklavž (Nikolaj), škof; Apolinar, mučenec.
7	Četrtek		Ambrož, škof in cerkv. učenik; Urban, škof.
8	Petek		Brezmadežno spočetje Marije Device.
9	Sobota		Peter Fourier, škof; Delfina.
10	Nedelja	☉	2. adventna. Lavretanska Mati božja.
11	Ponedeljek		Damaz, papež; Evtilij, mučenec.
12	Torek		Aleksander, mučenec; Maksencij, mučenec.
13	Sreda		Lucija, mučenica; Otilija, devica.
14	Četrtek		Spiridion, opat; Konrad Ofiški.
15	Petek	*	Kristina, dekla; Valerijan.
16	Sobota		Evzebij škof; Albina, mučenica.
17	Nedelja	☽	3. adventna. Lazar, škof; Vivina, dev.
18	Ponedeljek		Gracijan, škof.
19	Torek		Urban V., papež; Favsta, vdova; Darij, muč.
20	Sreda	†	K v a t r e. Evgenij in Makarij, mučenca.
21	Četrtek		Tomaž, apostol; Severin, škof.
22	Petek	††	K v a t r e. Demetrij in Honorat, muč.; Flor, muč.
23	Sobota	†	K v a t r e. Viktorija, devica; Dagobert, kralj.
24	Nedelja		4. adventna. Adam in Eva; Hermina, devica.
25	Ponedeljek		BOŽIČ. Rojstvo Gospodovo.
26	Torek	☉	Štefan, prvi mučenec.
27	Sreda		Janez Evangelist, apostol; Fabiola, vdova.
28	Četrtek		Nedolžni otročiči; Kastor, mučenec.
29	Petek	*	Tomaž, škof in mučenec.
30	Sobota		David, kralj; Liberij, škof; Nicefor, mučenec.
31	Nedelja		Silvester, papež; Pavlina, mučenica.

☾ Zadnji krajec dne 3. ob 21.40. (mrzlo, veter).

☉ Mlaj dne 10. ob 22.45. (deževno).

☽ Prvi krajec dne 18. ob 22.04. (mrzlo).

☉ Ščip dne 26. ob 12.28. (lepo).

NEDELJSKI EVANGELIJI:

1. adventna nedelja: O poslednji sodbi. (Lk 21, 25-33)
 2. adventna nedelja: Janezova učenca pri Jezusu. (Mt 11, 2-10)
 3. adventna nedelja: Janez Krstnik pričuje o Jezusu. (Jan 1, 19-28)
 4. adventna nedelja: Janez oznanja pokoro. (Lk 3, 1-6)
- Nedelja pred novim letom: Simeon in Ana ozn. Kristusa. (Lk 2, 33-40)

Z a p i s k i

Začetek zime. — Najkrajši dan in najdaljša noč. — Dan se do 22. skrči za 16 minut in zopet zraste za 2 minuti. Dan je dolg od 8 ur 56 minut do 8 ur 42 minut.

DAVKI: Od 10.-18. plačaj zadnji obrok. — V tem mesecu daj potrditi obrtno dovoljenje.

Kovačevi ob Globočnjaku.

Ob potoku Globočnjaku je stala Kovačeva domačija na samoti, kakih dvajset minut oddaljena od farne cerkve svetega Antona Puščavnika. Postavna hiša, kovačija-fužina, hlev in razni okrivi in prizidki.

Kovačevi so se šteli med bolj imovite seliške posestnike. V kovačiji je bilo precej zaslužka, ker so nanosili včasih dela iz vse doline. Polje je dalo dovolj žita in drugega pridelka, da so vsako leto, če je bila le količkaj dobra letina, lahko odprodali nekaj pšenice, krompirja in jabolk, tako da je polje samo plačevalo svoje davke. Vrh tega so travniki in pašniki preredili pet do šest krav in nekaj drobnice. V gozdu je bilo lesa za kurjavo in drugo domačo rabo skoraj več kot dovolj. Lesa pa Kovačevi niso prodajali; česar niso porabili, so pustili, da je lepo rasilo; tako je z lesom rasla vrednost gozda.

Seliškarji so trdili, da ima Kovač lepe prihranke. Bil je delaven mož, zraven pa varčen in trezen. S svojim imetjem se nikdar ni hvalil in ponasal. Bil je bolj molčečega značaja.

Pod večer, ko se je ustavilo kolo fužine in je utihnila mogočna pesem kladiva v kovačiji, je sedel kovač Jakob na kameniti klopi pod orehom pred kovačijo, kadil pipo in prebiral kako knjigo ali zadnjo številko tednika. Od časa do časa je segel po lončeni buči, ki mu jo je bila tja postavila skrbna Kovačeva mati Marijana. Včasih so posedeli z njim tudi možje, ki so prinesli v popravilo lemeže za drevesa ali obroče od koles ali pa so prišli po dovršena naročila. Takrat kovaču Jakobu ni bilo žal za par buč vina, ki so ga skupaj popili. Kakor je bil sicer bolj redkobeseden, se je po končanem delu pri večernem odpočitku rad razgovoril z vaščani in še rajši z bolj oddaljenimi kmeti in vozniki o novicah od blizu in daleč, o domačih in svetovnih dogodkih, o

letini in vremenu, o pridelkih in o delu.

V vas je zahajal samo ob nedeljah: dopoldne k maši, popoldne k blagoslovu in potem s kakim vaščanom za kratek čas na pomenek v gostilno ali pa preko polja in travnikov, kar mu je bilo še najljubše. Posebno ga je zanimala sadjereja.

Kovačeva družina ni bila velika, Oče Jakob in mati Marijana. Otrok so imeli troje. Otroške bolezni so dva pobrале in ostal je le mali Jakob. Po Jakobovem rojstvu je mati Marijana hudo zbolela in od tedaj sta z očetom zaman upala še kaj naraščaja. Za Jakca sta skrbela posebno brižno. Nista ga razvajala, temveč vzgajala. Oče ga je že majhnega navajal k pridnosti in delavnosti, k ljubezni do obrti in hkrati k ljubezni do zemlje in drevja. V dolgih poletnih ali pa tudi ob nedeljskih popoldnevih ga je rad prijel za roko in ga odvedel s seboj na polje ali v gozd in mu govoril s tiho in toplo besedo o drevju. Dopovedoval mu je, kakšne vrste je to in ono drevo; kakšna je njegova vrednost in rodovitnost. V gozdu mu je znal dopovedati, kolikega pomena je gozd, staro drevje in mladi nasadi. Kakšna je razlika med to in ono vrsto lesa. Kateri les je samo za drva, kateri je za stavbinsko uporabo, kateri za vozove in orodje, za posode in podobno. Jakec je tako pod lepim očetovim vplivom in ob njegovem nauku zelo vzljubil naravo.

V delavnici pa ga je oče polagoma navajal na delo. Od začetnega otročjega igračkanja ga je počasi navajal v spoznavanje in razumevanje kovaškega orodja in dela. Pod očetovim nadzorstvom je smel izdelati kako kolo ali voziček, kako orodje v sicer majhni obliki, toda skrbeti je moral in je tudi resno skrbel, da je bilo delo čim bolj popolno in dobro narejeno. Resno očetovo oko se je večkrat raziskrilo v pritajenem veselju, ko je videl Jakčevo zmožnost in iznajdlji-

vost. Vedno bolj se je Jakec z umevanjem in ljubeznijo poglobljal v kovaško delo. Ponosen je bil, kadar je smel očetu kaj pomagati ali po očetovem navodilu kako lažje delo sam opraviti ali pa s kovaškimi pomočniki skupaj delati. Prijazno so se smehljali njegovi otroški možatosti in njegovi ponosni resnosti.

Poleg očeta, kovačije in kmetije je imel mali Jakec še eno veliko ljubezen. Ta je bila njegova mati Marijana, njena pesem in njena beseda.

Mati Marijana je bila vedno vedra in vesela; če se niso smehljale njene ustnice, so se smehljale pa njene oči, kadarkoli je človek vanje pogledal. Ni bil to kak razposajen smeh, temveč neka topla in jasna življenjska vedrost, ki je njej sami močno pomala skozi vse neprilike, ki jih je včasih srečala na življenja poti. S svojo vedrostjo in prijaznostjo je znala tudi drugim pomagati z neko čudno lahkoto v težavah in bridkosti.

Zaradi njenega vedrega značaja in pristrčne prijaznosti so jo vaščani imeli zares radi. Za njo ni bilo med Seliškarji trde in grde besede. Ni zahajala veliko v vas, razen ob nedeljah in praznikih; toda zvalili so jo radi na botrinje, krstne in birmanske. Nikdar ni odklonila in se izgovarjala, če so jo naprosili. Botrovala je prijazno in radodarno. In če je ni bilo veliko v vas, so jo vaščanke znale najti v najrazličnejših zadevah in potrebah. Bolniki, posebno bolj revni in potrebni, so izkusili in hvalili njeno prijaznost in radodarnost.

Kadar ji je delo dopustilo, da se je lahko z Jakcem razgovarjala, mu je tako lepo govorila, da je Jakec pozabil na vse drugo. Pesmi je znala brez števila, starih, tako čudo lepih in domačih. Včasih je te pesmi samo pripovedovala, pa tako, kakor da bi njen glas popeval. Včasih je pa zares tiho popevala. In pravljic je Jakcu povedala toliko, kolikor jih vsi drugi vaški otroci skupaj niso znali. Na paši so se zbrali večkrat okoli pastirčka Jakca in ga poslušali prav kakor on svojo mater. In iz vsake pravljice je znala izluščiti — kakor zrno iz pše-

ričnega klasa — jedro zlatega nauka, ki si ga je Jakec zraven pravljice prav dobro zapomnil.

Ko je pa mamica govorila o svetih zgodbah mladega Jezuščka in mamiče Marije in pozneje o prebridkem krvavem trpljenju Jezusovem in o nedopovedljivi bridkosti žalostne matere Marije, so se velikokrat obema bleščale solze v očeh.

Kakor je ljubil Jakec očeta Jakoba z neko resno in možato ljubeznijo, tako je ljubil mamico s čudovito toplim in nežnim čustvom.

Romarji.

Kovačevi so se vestno držali starih lepih šeg in navad. Med temi je bilo tudi vsakoletno romanje na Sveto goro. V jeseni, v prvi polovici septembra sta poromala Kovačev oče in mati skupaj na to lepo božjo pot. Ko je Jakec dorastel, sta ga začela jemati s seboj. V soboto zjutraj so zgodaj pokosili in odšli. V nedeljo pod večer so se vrnili. Romali so po navadi skupaj s Seliškarji, da je bilo bolj prijetno. Med potjo je bilo veliko razgovarjanja in opazovanja; v hrib pa je prevladovala skupna molitev. Tudi peli so radi na tem romanju.

Prišel je zopet čas romanja: september, praznovanje Marijinega imena. Mati Marijana je napekla in nacrvala popotno brašno in ga naložila očetu Jakobu v nahrbtno vrečo, da se ji je kakor vsako leto smehljaj: «Kaj bomo ves teden romali in praznovali kakor sveta družina?» Mati se mu je zvonko nasmejala: «Veselo naj bo naše romanje, da ga bo Bog vesel. Lačni ne bomo hodili po svetu. In revežev se že kaj kje dobi. Še nikdar nismo nazaj prinesli.»

Pa tudi Jakec je hotel pomagati in je morala mati odložiti iz očetovega nahrbtnika v njegovo torbico. Vesel pa je bil že tako, da v noči pred romanjem skoraj zaspal ni v tem veseljem pričakovanju in je bil že navsezgodaj na nogah, dasi so določili odhod za deseto uro.

Tokrat so se bili dcmenili z Oreharjevimi, da poromajo skupaj. Oreharjevi so imeli domačijo na samem,

nekoliko višje v hribu onstran Globočnjaka in so bili še bolj oddaljeni od fare kot Kovačevi. Bili so si četudi nekoliko oddaljeni, vedno dobri sosedje; vezalo jih je tudi večkratno botrstvo. Oreharjeva mati je bila krstna botra Kovačevemu Jakcu, Kovačev oče pa krstni boter Oreharjevi Jerici. Od Oreharjevih so se Kovačevim pridružili na romanje oče, mati in Jerica.

Lep sobotni dan je bil, ko so se šli pri Kovačevih in so skozi Selišče obrnili na veliko cesto. V Selišču se jim je pridružilo še nekaj romarjev. Stopili so najprej v farno cerkev svetega Antona, ki je velik pomočnik in priprošnjik pri živini.

Ko so se bili priporočili za srečno pot, je mati Marijana zapela s toplim glasom:

„Zapojmo na glas
Mariji na čast:
Marija Devica,
nebeška Kraljica,
oj prosí za nas!“

Takoj za njo je poprijela Oreharjeva Jerica s svojim čudovito lepim, srebrno zvonkim glasom. Oglasile so se tudi druge ženske in možje so s svojimi globokimi glasovi pritisnili: «Marija Devica...»

Veselje je hodilo z njimi in spremljal jih je radosten smeh.

Kmalu sta se znašla skupaj Jakec in Jerica. Vsi drugi so bili starejši. Jakec je od matere in iz njene svetogorske romarske knjižice poznal vso zgodovino Svete gore. Pripovedoval je Jerici vse lepo po vrsti, kako se je bila prikazala na gori Skalnici, kakor se je tedaj še imenovala sedanja Sveta gora, Marija preprosti pastirici iz Grgarja. Uršika je bilo ime deklici in pri Ferligojevih so pravili na domu. To je bilo v tistih časih, ko se je začela okrog širiti kriva vera Martina Lutra. Marija je s Svete gore zadržala prdiranje te krive vere po naših krajih. In pastirici Uršiki je Marija naročila, naj ji tam gori cerkev zidajo in jo hodijo milosti prosit.

Kmalu so sezidali veliko cerkev in romarji so prihajali od vseh strani na Sveto goro Marijo častit. Iz Ogle-

ja so dobili lepo podobo, ki je še sedaj na Sveti gori v velikem oltarju. Z veliko slovesnostjo so kronali to podobo v goriškem mestu na velikem trgu. Takrat se je neki goriški jud spreobrnil in se dal krstiti; tako ga je gnil pogled na Marijino podobo. Cesar Jožef je bil ukazal to božjo pot ustaviti in zatreti cerkev in vse, kar je cerkev imela premoženja, prodati.

Takrat so veliko božjih poti zatrli in veliko samostanov zaprli. Na Sveti gori je bil zraven cerkve lep samostan in menihi so spovedovali in maševali in pridigali in od vseh krajev so hodili prej romarji tja gor. Ko je bilo vse končano in prodano, so bili ljudje jezni in žalostni. Prosili so na Dunaj, ko je prišel novi cesar, naj zopet dovoli to božjo pot. In so ga preprosili, da je dovolil, in so zopet vse popravili in obnovili. Na novo so morali nakupiti oltarje, zvonove in vse, kar je za cerkev potrebno.

Jakec je pripovedoval in Jerica ga je poslušala. In ko se je bil Jakec parkrat do mame obrnil z vprašanji, ker kake stvari ni prav vedel, se je tako naredilo, da se je mati Marijana znašla med Jakcem in Jerico in je ostala med njima. Šli so skupaj in je še ona začela pripovedovati. Jerico so posebno zanimali čudeži in uslišanja, ki jih je mati Marijana vedela povedati iz svetogorske knjižice. Obljubila je Jerici, da ji to knjižico posodi, ko se vrnejo domov.

Naglo je minul čas in kaj kmalu so bili že visoko v hribu ob prvi svetogorski kapelici. Pomudili so se in lepo pomolili, se Mariji lepo zahvalili za srečno romanje doslej in se priporočili še za naprej in za srečen konec in povratek. Nato so šli dalje. Hodili so in molili. Počasi hodili, pobožno in glasno moliti.

Na Sveti gori.

Primolili in priromali so mimo zadnje kapelice na stopnicah in mimo majhnega pokopališča, mimo širokega štirioglatega zvonika za cerkvijo, pod senčnatim drevjem mimo gostilne pred cerkev in po kamenitih stopnicah v svetišče.

Veliko, veličastno svetišče. Visoko gori odprto tramovje, pokrito z opeko. Visoko stebrovje je v vitkih lokih delilo cerkveni prostor v tri ladje. Sredi cerkve velik marmornat oltar z licem na dve strani in z marmornatim obhajilnikom na vse štiri kraje. Mogočna slika Marijinega prikazanja nad lokom srednje ladje. Na stenah vzdolž stranskih dveh ladij velikanske slike; najbolj ugajata največji dve na vsaki strani: rojstvo Jezusovo in počesčenje Treh Kraljev. Oko se ne more odpočiti in ustaviti. S pobožno pesmijo priromajo do velikega oltarja z milostno podobo, se zgrudijo na kolena in molijo. Prvi vstane Kovačev oče, za njim Orehar in polagoma vsi drugi. Nekateri se razgubijo ven pod drevje. Nekateri še molijo. Jakec in Jerica začneta z ogledovanjem cerkve. Oltar za oltarjem, podoba za podobo. Prikazanje Marijino, dogodki iz življenja Urške iz Grgarja.

V kapeli svetega Mihaela nadangela je grob prvega našega kardinala, goriskega nadškofa Jakoba Missia. Ob oltarju svete Ane je v marmornatem okviru kos belega kamna s čudnimi znamenji in napisi. Našli so ga, ko so po prikazanju zidali temelje za prvo cerkev; bil je kakor nekaj pozdrav nebeške Kraljice. In kakšen je razgled izpred velikega oltarja po cerkvi! Petnajst stopnic globoko doli in tako daleč do glavnih vrat. In tisti oltar na sredi cerkve; na dve strani se lahko na njem mašuje in na vse štiri strani se lahko obhaja. Koliko ljudi je že klečalo tu za sveto obhajilo v vseh letih, odkar ta oltar stoji!

Obrnila sta se zopet h glavnemu oltarju in k milostni podobi v njem in sta zopet pokleknila in lepo molila. In potem sta se zmuznila v zakristijo mimo oltarja svete Ane in kipa svetega Antona Padovanskega in sta pregledovala in preštevala zahvalne spominke romarjev in prebirala zanimive napise na njih.

«Nu, kaj pa vidva?» ju je zdramil iz zamišljenosti prijazen glas. Pred njima je stal star menih in ju gledal s toplim smehljajem.

Zdrznila sta se prestrašena, kakor da sta na prepovedanem kraju. Menih pa ju prijazno potolaži: «Nu, nu! Nič hudega. Od kje pa sta?»

Jakec se je kmalu opogumil. Spoznal je bil starega gospoda in se ga še prav dobro spominjal od lanskega romanja; zato je vedro odgovoril: «Iz Selišč sva! Jaz sem Kovačev, ta je pa sosedova Oreharjeva!»

«Tako, tako! Iz Selišč! Kovačev in Oreharjeva! In starši so tudi tukajneda?»

«Tudi! Ni dolgo, kar smo prišli. V cerkvi so ali pa zunaj kje.»

«Prav, prav! Pa pojdimo in pozdravimo očeta Kovača, mater Marijano, Oreharjeve in vse Seliškarje, ki so prišli Marijo obiskat! In tebi, deklič, kako je ime?»

«Gospod, jaz sem pa Jerica.»

«Jerica si. Pa znaš tisto od sirote Jerice:

Vstani, vstani, Jerica,
vstani, žen! vole past . . .

«Znam, gospod, znam. Sem jo že deklamirala.»

«Kaj gospod? Nič gospod? Jaz sem pater, da veš; oče se mi tudi lahko reče: oče Kvirin!»

Medtem so prišli že okrog cerkve in oče Kvirin je vprašal Jakca: «Veš ti, kdo je bil sveti Kvirin? Nič ne veš!»

«Pač vem, oče Kvirin! Škof je bil in mučenik, iz Panonije je bil doma, tam doli na sedanjem Hrvaškem!»

«Viš ga! Viš ga! Ta pa veliko vel! Kdo ti je to povedal?»

«Vi, pater Kvirin, ste mi to pravili lani. Potem mi je pa še mama doma pripovedovala iz življenja svetnikov in pa sam sem bral v knjigi.»

«Seveda! Mama Kovačeva! Ona pozna vse svetnike in svetnice božje. Pa ti je tudi povedala, kar ni v knjigi zapisano, da so hribovci hribovski izročili svetemu patronu mojemu škofu Kvirinu svoje voličke in teličke, svoje črede v varstvo, da jih s svojo škofovsko palico pase in varuje. Škof! Pa naj krave pase! Oslički! Toda saj jim sveti Krn tega ne zameri in pa Bog Oče nebeški menda tudi ne! Saj

jih ponajveč le ta ljuba božja živinica preživlja in zato tako skrbé zanj in jo svetemu Krnu priporočajo. Kaj pa bo kmetič brez živinice? Zapomni si, fant, rad imej živinico, ki nam jo je ljubi Bog dal v naše dobro! Ko boš gospodar, da boš kakor tvoj oče, ki ima kravice in voličke in teličke skoraj tako rad, kakor da bi bili otročiči. Gospod brez denarja in kmet brez živinice sta reveža! In še to ti povem, da se spomniš, ko boš gospodar: Kmet, ki seno prodaja, je — osel!»

«Oče Kvirin, svetemu Kvirinu ste rekli tudi Krn?»

«Tako mu pravijo Tolminci, ko plačujejo maše in prošnje na čast svetemu Krnu za to ljubo živinico!»

«Oče Kvirin, potem je gora Krn svetega Kvirina gora?»

«Veš, kje je? Katera je? Foglej jo! Vidiš tam gori?» Pri tih besedah je zagrabil Jakca od zadaj za ušesa in mu glavo naravnal v smeri proti Krnu. In potem mu jo je označil še s kazalcem iztegnjene roke.

Tedaj so prišli tudi drugi romarji, ki so vsi radostno pozdravljali starega patra. Poznali so ga od vsakoletnih romanj.

Pater je nekoliko dvignil levico, z desnico pa je segel v skrivnosten žep širokega rokava svoje halje in potegnil iz njega lepo izdelan rožni venec. Podržal ga je Jakcu pred očmi in mu povedal: «Poglej! Ta je zate. Ne dobi vsakdo takega. Jagode so iz oljčnih koščic. Poglej!» Iztegnil je roko in pokazal preko Brd ter pristavil: «Tam v Gradnem imamo Svetogorci svoj vinograd; radodarna ustanova dobrih ljudi. V tistem vinogradu raste grozdje za naše mašno vino. Tam rastejo oljke za jagode mojih rožnih vencev. Sam jih izdelujem za svoje prijatelje, da boš vedel. In križek je izrezljan iz lesa svetogorskega brina. Delo pa je od patra Kvirina. In pater Kvirin je ta rožni venec tudi blagoslovil in je pri tem blagoslovu Mariji posebno tiste priporočil, ki bodo na ta rožni venec molili in njo častili. Kdor nosi tak rožni venec, je vklenjen v vsak-

danje molitve patra Kvirina in v vsakdanji spomin pri njegovi sveti maši.»

Dal je rožni venec Jakcu, ki ga je spoštljivo poljubil.

Patru, ki mu v njegovi skromnosti ni bilo ljubo, da bi se mu kaj preveč zahvaljeval, se je kar na mah vzbudila misel, da mora romarjem pokazati sedaj na drugi strani cerkve Grgar in pa kraj, kjer je bila Urškina rojstna hiša. Kovačevi, Oreharjevi in še nekaj drugih romarjev je šlo za njim. Jakec, ki je šel s patrom, se je ozrl po Jerici. Sama je stopala za drugimi in potrta je bila.

Ko so prišli do razgleda proti Grgarju, je pater kazal, kje je Urškina rojstna hiša. Drugi so se glasno pomenovali in se razgledovali na vse strani.

Medtem se je Jakec odlučil od družbe in pristopil k Jerici, ki je bila bolj sama zase. Vzel je iz žepa rožni venec in ga ponudil Jerici: «Nič ne bodi žalostna! Na, tvoj naj bo! Za spomin!»

Ona se je ustavljala: «Saj ne velja. Tebi ga je dal. Tvoj je!»

«In jaz ga dam tebi in je in bo tvoj!» Spustil ji je rožni venec v popotno torbico med kruh in sadje.

Medtem so se romarji že precej razšli in se razgledovali na raznih krajih.

Pater Kvirin pristopi k Jakcu in Jerici in pravi: «Jakec, sedaj pa pojdi z menoj na pokopališče, da ti še kaj povem in pokažem.»

Jakec je stopil za patrom in se ozrl za Jerico. Pa tudi pater se je bil medtem ozrl in ji zaklical: «Le pojdi, le pojdi, sirota Jerica, še ti z nama.»

Komaj je bila Jerica pri njih, ko se je pater naglo ustavil in trdo vprašal: «Kje imaš moj rožni venec?»

Jakec je molčal in v veliki zadregi gledal v tla. Za hip so vsi molčali.

Naposled se Jerica opogumi in spregovori: «Pater Kvirin, ne bodite hudi. Meni ga je dal!»

«Tako! Njej si ga dal! In z njim si dal vse moje molitve. Ali veš to?»

«Da, vem!»

Pri tej besedi se je patru ublažil obraz in utoplil pogled in glas je postal mehak.

«Moje molitve si hotel njej darovati! Najboljše, kar sem ti mogel dati! In zakaj si to storil?»

«Videl sem, da je žalostna. Smilila se mi je in sem ji dal, da bi žalostna ne bila in da bi imela lep spomin na Sveto goro, na vas in name.»

«Nevoščljiva si mu bila. Ali veš, kakšen greh je to!»

«O, vem, vem! Greh zoper svetega Duha bi bil to, če bi mu bila nevoščljiva zaradi vaše molitve. Toda žalostna nisem bila iz nevoščljivosti in zato, ker je on imel vaš rožni venec in vašo molitve, ampak le zato, ker nisem bila vsega tega tudi jaz vredna.»

«Tako, tako, prav, prav!» je komaj razumljivo in zadovoljno mrmral pater Kvirin. Zopet je posegel v skrivnostni žep in potegnil iz njega nov rožni venec ter ga pokazal Jerici: «Vidiš! Prav tak je kot njegov! In prav toliko vreden! Toda glej, da ga boš tudi ti vredna!»

Jerica je sprejela iz patrove roke rožni venec in ga spoštljivo poljubila. Potem pa se je obrnila k Jakcu in mu ponudila rožni venec. Pa ne tistega, ki ga je bila prej vzela iz torbice, temveč tistega, ki ji ga je dal pater. Pri tem je obrnila za hip plah pogled tudi proti patru in v zadregi vprašala: «Saj velja?»

«Ali nisi zgrešila?»

«Ne, pater! Naj ima tudi on za spomin prav tako, kakor je hotel meni storiti!»

«Dobro, dobro!» je mrmral pater in se v hipu močno zresnil ter rekel: «Otroka, sedaj pa mi morata obljubiti, da bosta vedno pridna in poštena!»

Kakor iz enih ust sta mu odgovorila: «Da, oče Kvirin, vedno pridna in poštena!»

Pri večerni pobožnosti je pridigal pater Kvirin. V svojem govoru je popeljal poslušalce s Svete gore v Lurd, na Sv. Višarje in končno v betlehemski hlevček. Skupaj z romariji je prosil Marijo, naj pomaga, da bo tista noč za vsakega romarja kakor sveta noč, da bo prihodnje jutro kakor sve-
III.

to jutro, da bodo vsi z radostjo in sladkostjo čutili Jezusa v svojem srcu.

Romarji so bili še vsi zamišljeni v pridigarjeve besede, ko je ta že odprl tabernakelj in na oltar izpostavil Najsvetejše. S kora se je oglasila stara, lepa pesem:

„Častimo te...
Sveto, sveto, sveto — sveto, vedno sveto...“

Sledile so litanije Matere božje z odpevi. Vsa cerkev je pela presunljivo pobožno.

Po končanem blagoslovu so se zbrali najprej na prostoru pred cerkvijo in zopet peli. Nato so šli k počitku.

Po končani jutranji pobožnosti so zajtrkovali zunaj v hladu mogočnih lip. Po zajtrku sta očeta odšla v zakristijo k patru Kvirinu plačevat za svete maše. Ženske so šle k stojnicam in nakupile vse polno spominkov, svetinjic, rožnih venčkov, žegančkov, kipcev, podobic in podobnega za vse bližnje sorodnike in boljše prijatelje. Jakec je bil medtem splezal v zvonik in pomagal zvoniti in pritrkovati.

Po deseti uri so se znova okrepcali za pot. Kar je ostalo od obilega brašna, je mati Kovačeva razdelila med reveže, ki jih je moral oče Kovačev na njeno besedo še posebej obdarovati «za verne duše in naše rajne». Zbrali so se k slovesu v cerkvi, da so opravili zadnje molitve in zapeli zadnjo pesem in se tako Mariji priporočili za srečno vrnitev domov in za srečno snidenje čez leto dni.

Pater Kvirin jih je spremljal še pod pokopališče in se prisrčno poslavljaj z njimi. Ko je stiskal roko Jerici in Jakcu, sta imela oba solze v očeh.

Šli so dómu naproti.

Jakcu in Jerici se je zdelo, da se je vse nekam predrugačilo in spremenilo, svet in življenje in ljudje okrog njih in onadva tudi.

Pogledala sta se in zardela v tihi, sladki, nerazumljivi zadregi.

Molče sta stopala drug ob drugem. Ko so ju starši pogledali, se jim je zazdelo, da sta čez noč vzcvetela v fanta in dekle.

Njima pa se je zdelo, da je vzcvetelo novo življenje, ki mu gresta nasproti z veseljem in radostjo, z blagoslovom in molitvijo očeta Kvirina.

Čutila sta, da je vzbrstelo v njiju nekaj novega, lepega in velikega. In nista vedela, kaj je to.

Objemal ju je lep, sončen nedeljski dopoldan. Za njima je stala mogočna in veličastna Sveta gora, spremljali so ju lepi spomini.

Lepi časi.

Že po poti s Svete gore in potem doma se je Jakcu zdelo, da je ves svet postal bolj lep in vesel. Tako mu je bilo, kakor da se je zdramil iz tope zaspanosti v lepo, mlado, vedro jutro.

Vsa osvežena življenjska radost ga je razgibala v vedno bolj pridno delo. Oče ga je gledal veselo in zadovoljno v kovačnici in na polju.

Po tistem lepem svetogorskem romanju se je nakopičilo dela na vse strani. Bližala se je trgatav. Za vinske posode je trebalo pripravljati obročev. Tudi stiskalnice so bile potrebne poprav. Veselo so se razgovarjali pod večer, ko so se gospodarji zbirali pred kovačijo. Eni so prinašali v popravilo, drugi so že odnašali. Trta je obrodila zelo dobro; obetala se je prav bogata trgatav. To pričakovanje je ustvarilo vsesplošno dobro razpoloženje.

Če je bilo razmerje med Kovačevimi in Oreharjevimi že prej prijazno in pristrčno, je postalo po zadnjem svetogorskem romanju še bolj toplo in tesno. Starši se niso bili razgovorili, toda razumeli so se, da pride čas, ko iz botrstva zraste svaštvo in sorodstvo. Mlada sta bila še Jakec in Jerica, toda kakor drug za drugo ustvarjena in odločena, tako se je zdelo starim.

Jerica je bolj pogosto obiskovala mater Marijano kot prej. Vsako nedeljo, vsak praznik popoldne je presedela pri njej, kolikor je dopuščal čas in hišna opravila.

Jakec se je vsako nedeljo ali kadar je že bila Jerica pri njih, poka-

zal in se kaj pomenil, poiskal Jerico kako knjigo in se o njej razgovoril. Toda držal se je le bolj malo časa. Postalo mu je nekam nerodno v tej ženski družbi in kmalu se je začutil v tesni zadregi. Ko je odšel za očetom ali kam ven na polje, pa mu je bilo že takoj težko in tožno. Zazdelo se mu je vse nekam pusto in prazno. Ni vedel, kaj mu manjka. Ko se je zopet vrnil domov, je včasih Jerica še bila pri materi in ji kaj pomagala po kuhinji. Če Jerice že ni več bilo pri materi, je Jakec sedel pred hišo na kamnato klop in molče strmel v nedeljski podvečer. Potem je prišel oče z vasi in sedel poleg Jakca. Molče sta sedela drug ob drugem in dobro jima je bilo v tem brezbesednem večeru, ki je bil po njem razlit božji mir. Sredi molka je včasih oče izpregovoril eno, dve besedi. Ponajvečkrat je vprašal: «Je bila kaj Jerica tu?» Njegova beseda je bila mehka in nežna. Kovačev dom je bil brez zvonke pesmi dekliskega smeha in brez tople luči dekliskih oči. Ko je začela Jerica brsteti v dekle in je po tistem romanju svetogorskem večkrat prišla v hišo, je oče Kovač začutil, kako silno manjka domu svežega, zornega deklitva. Zaskrbelo ga je nekoč kar tako na gladkem in lepem, kaj pa, če bi se kakó drugače obrnilo in zgodilo. In je o prvi priliki vprašal Oreharja brez ovinkov in uvodov: «Saj bo Jerica za Jakca, ko bo čas?»

Orehar ga je pogledal začuden in nekam zaskrbljen, čemu pač ima Kovač kak dvom o tem, in je odgovoril: «Kako pa! Mlada sta še in si morda nista še povsem na jasnem, pa mislim, da bi jih ne bilo več mogoče ločiti. Menda je že božja volja tako.»

Nič več nista govorila o tem. Zadoljna sta bila s to gotovostjo. Pride že še čas, ko bo treba več govoriti. Zvečer je povedal Kovač o tem razgovoru materi Marijani in Orehar svoji ženi. Dve materi sta tisti večer še dolgo v noč bdeli in molili v vdanem in vedrem zaupanju in njune molitve so se srečale pred prestolom svetogorske Matere, ki je tam gori v svojem sve-tišču sredi med dvema postarnima in

bradatima svetnikoma ljubeznivo gledala na svoje ljubljeno dete.

Oj ta vojaški boben...

Jakec je dorastel v vojaški nabor. Takrat so cveteli na Jeričinem oknu lepi nageljni. Zvečer pred naborom se je Jakec oglasil pri Oreharjevih. Tovariši so razgrajali po vasi v prisiljeni veselosti in ponarejeni pijanosti. Njemu je bilo to mučno in neprijetno. Zato, pa ne samo zato je odšel k Oreharjevim. Jerica je pobirala perilo po vrtu, mati je pa kuram dajala večerno krmo, da jih spravi spat.

«Jerica, po »pušelj« sem prišel; videl sem, da imaš tako lepe nageljčke. Saj ga daš?» je zaprosil Jakec.

«Ali prav mora biti?» je nagajivo vprašala Jerica.

«Pušelj pa mora bit', zelen, ne suh...»

«Teško bo kaj!» se je zasmejala Jerica. «Rožmarin se je posušil, perjice mu proč leti...»

Jakec je v narejeni trmoglavosti vztrajal: «Pušelj pa mora bit' — zelen, ne suh! Iz rožmarina duhtečega, iz nageljna rdečega...»

Jerica se je vdala in odvrnila popevajoč:

„Žide kupila bom,
pušelj nar'dila bom,
prid' si ga jutri iskat' . . .“

Jakec se je s smehljajem na ustnicah zopet narejeno razhudil: «Kaj šele jutri? Pa danes? Kakšen fant bom to brez pušelja?»

«Pa bi si ga bil drugje poiskal...»

«Drugje? Jaz hočem najlepši pušelj in najlepše nageljčke imaš ti!»

«Pa dobro! Za danes dobiš nageljček, jutri pa pušeljček!» je smeje se odvrnila Jerica in že stekla po stopnicah. Kmalu se je prikazala na oknu svoje sobe; odtrgala je rdeč nageljček in odkrnila naglo še vršiček roženkavta in zaklicala: «Jakec, lovil!»

Nastavil je klobuk in spretno ulovil cvetje, ki mu ga je Jerica z lahko roko in vedrim nasmeškom vrgla z okna; zataknil si ga je za trak in se zahvalil Jerici.

Medtem se je zaslišal nedaleč šum in hrum. Jerica je pogledala po poti

pred hišo in naglo rešila svoje nageljčke v sobo, vse, kar jih je cvetelo po njenih oknih. Komaj je bila na hišnih vratih, že so prikolovratili na dvorišče še drugi naborniki. Hoteli so pušeljev. Jerica jim je pokazala po brezcvetnih oknih: «Poglejte! Boste morali že drugje povprašati! Če pa hočete majerona in pelina!»

«O! O! O!» so začeli ugovarjati vinjeni fantje. «Saj nas ne boli trebuh!»

«Kje ga je pa ta dobil?» je ponagajal eden izmed fantov okrog Jakca.

«No, to je pa moja stvar!» se je smejal Jakec in pogledal fanta s smehom, pa tudi tako odločno, da ga je ta takoj razumel, da ne bi bilo prav, če bi hotel kako nerodno razdreti.

Razumeli so, da so s svojo vinjeno topoglavostjo zanesli neko neprijetno nerazpoloženje k Oreharjevim. Radi so imeli Jakca in Oreharjeve bi prav zares neradi žalili, zato so se začeli odpravljati z glasnim šumnim pozdravljanjem. Tedaj pa se je od neke vzel Oreharjev oče in rekel: «Fantje, v nedeljo ga boste bolj potrebni kot danes. Pridite po blagoslovu in ne bo mi žal za literček ali dva.»

Glasi vrisak mu je bil odgovor in od vseh strani so mu klicali: «Živio, oče Oreharjev!»

Zapeli so: «En kozarček al' pa dva, to nam le korajžo da!» in so odšli.

Jakec je še ostal. Dobro mu je delo, da Orehar ni bil neprijazen s fanti in da jih je znal tako obzirno opomniti, da ga imajo že dovolj, in jih je tako prijazno povabil na kozarec za nedeljo, ko bodo že vsi žepi suhi zaradi naborniških stroškov. Orehar se je zdel dobre volje. Pristopil je k Jakcu in ga še posebej povabil: «Da ne boš manjkal v nedeljo! Sramovati se ti pač ne bo treba, ker ti vojaški listek gotovo ne uteče! A zato ga je treba kozarček že danes. Prinesi, Jerica! In tudi ti, mati, se kaj osukni!»

Jakec se je vljudno nekaj branil, pa ni nič izdalo. Kmalu je prišla Jerica z majoliko vina in za njo mati s hlebom kruha in pladnjem svinjine. Oče je kar preko dvorišča zaklical: «Filip, Jakob! Južina!»

«Takooj!» sta se oglasila iznad hiše dva krepka moška glasova. Kmalu sta prišla oba Oreharjeveva fanta, že starejša kot Jakec, in veselo prisedla k drugim okrog kamenite mize.

«Jaka, danes pa gre na tvoj račun! Dvakrat južina! Bog te živi, vojak junak, da malo kdo tak!» je zaklical Oreharjev Jakob.

Prigriznili so in pili. Jeričin obrazek je bil kakor roža gartroža, ves cvetan in nasmehljan. Fantje so se smejali. Tekel je glasen razgovor.

«Vidiš, Jaka, jutri postaneš zares fant, ko začutiš udarec na ramo in zaslišiš besedo: «Sposoben!» Zato je treba temu tvojemu fantovstvu nazdraviti. Jutri se že zaradi lepšega moraš držati nekoliko bolj družbe! Zato trčimo danes! Bog te živi, fant!»

Ko je Jaka odhajal, se je na novo priporočil Jerici za pušelček za jutri.

Jaka je bil drugo jutro zgodnji in veder. Zvečer je prišel zopet, potrjen vojak, kakor so že naprej vsi vedeli.

Bilo je že po večerji in oče je hotel, da izpijejo zopet kozarec na zdravje in srečo vojaka Jaka. Začel je pripovedovati svoje vojaške dogodivljaje in tudi Filip in Jakob sta znala marsikaj povedati.

Kovačev Jaka je bil odločen za topničarja in se je ves pogovor začel sukati največ okrog topov in konj in podobnega.

Bilo je že pozno v noč, ko je mati Oreharjeva prinesla še črne kave, ki jo je sama silno ljubila in mislila, da se ne da gostu bolje postreči kot s to najboljšo pijačo. Vedri in veseli so se razšli k počitku.

Nabor je bil spomladi. V jeseni se je približal čas vpoklica v vojaško službo. Ves teden je na večer odmevala po vasi in seliščih fantovska pesem; vesela včasih v svojem napetu, največkrat pa vsa mehka in otožna. Veliko lepote je bilo v teh pesmih in veliko otožnosti.

„Kdo bo listje grabil,
kdo bo praprot žel...?“

„Kadar boš na rajžo šel,
pridi mi povedat...“

„Fantje po polj' gredo,
vriskajo in pojo...“

Regiment po cesti gre,
fantič moj tuđ' zraven je...“

Tudi Kovačev Jaka je rad popeval in Jerica je dobro slišala njegov glas in ga razpoznala iz vseh drugih. Ko so nekoč tam pod Kovačevo domačijo zapeli:

„Oj ta zelena trata,
ta bo meni zadnji dom,
oj tukaj bom počival,
kadar jaz umri bom...“

in je jasno slišala krepki in zveneči glas Kovačevega Jakca vmes, je naslonila na okno med nageljčke in roženkravt svojo lepo glavico in se prav milo razjokala. Bridka je že sama misel, kako bridko bo šele slovo!

Na dan odhoda je že zgodaj zjutraj prišel Jaka k Oreharjevim po slovo in pušeljce.

Očeta in fante je še srečno prestregel, ko so z živino odhajali zdoma. Toplo so se pozdravili in prisrčno poslovili.

V kuhinji je dobil mater. Jerica je prišla po stopnicah iz zgornjice. Blede je bila, vsa neprespana. Oči so ji bile zardele in vlažne. Mati je skušala premagati tesnobo, ki je zajela Jerico in Jakca. Zato je povabila: «Skodelico kave sem ti prihranila, Jaka. Vedela sem, da prideš po slovo. Kar v izbo stopi. In tudi tebi, Jerica, ne bi škodovala, saj je še nisi pila!»

«Pa še vi, mama, prinesite tudi zase. Čakajte, pripravim jaz.» Tako se je Jerica iznebila hipne tesnobe. Odprla je izbo in skočila po posodo.

Tiho so srebali kavo. Težko so se pletle besede, kakor da so vse trudne. Ko je Jaka iz same zadrege naglo popil svojo skodelico, se je opogumil: «Jerica, po pušeljce sem prišel.»

«Da, da, Jakec!» je odvrnila s tresočim glaskom in odšla.

Kmalu se je vrnila. Šopek je imela že pripravljen v svoji izbici. Moker je bil od vode. Nageljček, roženkravt in rožmarin. S plavo svilo je bil povezan. Imel je pripeto lepo, pozlačeno iglo.

Jerica je bila za hip v veliki zadregi. Takoj pa se je opogumila in pre-

magala vso zadrego pred materjo in Jakcem. Stopila je k njemu, ki je že slonel ob oknu, in mu pripela šopek na prsi.

Tedaj je Jakca premagalo. Zadržel je z mehko nežnostjo njen obrazek v obe dlani in ga dvignil k sebi. Bil je nekoliko višji kot ona. Pogledal ji je v oči, v lepe kostanjeve oči, ki so bile v tistem hipu še bolj vlažne in rdeče.

Tiho, plaho je izpregovoril: «Jerica?»

Izpoved in prošnja je bila v tej edini, tako lepi in topli, tako mehki in sladki besedi: v njenem imenu.

«Da! Da! Jakec!» je odgovorila ona skozi solze prav tako tiho in mehko.

Razumela sta se in bila sta srečna. Najtrpkjša bridkost slovesa je bila premagana. Njej je zvenela v duši njegova beseda: «Jerica?», njemu pa njen odgovor: «Da, da, Jakec!»

To bogastvo besede in zvok glasu, to prelepo medsebojno obdarovanje je olajšalo slovo.

Mati Marijana hudo zboli.

Prišla je zima. V adventu se je mati Marijana hudo prehladila. Lotila se je je resna pljučnica. Oče Jakob je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi okrevala. Najel je še eno dekle za dom in hišo. Pa to le ni bilo dovolj. Zdravnik je povedal, da je bolezen zelo resna; ker je pa bolnica močne narave in posebno zdravega srca, jo bo mogoče rešiti. Eno pa je nujno: zelo točno, požrtvovalno in skrbno negovanje podnevi in ponoči. Take osebe, ki bi bila za to sposobna, voljna in vestna, ni lahko dobiti. V izbi se je zdravnik z očetom razgovarjal o tem. Zraven je bila tudi Jerica, ki je pogosto pomagala pri postrežbi. Ko je slišala zdravnikov pogoj, se je odločno oglasila: «Jaz, gospod doktor!»

Zdravnik jo je pogledal preko naočnikov in jo gledal nekaj časa resno in strogo. Zagledal se je v njene oči in njihovo dobroto, v poteze krog njenih ust in njih trdno odločnost. Svoje opazovanje je zaključil z besedami: «Morda bi bila pa ti, mala, res

najbolj primerna za ta posel. Tu vsaj ne bi bilo lahko najti bolj prikladne osebe.»

«Kar poučite me, prosim!»

Zdravnik ji je začel razlagati natančno do malenkosti, kako bo morala bolnici streči in jo negovati noč in dan. Takoj je videl, da ga dekle dobro razume. Prebrala je bila že nekaj domačih knjig o postrežbi bolnikov, zato ji je bilo vse lahko dopovedati in razložiti.

Tako je začela Jerica službo bolniške postrežnice pri materi Marijani. Svojega očeta je preprosila, da je doma materi za pomoč najel še eno dekle, da je bila tako zaradi matere bolj brez skrbi in se je nemoteno posvetila bolnici.

Bilo je nekaj hudih in težkih dni. Zdravnik je bil mrk in molčeč. Nikdar ni bil posebno klepetav in gostobeseden. Toda tako redkobeseden, kakor je bil nekaj dni pri materi Kovačevi, ni bil izlepa.

Bolnici se je bledlo. Jerica je bdela in čula noč in dan. Ni poznala utrujenosti in zaspanosti. Silno resna poteza se ji je zasekala ob ustnicah in dajala njenemu mladostnemu in nežnemu obrazu skoraj žensko zrelost, ne da bi kaj dušila njeno deklisko lepoto. Sila volje, ki je sijala iz njenih oči in blestela na njenem obledelem obrazu, jo je vsa poduhovila. Nosila je dolg, bel predpasnik in glavo je imela ovito v belo ruto, ki je še večala belino njenega obraza.

Natančno je vršila zdravnikova navodila. Že takoj spočetka je onemogočila vsak nepotreben obisk pri bolnici. Celó oče Jakob je smel le bolj poredko in vedno prav tiho k bolnici. Ko je spoznal Jeričino veliko skrb in ljubezen, ki ji je krepila voljo in množila moč, je bil bolj miren in pokojen kot prve dni.

Zdravnik je gledal na Jerico z vedno večjim spoštovanjem in vedno bolj toplo ljubeznivostjo. Trdno je zapal, da bo z njeno pomočjo premagal skrajno nevarnost in bolnico rešil.

Ko je nekega jutra prišel na običajni obisk, se je Jerica tiho dvignila

s svojega sedeža ob postelji in mu zašepetala: «Noč je bila mirna! Vročina se je znižala!» Pokazala mu je listek z zapiski.

Zdravnik se je sklonil nad bolnico, dolgo prisluškoval njenemu dihanju, utripu srca in otipal žilo na roki. Potem se je obrnil k Jerici. Obraz se mu je razjasnil. Prikimal ji je in rekel tiho: «Upam, da sva zmagala, Jerica! Oba! Ti in jaz! Brez tebe in tvoje skrbnosti bi ne bilo šlo! Toda še moraš skrbeti. Zelo skrbeti!»

«Bom, gospod doktor!»

Postarni gospod že davno ni bil tako lepo in tiho vesel in zadovoljen kot v tistem trenutku.

Tedaj se je bolnica zganila; odprla je oči. Obraz ji je bil od vročice še zardel. Zdravnik ji je veselo prikimal, Jerica pa se je nagnila nad njo in ji nežno poljubila čelo in oči. Voljno jih je bolnica zaprla pod tem toplim in mehkim poljubom. Ko je sladki pritisk poljuba na njih odnehal, se je zopet ozrla po sobi in na zdravnika; naposled se je njeno oko ustavilo na Jerici.

Tedaj so se tiho odprla vrata in v njih se je pokazal oče Jakob. Ozrl se je na bolnico in radostno obstrmel.

Zdravnik je tiho povabil Jerico iz bolniške sobe in ji dal natančna navodila, kako mora še nadalje skrbeti za bolnico. Ko je že hotel oditi, je spoznal, da ima ona še nekaj na srcu.

«No, Jerica, le povej, kaj te še skrbi?»

«Ali bi lahko Jakcu pisala, da ni nobene nevarnosti? Nismo mu pisali, da je tako hudó. Pa ga le močno skrbi.»

«Piši mu; toda le, če mi obljubiš, da boš prav tako vestno skrbela zanj, kakor si dosedaj, dokler bo treba!»

«Skrbela! Prav vse kakor naročite!»

Jerica se je skrbno zopet vsa posvetila bolnici.

Našla pa je čas, ko je bolnica zopet spala, da je napisala Jakcu lepo in veselo pismo. Tako lepo se je bila v tem pismu razgovorila, da Jakec, ko je pismo prebral, niti slutil ni,

kakšni nevarnosti je iztrgala mater Jericina skrb in ljubezen.

V pismu je našel tudi tri listke roženkravta, ki so s svojim sladkim vonjem prepojili vse pismo. Hvaležno jih je poljubil in skrbno shranil s pismom vred.

Božič so veselo praznovali, ker je mati Marijana že precej okrevala. Izmenjali so si z Jakcem prisrčna voščila in dolga pisma. Božične potice je pri Kovačevih napekla Jerica po navodilih matere Marijane, ki je bila v tej reči posebno skrbna in natančna. Največjo in najboljšo potico so poslali Jakcu, da je imel pri vojakihs vesel božič.

Zaobljuba.

O pustu je prišlo očetu Jakobu brzojavno sporočilo, da je Jakec v vojaški bolnici. Hudo ga je zdelal vojaški konj. Oče se je takoj napravil na obisk k sinu. Mati je doma jokala. Jerica je odhitela v cerkev in tam pokleknila pred Marijin oltar in molila in prosila za Jakca in njegovo zdravje:

«Mati Marija! Reši ga! Zaradi njegove matere in zaradi očeta! Jaz bi se mu odpovedala, samo če bi mu mogla izprositi zdravje! Usmili se! Usliši me, mati Marija! Če bi mu pomagala moja odpoved, bi napravila to žrtev...»

Dolgo je molila in prosila. V nedeljo je prejela v namen svoje prošnje tudi sveto obhajilo. Sama v dno duše žalostna je skušala prikrivati svojo žalost, da je laže tolažila mater Marijano. Tudi mati je molila, veliko molila za sina Jakca, svojega edinca in ljubljenca.

Očeta ni bilo več dni domov. Ko se je vrnil, je bil njegov obraz veder in veselo se je nasmehljaj materi in Jerici, ki sta mu prihiteli naproti s strahom in upom.

«Hudó je bilo! Zelo hudó! Sedaj pa je že iz nevarnosti. Prav lepo vas pozdravlja; tebe, mati, in tudi tebe, Jerica. Nekaj tednov bo še v bolnišnici, potem dobi dopust in pride nekaj časa domov.»

Na dolgo in široko je moral oče pripovedovati vse, kar je vedel o nezgodi,

bolezni in zdravljenju in kaj je Jakec rekel in kako se počuti.

Ko se je zvečerilo, je Jerica odšla v Selišče. Naravnost v cerkev pred oltar Marijin.

«Zahvalim te, Mati, da si me uslišala! Zahvaljena, da si ga rešila...»

Prav iz srca se je zahvaljevala, a bila je tudi v dno srca žalostna. Misli je na svojo obljubo: Marija ga je rešila in ona se mu mora sedaj odpovedati.

Zaprosila je Marijo za moč in voljo, da ostane svoji obljubi lahko zvesta.

Zvon je zapel večerni Ave. Vstala je, ko je odmolila, in se odpravila proti domu. Slišala je še, kako je škripal veliki ključ v težkih cerkvenih vratih, ki jih je cerkovnik zaklepal.

Ko je prišla domov, je mati ni mogla doumeti. Povedala je, da se je Kovačev oče vrnil in da je Jakec izven nevarnosti. Bila pa je tako silno potrta, da je komaj prikrivala solzé. Zakaj je?

* * *

Pred veliko nočjo je prišel Jakec na dopust. Nekaj bolj bled je bil kot prej in pa bolj suh, drugače pa veder in živahen, da sta se ga oče in mati prav pristrčno razveselila. Mati Marijana se je smehljala in jokala od same sreče. Oče Jakob je samo gledal in poslušal. Pozabil je na kovačijo in na delo.

Ko je mati vse izprašala Jakca, kar ji je prišlo na misel, je začela pripovedovati o svoji bolezni in o Jerici, kako je silno razumna in dobra. Če bi nje ne bilo, bi ne bili premagali te bolezni. Sam zdravnik je tako povedal. Pozabila je mati na svojo bolezen in govorila je samo o Jerici in jo hvalila, da bi je lastna mati ne mogla bolj prehvaliti. Zadnje čase pa se Jerica bolj doma drži. Nekam tiha je postala in otožna. Nič pravega veselja ni v njej. Da bi le ne bila kaj bolna. Večkrat jo je že izpraševala, kaj ji je, pa je vedno odvrnila, da ni nič posebnega, nič hudega.

Komaj se je Jaka dobro odpočil in okrepcal, je že odšel v obisk k Oreharjevim.

Pri Oreharjevih je dobil domá mater in Jerico. Videl je, da se ga je Jerica skoraj ustrašila, ko je prišel tako nepričakovan. Dala si je oprava tu in tam, da se je Jakcu zdelo, da se ga izogiba. Komaj je spregovoril par besed z njo, že se je umaknila. Mučno razpoloženje, ki je zavladovalo v hiši, so pregnali oče in oba Jeričina brata, ko so se vrnili z dela. Začel se je živahen razgovor o nezgodi in bolezni Jakčevi in potem o vojaški službi in o novicah po svetu. Mati je ponudila Jakcu kave in se zaskrbljena ozirala na Jerico. Ko sta ostala z Jakecem za nekaj časa sama v kuhinji, jo je Jakec vprašal: «Mati, kaj je z Jerico? Vsa spremenjena se mi zdi. Tudi mati mi je doma že povedala, da je vsa tiha in otožna? Da ni kaj bolna.»

«Nič je ne razumem in ne vem, kaj ji je. Noče se mi izpovedati.»

Začelo se je že mračiti, ko se je Jakec poslavljal. Opazil je, da je Jerica odšla s škafofom po vodo. Pohitel je za njo proti studencu. Ko se je približal studencu, je zaslišal tiho ihtenje. Stopal je po travnati stezi prav potihó. Jerica je sedela pri studencu, glavo je imela sklonjeno med dlani. Drhtela je v pridušenem joku. Jakec je tako potihó pristopil, da ga ni slišala.

Stopil je pred njo, ji odtrgal roke od obraza, žalosten pogledal v objokane oči in toplo in nežno zaklical, kakor da bi prosil: «Jerica?!»

Naglo se je dvignila in mu iztrgala roke ter zaklicala prestrašena: «Ne! Ne! Jakec!»

Gledala sta se. Ona silno žalostna, on bridko razočaran.

Dolgo sta molčala. Potem je Jakec vprašal: «Kaj se je zgodilo, povej!»

Gledala ga je v zadregi in bridkosti.

«Povej, Jerica! Povej, kaj je? Zakaj si se tako izpremenila? Ali me nisi imela nekoliko rada?»

«Da, Jakec! Rada sem te imela! Zelo rada!»

«In sedaj me nimaš več rada? Zakaj ne?»

«Ne smem.»

«Ne smeš?»

«Ko se je zgodila tista nesreča, sem obljubila, da se ti odpovem, če ozdraviš. Marijo sem prosila! Sedaj me razumeš! Samo tebe sem imela rada, odkar vem; in še preden sem vedela, sem te že rada imela. In sedaj ne smem!»

Zopet je sklonila glavo v dlani in se razjokala.

Jakec je stal strt pred njo. Dolgo je stal in molčal. Razumel je njeno veliko žrtev in njeno plemenito tankovestnost.

Ona se je nekoliko utolažila, ga žalostna gledala in naposled spregovorila: «Ne more biti drugače! Oba bi bila nesrečna! Zbogom, Jakec!»

Zadela je škaf in tiho odšla.

«Zbogom, Jerica!» je tiho odzdravil Jakec in žalosten odšel domov.

Tako bridko mu je bilo, kot da je sonce zatonilo za vedno.

Žalostne praznike sta imela Jakec in Jerica. Sosedje, ki Jakca niso videli ob njegovem povratku domov vsega vedrega in živahnega, so se čudili in ga pomilovali, kako ga je bolezen zdelala. Nič veselja, nič pravega življenja ni bilo več v tem nekdaj tako živahnem fantu. Nič ni prihajal v vas in družbe se je najrajši ogibal.

Jerica je bila odšla po praznikih v obiske k neki teti, ki je bila poročena v hribih. Mislili so, da ji bo sprememba zraka pomagala za oslabele zdravje.

Preden je Jakec odšel zopet k vojakom, je materi razodel Jeričino skrivnost. Prej ni hotel govoriti o tem, ker je spoštoval njeno tájno, ki je sama ni še nikomur razodela. Ko se je pa odpravljal, mu ni dalo mirú, dokler ni materi o tem povedal.

Mati je nekoliko časa molčala in premišljevala, potem je rekla: «Bo že Bog dal in morda bo tudi pater Kvirin pomagal, da bo zopet vse prav; tudi v takih rečeh se najde pomoč, če je božja volja. Za to že jaz poskrbim.»

Pater Kvirin bo pomagal.

Ko se je Jerica vrnila od obiska pri teti, jo je povabila neke nedelje po-

poldne k sebi mati Marijana. Jerica je bila po Jakčevi nesreči prav malokrat pri Kovačevih.

«Tako!» je zaklicala mati Marijana, ko je Jerica prišla. «Nič več nas ne poznaš!»

Jerica je bila v veliki zadregi in ni vedela, kaj bi rekla. Mati ji je pomagala: «Žalili te nismo in ne krivice storili, da se nas tako izogibaš!»

«Ne, mati, ne!»

«Torej govori lepo odkritosrčno z menoj!»

V zadregi in solzah ji je Jerica povedala o svoji obljubi. Mati Marijana jo je izpraševala, kako in kaj je obljubila, kako je rekla in mislila. Naposled se ji je prijazno nasmehnila: «Ne bom jaz razsojala, koliko je tvoja obljuba vredna in veljavna. O tem te pouči pater Kvirin. On je za take zadeve. Prosi mamó, da me v soboto spremiš na Sveto goro. Toda — ne! V soboto ima pater Kvirin manj časa. Med tednom pojdeva. Kar izberi si dan. Kakor bo materi bolj prav. Reci ji, da sem te jaz prosila, da me spremiš.»

Jerica je gledala nekam nezaupno. Toda njeno spoštovanje do Kovačeve matere je kmalu pregnalo vso nezaupnost in vsak dvom. Vprašala je s strahom in upom: «Mati, ali zares mislite, da bi se moglo kako pomagati?»

«Če ti rečem! Nekje v Cvetju ali kje že sem brala o obljubah in si nekaj o tem zapomnila. Tebi bo pater Kvirin dopovedal. Če bi ti jaz pravila in dopovedovala, bi mi morda ne verjela. Njemu boš.»

Odšli sta v torek popoldne. Jerica ni več vzdržala doma. Čimprej k patru Kvirinu! Lepa je bila ta pot. Vsa prisrčno, ki jo je bila bolezen tako poglobila, se je razodevala v medsebojnem razgovoru med njima. Nikoli se mati ni mogla tako svobodno in nemoteno razgovoriti z Jerico kot na tem romanju.

Pod mrak sta dospeli na Sveto goro. Najprej v cerkev! Topla in vdana molitev pred milostnim oltarjem. Jerica se je priporočala Materi dobrega sveta, da bi ji dala prav doznati

voljo božjo in da bi razsvetlila patra Kvirina, da bi vse tako razsodil, kakor je volja božja. Obnovila je svojo pripravljenost za odpoved in žrtev, če bi taka bila volja božja. Prosila je Boga prizanesljivosti, da je bila tako žalostna zaradi svoje obljube. Saj On vidi dobro v njeno srce in najbolje vé kako in kaj. Saj še sama sebe ne razume. Vsa je bila razdvojena ves ta čas sem. Če je odpoved potrebna, naj ji da moči in odločnosti. Dolgo je tako molila in prosila iz svoje razdvojenosti in nežne tankovestnosti. Ko sta opravili svojo prvo pobožnost in se nekoliko okrepčali, sta poiskali pater Kvirina.

Najprej je mati Kovačeva na kratko povedala namen tega obiska potem je pater Kvirin povabil Jerico s seboj v zakristijo, kjer jo je natančno izprašal o njeni obljubi. Pripovedovala mu je vse vestno, kako je šla v cerkev in tam Marijo pomoči prosila zaradi očeta in matere in kako je Mariji ponavljala, da bi se Jakcu odpovedala, če bi mu mogla zdravje izprositi.

Pater Kvirin je lepo poučil Jerico, da to ni bila prava in veljavna zaobljuba in da je ne veže v vesti. Njene besede so bile bolj želja in prošnja kot pa obljuba. Jerica pa se je le še bala, da bi morda ne prišla kaka kazen ali nesreča nad njo ali pa nad Jakca. Še jo je pater lepo poučil, da se zaobljube lahko spremenijo ali se dá od njih tudi odveza, če je tako prav in primerno, in on ima take oblasti.

Dolgo sta se razgovarjala. Jerica je opravila še dolgo spoved. Ko je vse lepo končala, se je pomirjena vrnila pred oltar, kjer je zopet dolgo molila. Potem je poiskala mater Marijano, ki je sedela v samotnem kotičku in obračala med prsti jagode rožnega venca.

Jerica je stopila k njej, ji položila roko okrog vratu in ji zašepetala: «Vse je dobro, Preveč sem se bala; pa je menda že božja volja taka, da bom vaša in pa Jakčeva!»

Mati Marijana jo je nežno privila k sebi in jo poljubila.

Zopet je prišla noč, ko je Jerica mirno in sladko spala. Mati Kovačeva je še dolgo bdela ob njej in molila. Molila je največ za Jakca in za Jerico, da bi bila nekoč srečna in dobra v zakonu.

V mladem svežem jutru sta kmalu opravili svoje pobožnosti in se vedri in veseli vrnili proti domu. Jerica je bila zopet vsa razživiljena in zgovorna. Oživiljala je spomine na romanja iz prejšnjih let. Tu so počivali in se okrepčali. Tu so se srečali s temi in temi romarji. Tu jih je nekoč dež strašil, da so pospešili in kmalu zopet priromali v sonce. Kmalu je prešel pogovor zopet na Jakca.

Vesetje je priromalo s Svete gore z materjo Marijano h Kovačevim in z Jerico k Oreharjevim. Jerica se je šele sedaj razgovorila s svojo materjo in ji povedala, zakaj jo je bila Kovačeva mati povabila na božjo pot. Mati je bila vsa srečna, ko je videla hčerko zopet veselo in vedro, in vsa družina se je pod vplivom te vedrosti nekam oddahnila in razživila.

V nedeljo popoldne se je Jerica zaprla v svojo sobo in je napisala Jakcu dolgo pismo. Preden je pismo zapečatila, je poiskala v molitveniku lepo svetogorsko podobico, ki jo je bila prinesla s seboj od zadnjega romanja in jo je pater Kvirin blagoslovil. Poljubila jo je in spustila v pisemski zavitek prav na sredo med list, tako da bo Jakec, ko pismo odpre, moral najprej najti ta svetogorski pozdrav in blagoslov in zraven njega toliko lepega in veselega, kar mu je imela Jerica povedati.

Konec žalostnih dni in reči.

Dolga je vojaška služba; ko je pa človek ob koncu, se mu zdi, da je naglo minula. Tako se je zdelo tudi Jakcu, ko je doslužil.

Na jesen je prišel domov. Prvo nedeljo popoldne po blagoslovu sta se z očetom odpravila k Oreharjevim. Čakali so jih že. Oče Kovačev je brez dolgih ovinkov opravil svoj namen. Stopil je do Oreharja, mu stisnil roko v pozdrav in izpregovoril z nekoliko bolj slovesnim glasom, ki je drh-

tela mehka ginjenost v njem: «Boter, Jakec prevzame gospodarstvo pri nas. Gospodinje mu je treba. On pravi, da je zanj samo Jerica. Jaz in mati tudi misliva, da boljše ne more dobiti. Kaj mislite sedaj ti in mati in Jerica?»

«Tako mislimo kakor vi: Jerica ne more dobiti boljšega moža, kot je Jakec, in bi drugega tudi imeti ne marala.»

Kmalu je prišla Jerica iz zgornjice, Tiho in brez besede sta se objela z Jakcem. Mati si je brisala solze. Pa se je kmalu domislil Orehar, da je nalil iz majolike, ki jo je bila že prej mati prinesla in mizo, in je napil: «Bog daj zdravje in svoj blagoslov!»

Kmalu so se posušile solze materi in Jerici. Prišla sta še Oreharjeva Jakob in Filip in poklicali so tudi mater Marijano. Kmalu se je bilo nabralo še nekaj sosedov, ki jim je bila snubitev kar zadišala. Vesel večer so imeli in se v tem veselju spominjali žalostnih dni kakor temnih pravljic.

* * *

Kmalu se je razvedelo po Selišču in daleč naokrog, da so se Kovačevi in Oreharjevi zmenili.

Začeli so pripravljati balo na obeh straneh. Mizarji, krojači, šivilje in čevljarji, vsi so imeli polne roke dela.

O pustu je bilo ženitovanje in svatba, da malo takih.

V soboto po svatbi sta mlada Kovačeva, Jakec in Jerica, poromala na božjo pot na Sveto goro, da se Materi Mariji zahvalita in priporočita. Toliko jima je pomagala in velikokrat bosta še potrebovala njene pomoči!

Jakec je nesel s seboj dar za patra Kvirina. Izdelal ga je pri vojakih. Lep žeganček iz bakra in s steklenim vložkom za blagoslovljeno vodo. Na vrhu žegančka je bila pod steklom vdelana podoba svetočorske Matere božje. Prav tako lepo delo iz bakra je bila kapelica, ki je visel v njej lep križ. Žeganček in kapelica sta bila po delu in izvršbi enotna in po meri enaka. Tako si pater Kvirin lahko obesi ta žeganček in križ k postelji ali nad mizo v svoji celici in se bo

spominjal Jakca v svoji vsakdanji molitvi. Jerica je bila silno vesela tega lepega dela in tako primerne darila za dobrega očeta Kvirina.

Tudi oče Kvirin se je zares in pristržno razveselil. Ko sta prišla na Sveto goro in opravila prvi obisk v cerkvi, sta šla na samostansko porto in pozvonila. Kmalu je vratar privedel patra Kvirina. Postaral se je bil že nekoliko, bil je pa še vedno zelo živahen. Ko sta se mu predstavila kot mlada zakonca, je dvignil svoje suhotne roke k nebu, jih sklenil, kratko pomolil in dal mladima prijateljema svoj blagoslov. Ko je Jakec razvil svoje darilo, se je stari menih po otroško razveselil. V zahvalo je dal novoporočencema lepo Marijino sliko, ki je bila z roko slikana na svilo. Pater Kvirin jo je imel v svoji celici. Jerica je ogledovala sliko, ki ji je zelo ugajala, ker je bila zares lepo delo v olju na rumenkasti svili. Okrog okvira Marijine podobe je bil na sliki venec rdečih in belih rož in spodaj napis:

LEPA SI, LEPA SI, ROŽA MARIJA!

* * *

Doživela sta zopet prav lep svetočorski večer. Objemalo ju je novo razpoloženje. Čutila sta silno moč enotnosti in skrivnostnosti besede, da ni sta več dva, ampak en sam: enotnost duše in srca, mišljenja in življenja. Zatopila sta se v molitev. Molila sta drug za drugega.

Drugo jutro — bila je nedelja — so po zadnji maši začeli še zadnji romarji odhajati v dolino. Jakec je prosil očeta Kvirina, naj bo danes njihov gost. Okrog poldne je oče Kvirin prišel v gostišče, kjer so dobili tiho samotno sobico in v njej lepo pogrnjeno mizo, obloženo s pravo svatovsko gostijo.

Oče Kvirin je bil silno domač in očetovski. Jedel in pil ni veliko. Toliko več pa je govoril. Pripovedoval jima je iz svojega življenja in tudi razne dogodivščine, ki jih je slišal od drugih. Ko je pozneje Jerica v spominu obnavljala vse to pripovedovanje, se je šele ovedela, koliko lepih nauk

za novo življenje jima je hkratu podal.

Poldan se je že precej nagnil, ko so se odločili za odhod. Najprej v cerkev k Mariji po slovo. Oče Kvirin ju je spremljal do pod pokopališče. Jerica, ki je nosila Marijino sliko in si je ni pustila odvzeti od Jakca, se je patru ponovno zahvaljevala za ta dar, ki ji bo zelo drag spomin. Vedno mu ostane hvaležna za rožni venec, njegov prvi dar, in za Marijino podobo, njegovo poročno darilo; posebno hvaležna za vse njegove nauke in dobre svéte, za njegovo molitev in njegov blagoslov.

Krepko so si stisnili roke in se ločili z glasnim: «Zbogom!»

Ko sta bila Jakec in Jerica na zadnjem ovinku, sta se še enkrat ozrla.

Oče Kvirin je stal nepremično kakor kip. Oziral se je za njima. Roke je imel sklenjene k molitvi. Nekaj časa so tako stali in se gledali. Potem se je pater Kvirin izgubil za grmom ob poti, onadva pa sta utonila za ovinkom.

Molitev očeta Kvirina in blagoslov Matere Marije ju je spremljal, ko sta stopala s tiho srečo v srcu in z velikimi in lepimi upi novemu življenju naproti.

Obnovljeni goriški grad.

Lj. Š.:

Svetogorski Materi.

Mati naša svetogorska,
Mati angelskih lepot,
k tebi hrepeni v višine
naš ubogi, revni rod.

Z božjim detetom v naročju
blizu sonca blizu zvezd,
bivaš ti, deviška Mati,
da odjemlješ nam bolešt.

K tebi, Mati s Svete gore,
dvigajo se nam roké:
milosti z višave trosi
v našo bedo in gorje!

Lj. Š.:

Pesem.

Na polju tam za vasjo
rože jesenske cvetijo.
Tiho ko da se bojijo,
po poti fantje pojó.

V travi nekje za potjó
se dekllica je oglasila.
Z glasom ko zvonko srebró
je pesmi odgovorila.

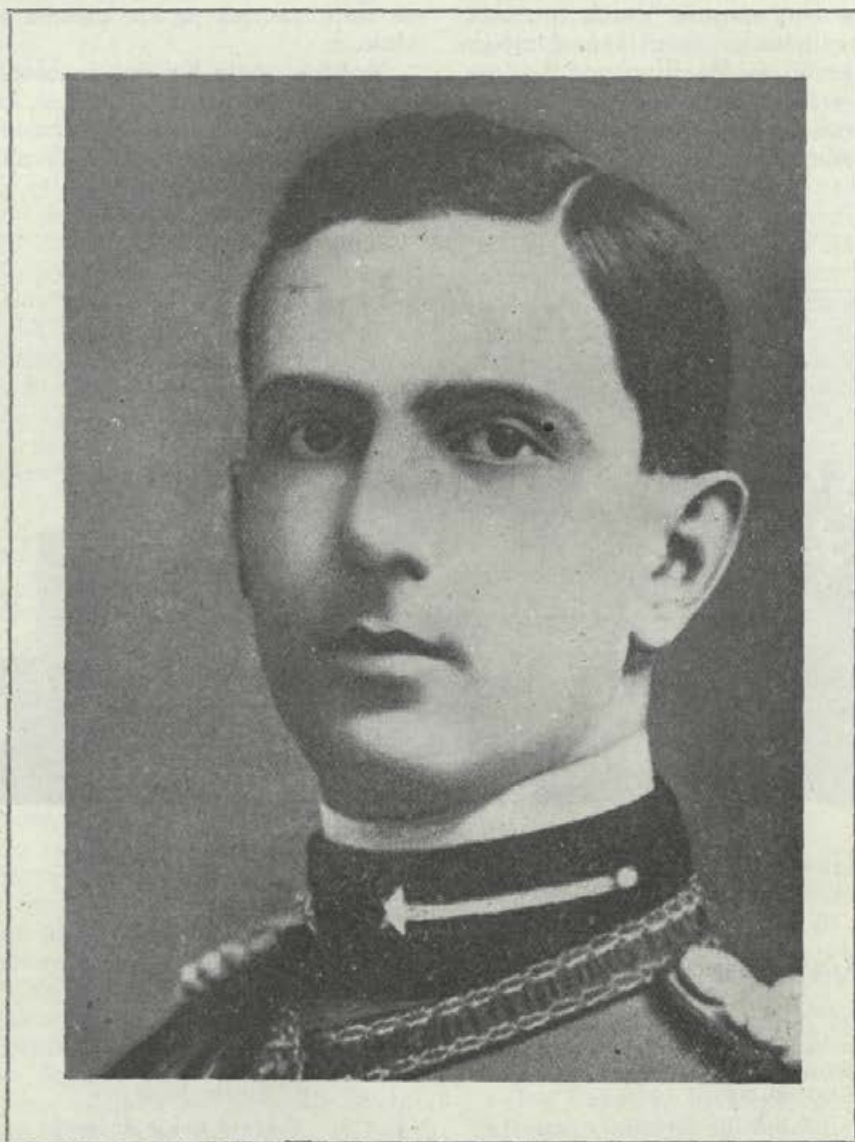
Sladka pesem mladosti
cez polje se je razlila
in se rahlo, prav rahlo
duše mi dotaknila.

Prestolonaslednik Umberto v Gorici.

Zadnje dni maja se je Gorica odela v slavnostno obleko. Bil je namreč v tem iz svetovne vojne tako znamenitem mestu sestanek bivših bojevni-

sam princ Umberto, bodoči kralj in cesar italijanski.

V Gorico se je pripeljal v spremstvu zastopnikov javnih oblasti med gro-

kov, izmed katerih so mnogi prelivali kri tudi po soških bojiščih. Zbralo se jih je nad 20.000. Višek slavlja je bil gotovo v soboto 29. maja, ko je bojevnike počastil s svojo navzočnostjo

mom topov, ki so pozdravljali visokega gosta. Koder se je peljal, je bilo polno ljudstva. Najprvo je princ otvoril goriški muzej, ki je čisto na novo urejen. Potem se je vrnil v sredino

mesta, kjer se je vršil mimohod bojevnikov, vojaštva in članov fašistovskih organizacij. Nato se je podal na grad, ki je tudi ves prenovljen in popravljen ter se s srednjeveško opremo in ureditvijo res postavi. Z gradu so v tem trenutku izpustili dva orla, ki sta se v mogočnem zaletu izgubila v zračnih višavah.

Dnevni red pa še ni bil izčrpan. Kmalu popoldne se je princ Umberto odpeljal po Soški dolini. Ogledal si je industrijske naprave v Saloni. Delavci velike tovarne cementa so ga čakali razvrščeni ob široki državni cesti blizu tvorniškega mostu. Po pregledu te važne tvornice je šlo hitro naprej. Most v Kanalu je bil ves v cvetju. Kmalu za Kanalom

so v teku dela za kanalsko elektrarno. Vsi delavci so na cesti pozdravljali princa, ki se je peljal mimo do tam, kjer se vršijo dela za veliko električno centralo pri Sv. Luciji. Spremljal ga je grof Volpi. Naprave so večinoma pod zemljo v velikih, v živo ska-

lo vsekanih dvoranah in prostorih. Princ Umberto se je osebno podal v podzemlje in se prepričal o stanju dela. Zlasti ga je zanimala velikan-ska dvorana, v kateri so stroji, ki bodo v kratkem začeli proizvajati električno silo. Med njimi je več turbin; ena pa je posebno velika. Prestolonaslednik je videl tudi 4 km dolg

Prestolonaslednik v Gorici.

predor, ki je bil za to priliko ves razsvetljen. Po njem bo tekla zajezena voda od Sv. Lucije na električne stroje. Princ je vsa ta dela zelo pohvalil.

Nato pa se je visoki gost odpeljal skozi Tolmin in Kobarid v Videm.

Lado P.:

Kostanji.

Vsako jutro hodim pod kostanje:
od polnočnega dežja so veje črne,
zdaj pa zdaj zaveje vlažen veter vanje
in uvelo fistje črez zemljó se zgrne.

Pod kostanji klopce se vrstijo.
Še sinoči smo posedali po njih in peli;
danes listi že kostanjevi na njih lepijo
vsi rumeni in dišijo po trohnbni zreli.

Lj. Š.:

Pred Križanim.

Žari oltar.
Večerni žar.
ves božji hram pozdravlja.
Na križu Bog
razpetih rok
me tiho blagoslavlja.

Ko tu klečim
in vanj strmim,
je v meni bolečina.
Žame trpi
in krvavi,
da me otne pogina.

Ves zapuščen,
ves prebodén
trpeči Bog sameva.
A glej, iz ran
ves z zlatom tkan
nebeski raj odseva.

In ta sijaj
odkrii mi zdaj
je novo doživetje,
ko mi Gospod
na težko pet
poslal je razodetje.

Sopek na grob ustanovitelju.

Dne 8. junija 1939 poteče deseto leto, odkar je zatisnil oči monsignor dr. Josip Ličan, profesor bogoslovja v Gorici. Prav in lepo je, da mu položimo na grob šopek lepih spominov in molitev, ker je ta pobožni, učeni in goreči duhovnik za našo deželo storil neizmerno dobrega. Položimo mu na grob le tri cvetke, tri spomine iz njegovega življenja.

Mgr. dr. J. Ličan

Z vso dušo je ljubil katoliško Cerkev. Učil nas je, mlade bogoslovce, s svetim pismom v roki, naj živimo s Cerkvijo, naj vanjo upamo, naj jo ljubimo. Z ganljivo ljubeznijo nam je govoril o papežu, nam vcepljal pametno vdanost predstojnikom. Rajni nadškof Frančišek B. Sedej svetega spomina je dr. Ličana zelo rad imel za sveto-

valca in zaupnika. Koliko velikih, za vso nadškofijo važnih pobud je prišlo iz njunih prijateljskih pomenkov. Iz soglasja teh dveh vodnikov je na primer izšla pobuda, naj se po vsej škofiji organizira župni verouk, kar je sv. stolica radé volje sprejela in potrdila.

Mons. Ličan je živo občutil rešeno papeževega ukaza: «Dajte ljudstvu katoliški tisk!» Zato je sodeloval pri ustanovitvi mnogih listov, je pisal vanje, jih je idejno vodil, vse za božji lon. Jeseni l. 1923. pa je vrgel med duhovščino misel, naj se ustanovi bratovščina za dober tisk. Razložil je vso zamisel nadškofu Sedeju, ki jo je odobril. Tako se je ustanovila Gor. Mohorjeva družba, ki zdaj žalostna stoji ob grobu svojega ustanovitelja mons. Ličana.

Otožno se mnogi prijatelji in učenci spominjamo prijaznega duhovitega voditelja, ki je sedel med rožami in čebelami na svojem vrtu in nam dajal pobude za sveto delo. Vzpodbudno je bilo, kako je znal odpuščati žalitve in obrekovanja, ki so nekaj časa grmela nanj. Pri Jezusu se je učil krotkosti in ponižnosti.

Saj res, to je bilo najlepše, ko nam je bogoslovcem pri uri sv. pisma govoril o Zveličarju. Tedaj se je ves navdušil in raznežil, živo prepričanje je sijalo z njegovega obraza. Takrat sem razumel, da je vse njegovo delo — za nebesa. Vse za Boga, ves trud, vsi pomenki, učeni nauki, prečute noči, vse njegovo pisanje, vsi veliki in idealni načrti — vse za Boga.

Deseto leto teče, odkar mons. Josip Ličan tam na gričku v Trnovem počiva pod zeleno rušo. A dolgo bo živel v častitem spominu svojih prijateljev in učencev in po svojih delih, ki živijo in rastejo.

Mir božji njegoví blagi duši!

Lj. Š.:

Kadar ciprese šumijo.

Razgibal je veter široke poljane,
da bilka je vsaka na njih vztrepetala,
a misel je moja med križe zbežala,
kjer v sencah cipres so solzé posejane...

In tam med cipresami dragi počiva...
Ko v poznih večerih vrhovi šumijo,
o moji ljubezni mu v noč govorijo,
da v hladni gomili vse mirneje sniva...

Lučka.

Povestica.

1. Povest se začne.

Da ne poznate Feckinarjeve Lučke? Nemara je res ne morete kdove koliko poznati, ker niste z njo v šolo hodili.

Pisala sé je Lucija Us.

Za čudo kratek priimek, kajne, Jaka! Misliš, da je latinski, pa ni. Slovenski oves je, ki ga je nemški pisar na uho zapisal.

In ali je bila doma «z onkraj dobrega», hočeš vedeti?

Kaj šel! Pri nas ve vsak otrok, kje se pravi na Pušči. Tista hiša na samem, ki ni ne visoko ne nizko v rebri — izpred cerkve se vidi njena rdeča streha — tam je doma Lučka.

A ne sodi po imenu Pušča, da je tam pusto; kar narobe bo prav. Le pojdi in poglej spomladi; oči ti bodo pijane, toliko je cvetja okoli hiše, na jesen ti pa bo viselo nič kakšno sadje kar v usta, ko ne boš pogrešal niti grozdov, lepih za oči in dobrih za jed.

Okoli hiše — sem ti rekel in bom hud, če bi jo ti, Jaka, zmerjal s kočo. Ob njej te ne spreleti tegoba, kakor ob spominu na greh, ampak tam vidiš trdno zidan in vznesen dom, ki ga ne bo razdejal vihar, zakaj hiša stoji v varnem zakotju proč od škodoželjnega sveta.

Iz tega zakotja je hodil naš deklič v šolo in cerkev samodrug.

Ali sem jaz hodil z njo, bi rad vedel? Mi dečki da bi bili hodili z deklicami? Mi vriskači z jokavkami?

Samodrug pomeni dva, torej tukaj dve Luciji. In resnično sta hodili dve popolnoma enaki deklici, enaki kakor dva boba ali pa kakor mesec na nebu in v jezeru. Poišči, Jaka, zrnce soli v svoji pameti; našel boš, da sta bili dvojčki.

Tisti dan, ko sta prišli deklici na svet, so pri Feckinarjevih trije jokali, prav toliko se jih je smejalo, eden se je pa zamislil.

Jokala je mati z novorojenkama. Hudo jo je ukanila Kozlevčarjeva teta, ki nosi otroke. Premetenka je re-

kla, da ima samo še dva v culi, pa da jih dá ceneje, ako vzame oba kot ostanek, češ, naveličala se je hoditi po potokih in tokavah, ker je postala njena obrt nehvaležna, odkar po vojski njeni naročniki zahtevajo venomer dečkov, ona pa mora razprodati, kar dobi.

Mati je rekla, da rada plača polno vsoto za dva, ko bi vedela, da sta oba dečka, vendar pa da za poldrugega, ker ima nado, da bo vsaj eden.

Pogodili sta se, ná, pa sta bila oba — deklici. Mati v jok, oba štrukeljčka za njo. Celo Kozlevčarka je hlinila nejevoljo.

Jokali so torej trije, toda ni se jih manj smejalo. Smejale so se tri hčerke sestrice, ko so dobile žive punčke. Nič koliko so jih poljubovale. Najmanjša Zorka je navrh očitala materi, zakaj ni kupila treh, da bi imela vsaka eno, ko mora sedaj pri Anici in Francki gostovati. Menda veš, Jaka, da hoče vsakdo nekaj svojega imeti.

Tisti, ki se je zamislil, je bil oče. Že doslej mu delo ni donášalo smeha, komaj trpek nasmehljaj, odslej pa je še to minilo. Za njim ne bo nobenega Usa. Rekli bodo, kò ga bodo devali v jamo: Danes Us iz Pušče in nikoli več!

K županu je šel zaradi botrine. Župan je že vedel in kakor znajo dedci sočutje izkazovati, mu je hudomušno dejal: «Feckinar, kaj nameravaš? Ali kaniš na Pušči ustanoviti nunski samostan?»

«Naj bo, kar hoče Bog», se je skrill puščavski Job za Boga.

«Nič ne maraj, Andrej», se je našel župan, «za tvoja dekleta se bodo še trgali; preden se boš ozrl, bo hiša prazna, pa zeta boš dobil, kakršnega boš hotel!»

Vsevidna županja je tožila po žensko: «Oh, da sem samo jaz tako nesrečna z beticami. Dokler so v plenicah, nimajo nobene olike in polno bolezn, ko pa zlezejo iz zibke, so kakor

zagnan avto, da človeka ušesa bole; sama trma jih je, obleka kar gori na njih in vse oblezejo, da človek ne pride iz straha ven. Kaj mi je naredil oni dan Dorče. Prišla sem na dvorišče; kar zaslišim: 'Mama, glejte, kje sem.' Gledam, grem za glasom z očmi. Ali ne sedi paglavec na strehi z nogami v žlebu! Krili z rokami in kriči, da bo zletel. Zvrnelo se mi je v glavi in me stisnilo pri srcu, da sem bila vsa proč. Komaj pokličem hlapca, da prinese lestvo in gre po prikazen. Ubila bi ga bila, da mi ni ušel pod posteljo. Rajši tri deklice nego enega dečmana.»

Resnica pa je, da je mati županja darovala svetemu Antonu kilo težko sivočo, ker je bil prvi otrok dečko. In sveti Anton si je to dobro zapomnil, pa je dejal k županovim same dečke, doslej že pet.

Pri krstu so dali dvojčkama imeni, eni Roža, drugi Lucija.

Tu je treba nekoliko razlage. Mati je častila sveto Lucijo, ne samo zavoljo oči, temveč tudi zavoljo njene nezaslišane trdnosti, ko je več mož ni moglo premakniti; oče pa je v mladeniških letih, ko je prodiral ob reki Amazonki v zlato peruansko deželo, zvedel o prvi cvetki Amerike, Roži iz Lima, edinem zlatu zlatarjevem, ki ga je našel.

Odtod imeni dvojčk. Videli smo že, da sta si jih prilastili starejši sestrici ter ni mala Zorka dobila nič, zato pa je skrbno pazila, kako se vrše materske dolžnosti, in ako je opazila kak pregrešek, je javno opozarjala mater in kalila družinski mir.

Tako ni moglo zmerom ostati. No, življenje se samo urejuje, če so ljudje za to. In dvojčki sta bili za to. Po raznih izkušnjah in premislekih sta napravili red; ko sta bili tri leta stari, se je odločila Roža, recite Rožca, da je mamina, in Lucija, recite Lučka, da je atova. In mir besedi. Otroci se ne smejo krastiti!

2. Lučka se prižiga.

Mladina je in raste, raste kakor bi se hranila s kvasom. Kdo se je nadejal, da se bo na lepi god sv. Avgušтина

že pojavil na Pušči gospod učitelj, poprašal po dvojčkih, si ju dal predstaviti ter Rožco in Lučko zapisal ter pripomnil: «Ampak s trakom boste morali zaznamovati eno ovčko, da bomo vedeli, katero je volk vzela.» Mati se čudi, le kako je to naglo minilo, saj ni dolgo, ko sta bili deklici v zibki, pa ju že kliče svet v svoj metez.

Tehtna je bila v hiši tisti dan Zorkina beseda, ko je kot izvedenka pojasnjevala osnove šolske prosvete, kaj pravim pojasnjevala, ko jih je, naj jo koklja, naravnost črnila, da bi dosegla čim večji vtisk, češ, vse to sem prestala in še sem tukaj. Lakomni strah, ki je bil v šoli zaprt in s palico tepen, po njenem ne bo prej sit, dokler ne pogoltne obeh okusnih dvojčk. Posebno Lučka Us naj se pripravi! Toda strahu je zobe polomila poštena izjava starejših sester, da je bilo v šoli lepo in da bi bili onidve sedaj boljši učenki.

Zvečer je Rožca v postelji šepnila: «Lučka, ali se šole bojiš?»

«Kaj se bom bala, saj gre vanjo vsak otrok.»

«Ne verjameš Zorki?»

«Veš kaj, Zorka se baha! Jaz ji bom rekla: učenka-mučenka.»

«Jaz tudi: učenka-mučenka.»

In sta se hahljali, da je prišla mati ter ju pokrižala.

Vendar šola je resna reč: vso noč se je Lučki motala po glavi. Bila je v šoli, polno dečkov in deklic je šumelo, neka ženska je venomer klicala «ot - roke na klop!» in moški se je šetal s palico in tepel, kogar se mu zdelo, da je bilo čuti vsako vrsto joka, — menda zato, ker se je burja zaganjala v okno.

Drugi dan je poslala mati Zorko z mlajšima dvema v hosto po gob. «Obljubila sem jih poštarici», je pogledala očeta, «pri njej ima hrano učiteljica, kadar je tukaj. Jutri je petek in god naše Rožce; pojdemo k sveti maši; potem pa bo treba kupiti obleko za šolo, saj boš dal denar, Andrej?»

«Ne vem», je prikimal oče, «ali bo denarja dovolj, ker so cunje tako drage. Stopi, stopi jutri k mesarju, tele

je zrelo za prodaj, naj pride in pogleda.»

«Ala, otroci, pojdite! Lučka, glej, da se ne boste prepirale», je mati odpravila hčerke.

Komaj so prišle čez brv na pot ob potoku — ali ne gre mesar po dolini?

Pozdravi ga Zorka; on vpraša, čigave so in kam gredo, ter jim svetuje, naj se varujejo gada.

Lučka se domisli ter zakliče za njim: «Stric, pri nas imamo telička na prodaj.»

«Pridna, da si povedala», se obrne mesar in krene čez brv k Feckinarjevim.

«Jej, če bodo ata hudi, ker si povedala», vzklikne Zorka.

«Ti boš huda, ker se nisi sama spomnila.»

«Čakaj, ti bodo že v šoli jezik prikrajšali.»

«Ali so ga tebi? Pokaži!»

«Ná!»

«U, imaš dolgega!»

«Tvoj bo krajši, ko ga bodo pristrigli.»

«Tebi ga niso, učenka-mučenka.»

«Le molči, bom že mami povedala, da si se prepirala.»

«Ti si začela.»

«Prepovedali so tebi», trdi Zorka.

Lučka molči, sicer jo bo Zorka res tožila.

«Zorka, nič ne pravi mami», reče Rožca in skrivaj šepne Lučki: «Jaz ji ne bom rekla mučenka.»

«Jaz tudi nič več», sklene Lučka.

Hitro so bile spet prijateljice in so našle dovolj jurčkov.

Mesar je kupil telička. Oče je govoril, da bi ga redil še osem dni, a govoril je samo zato, da je mesar volneje primaknil h kupu, ker je potreboval telička za angelsko nedeljo.

Lučka je prav storila, da je govorila. Mati je imela veliko denarja, ko je šla po maši k trgovcu Bregarju z njo in Rožco kupovat lepo blago, za obe enako, za jopice zeleno, za krila rdeče.

Šivilja je merila samo eno deklico, češ, da je potrata, meriti obe. Lučka je želela bolj kratko krilo, mati je hotela do gležnjev, češ, hitro bosta u-

IV.

rastli, ponarejenih dečkov pa ne bodo trpeli pri hiši. Šivilja je svetovala eno ped od tal, s široko pleto, ki se bo dala spustiti. Ker je bilo to zavoljo rose dobro, je mati privolila.

Pa še srečo so imeli na pošti, ker so naleteli na gospodično učiteljico, ki je prišla po plačo. Kaj ljubeznivo se je seznanila z novima učenkama, da sta pobegnila skrb in strah. He, Zorka, tvojo šolo bomo postavili v koruzo vranam.

3. Povest zraste.

Prič v šolo! Kdo ne pomni, kdo ne hrepeni? Vnema se Lučka, vsa je v šoli, vsaka nova črka, vsaka številka je velik dogodek, s peresom piše, o grehu se uči, iz gorečega grma ji govori Bog: Jaz sem, ki sem, pa ljudi spoznava in svet ji nastavlja prve zanke. Kako bi mogla Lučka vse dopovedati domačim. Dom se umika šoli in svetu. Šola hoče, oče idi, kupi, daruj; šola reče, mati češi, peri, glej na uro; Lučka pazi, da se vse vrši, kakor naroča šola. Čim je Rožca vedno deklica, ki se drži matere, postaja Lučka deklíč, ki se zgleduje za očetom. Zato Lučka sveti, vodi, govori, več ve, a manj zna. Velika je doba, ko pride dom pod vpliv šole in sveta.

*

«Mama, medve z Rožco bova imeli odslej posebej skledo in milo, da se bova umivali.»

«Kdo ti je dal to muho v glavo?»

«V šoli so naročili. Kdor ni umit, mora na potok in ga je sram. Kajne, da boste kupili!»

«Kajpak moram, če bosta skledo vselej snažno poveznili semkajle na polico.»

«Bova! Kajne, mama, Zorka se ne bo smela v njej umivati?»

«Nihče se ne bo smel.»

*

«Mama, učiteljeva Slavka ima tako lep trak v laseh.»

«Zdi se mi, da te skomina. Ali bi ga rada imela?»

«Rada, pa rdečega, Rožca bi ga tudi rada.»

«No, bom pa kupila obema, če ne bosta ničemurni.»

«Ne bova ne!»

*

«Mama!»

«Kaj imaš spet?»

«Županov Dorče mi je rekel žolna.»

«Kaj si mu storila?»

«Nič.»

«Kako je rekel?»

«Rekel je: „Kaj me zijaš, Feckinarjeva žolna!“

«Mhm! Mislil je na tvojo obleko, ki je rdeča in zelena. Prav ti je, zakaj pa gledaš po fantičih.»

*

Mati je prinesla sejavnik pšenice in jo stresla na javorjevo mizo. «Alo, izbrali jo bomo za seme; ljuljka, kokalj, grašica morajo ven.»

Merico bosta izbrali Lučka in Rožca sami, Zorka ne sme zraven devati, tako je določila Lučka. Ko je že nekaj kupčka, ga Lučka posmuka v lonček, stavi lonček pod klop, da ne more Zorka devati vanj. En kupček še, pa bo poln. Tedaj si Anica in Francka nekaj pošepetata, nato stopi Anica k oknu: «Joj, kako se blešči križ na zvoniku.» Lučka gre takoj gledat. Tčas pa Francka strese zrnje iz lončka in dene vanj samo gloto.

Ko se zdi novi kupček zadosti velik, hoče Lučka z njim v lonček. Vzame lonček v roko, pa naredi velike oči. «Kdo je to storil?»

«Hihih!» se smeje Zorka, «glejte no, kako zna Lučka izbirati; sama ljuljka in kokalj.»

«Ti si to nahudila. Zorka-zamorka.»

«Ni Zorka», reče Rožca, «ne smeš je zmerjati.»

«Molči, Rožca, nič ji ne povej, prevzetnici», zakliče Francka.

«Aha, sedaj vem; le čakaj, Francka, nikoli več ti ne bom zalila nageljnov, naj se posuše.»

«Že dobro, jaz ti pa ne bom povedala nobene povesti.»

«Prava reč, tiste tvoje stare povesti, kako je Metka sekala glave razbojnikom. Mi bo ata povedal lepših, novih.»

*

V boju z abecedo je Lučki hitro minilo prvo šolsko leto brez pretresljivih dogodkov.

4. Lučka ugaša.

Šolarji so prvo leto pridni, žive v strahu božjem in človeškem.

Ampak drugo leto, Jaka, kakšni so, Peroti jim rastejo in lepetajo z njimi. Če bi jih ti učil, Jaka, bi redke živ ostal.

Tudi Lučka je to leto krenila precej na levo.

Iz mesta prihaja Bregarjeva dijakinja, nekaka gospodična, ki ni gospodična, zakaj ostrižena je kakor fant, nosi čepico na glavi in ščipalnik na nosu, pod nosom pa kadi cigarete. In zraven širi med mladimi dekletmi svojo modo in jih nagovarja, naj si ostrižejo lase. Ta dijakinja s svojim prešernim nastopom je Lučki tako všeč, da bi se rada še sama pofantila.

Tako je prišlo, da je neki dan Lučka izjavila, da bi se dala ostriči.

Toda naletela je pri materi, ki je vnovič zatrdila, da ne bo trpela pri hiši ponarejenih fantičev.

Ko sta zvečer oče in mati ostala sama, je mati začela takle pogovor:

«Andrej, mene skrbi naša Lučka, da jo morda vzgajamo napačno. Zdi se mi, da se je preveč prijemajo lastnosti dečkov. Mogoče sem jaz kriva, ker sem premočno želela, da bi dobili sina.»

Oče: «Beži no, meni je pa všeč, da je pogumna in podjetna. Deklič mi že sedaj veliko zaleže pri mojih poslih. Ne boji se konj, na vodo jezdi in žvižga kakor deček. Jo bo že minilo, ko se bo začela zavedati deklitva.»

Mati: «Toda bojim se, da ne bi na njenem značaju ostali sledovi objesti in gospodovalnosti; le pomisli, kakšno oblast si je že pridobila v hiši; ti ji preveč popuščaš, krotka Rožica se ravna po njeni volji. Zorka se ji komaj še ustavlja, le starejši dve delata narobe, kadar jima hoče kaj naročati, in včasih nalašč napravita kaj napak po njeni besedi, da se ji smejeta.»

Oče: «Veljavo v hiši si je pošteno pridobila s podjetnim razumom in pomagljivim srcem. Vendar, če sodiš, da

bi bilo to zanjo škodljivo, pa jo kroti.» —

Sedaj, Jaka, bomo nekoliko mlatili Lučko.

Kar se tiče ostriženih las, praviš, Jaka, da reč nima pomena in jih Lučka zaradi tebe lahko posmodi. Jaz tudi tako mislim, vendar boš kmalu videl. Jaka, da pride vse drugače.

Neki dan je šla Lučka v šolo in Rožca z njo kakor po navadi. Le da je bila nekoliko kasna, ker so imeli sinoči kopico in je šele davi pisala nalogo, da jo je morala Rožca čakati in priganjati v šolo.

Konec rebri pred zavinkom na Lovračevem brdu se pojavita oba Pečenkova. Matija, ki je spoznal, da ga Lučka vidi, zakliče s skrbečim glasom: «Lučka, to si neumna, če greš sedajle v šolo. Zamudila boš več nego pol ure in boš videla, kaj bo učitelj s tabo naredil. Pojdi rajši sem gor, pa bomo počakali, da šola mine.»

Matija je bil politik, za Lučko mu ni bilo dosti, a tokrat se je bal, da bo njegov izostanek iz šole po pravici pojasnjen. Ako pa Lučko zapelje, ne bo mogla povedati, zakaj ga ni v šolo.

Lučka, ki je imela samo pol naloge, je zagledala rešitev in rekla Rožci: «Veš kaj, kar tukajle ostaniva, saj ne bo nihče vedel.» In začela je lesti k dečkoma. Rožca je sicer nekaj časa klicala kakor angel varuh, pa ni nič pomagalo. Brez Lučke si pa tudi Rožca ni upala v šolo. Tako sta se obe ustavili pri dečkih in da je bil krajši čas, so trgali bilke in cvetice, da so se z njimi obmetavali. Vest je pekla za vse štiri Rožco.

Ampak Lučka je računala brez kateheta in Zorke. Gospod je Zorko vprašal: «Kako, da ni bilo tvojih sestrice danes v šolo?» Ni čudo, ako je Zorka domov prišla z gorečnostjo državnega pravdnika. In ko je Lučka, ki se je bila potajila na Lovračevem brdu, za šolarji pritihotapila z Rožco domov, je bil že ogenj v strehi.

Po nekaterih nevljudnih besedah je mati Lučko pritisnila k sebi, dvignila njeno krilce in zaploskala Lučki po zaslugi, nato pa še Rožci po milosti. Pa ko bi bil vsaj oče kaj boljši mož,

Toda ko je Lučka stopila objokana pred vežo, je oče na dvorišču pograbil dolg drog, češ, da jo bo, in Lučka je morala kljub zelo sveži zameri bežati k materi.

Za nekaj časa je bilo dobro. Toda slaba kal se ne da kar tako zatreti.

Dečki ne marajo deklic in jih očitno zaničujejo. To je Lučko zelo bolelo. Premišljevala je, kako bi si jih pridobila, da bi mogla z njimi junakovati. Kaj ko bi poskusila s sladkarijami? Prilika se je kmalu ponudila, ko je mati naročila dvojčkama, naj kupita iz šole grede v trgovini olja, soli in vžigalic. Lučka je posel tako opravila, da je šla sama kupovat in je pustila Rožco, naj počaka pred pragom. To še ni bilo napak, ampak potem, Jaka, ko je rekla: «Pa še za deset kron bonbonov.» Le kaži, Jaka, bele zobe, prav pa ni bilo. Zunaj blago izroči Rožci, naj gre počasi proti domu, sama pa stopi do gruč dečkov in jim začne deliti bonbone. Kljub žolni je dobil Dorče dva; vzел je sicer, toda vse pokvaril z zasmehljivim klicem: «Deca, le vkup, iz Pušče Miklavž nosi bonbone.» Vsi dečki so se smejali takemu Miklavžu.

Žalostna je šla Lučka domov, a tam jo je čakala še večja bridkost.

Rožca je bila pred njo doma in mati je prevzela kupljene reči. Ko je odprla zavoj soli, je našla na vrhu listek s trgovčevim računom in podčrtanimi bonboni.

«Pojdi sem, goljufica, boš povedala, kaj si kupovala», je pozdravila mati Lučko, ko je stopila v hišo, in konec sodne obravnave je bil ta, da je mati natresla v kot peska in Lučka je morala na njem pol ure klečati pa iti brez večerje spat.

Menim, da je z Lučko klečal tudi angel varuh, ki je povzročil neuspeh. Kajpak, Jaka, ti ga nisi videl, imaš predebele oči.

5. Povest išče srečnega konca.

V Lučko se je jemala resnoba, iz dekliča je tuptatam pokukala deklica, najpodobnejša Rožci, krotka, tisja, poniznejša. Ko bi tebe, Jaka, ne bilo, bi popisal njene misli in občutke ter

sploh vso pripravo na sveto obhajilo, pripravo, ki je nastopila z zdravilno močjo med navihanimi šolarji. To reč dobro poznam, pa se mi zdi, Jaka, presveta, da bi jo s tabo razpletal. Le toliko rečem, da ni bila samo mati solzna, ko je gledala svoji dvojčki pri obhajilni mizi.

Gospod katehet je otroke opozoril, naj tisti dan za kaj prav velikega prosijo Boga. In Lučka je prosila, ne pred sveto Hostijo, ni si upala, ampak pred Marijo, kar je imela že dolgo na srcu, — Jaka, če se boš smejal, ti ne bom nič več povedal — prosila je, če je mogoče, naj jo Marija usliši, ko bi tako srčno rada postala deček.

O počitnicah je Lučka posvetila vse svoje moči kmetiji, posebno očetovi stroki. Tako se je zgodilo, da je neki popoldan proti mraku spet jezdila konja na vodo, ko ni bilo matere doma, da bi jo videla. Da bi to priliko bolje izkoristila, je gnala konja do pravega napajališča pod mostom.

Ker je bil Dorče na mostu, je pogrnala konja do trebuha v Krko in da bi se še bolj postavila, se je razkotalila in sedela na konju kakor na klopi. Menda iz objesti je obrnila bič in udarila z debelim koncem po vodi, da je poškopila konju v oko. Konj je odskočil in Lučka je zdrknila v vodo, ki jo je odnesla proti mostu. Obleka ni bila takoj premočena in Lučka je ostala vrh vode. Plavati je znala in bi se rešila, ko bi ne bila radi strahu zmešana. Vendar se je k sreči oprijela stebra pri mostu, a ni mogla splezati kvišku.

Tedaj se v Dorčetu oglasi vitez. Stebri mostu so zvezani po prečnikih in po teh zleze Dorče do vode. Prime Lučko za lase, ona si pomaga z rokama in nogama in pride na prvi prečnik. Potem skupaj zlezeta na most, Lučka mokra kot miš.

Ni jahala domov, ampak hodila je ob konju s povešeno glavo.

Ti, Jaka, pa presodi, ali bi bila Lučka utonila ali ne, ko bi ne imela las. Lala!

Deset let hitro preteče, ampak poznajo se človeku in hiši.

V Feckinarjevo hišo je Bog poslal križ, kakor zlato težak. Materi so vsi udje otrpnili, tako da si ne more sama nič pomagati; samo ena roka v zapestju je toliko gibka, da si poleti z vejico muhe odganja. Starejši dve hčeri sta vzeli dva dobra moža. Zorkina poroka je bila letos. Tisti Matko, ki je v mestu v službi, si je v glavo vbil in toliko časa očetu golen dral, da mu je izgolendral hčerko. Zorka je gospa in večkrat obišče mater, ker vselej dobi kakšno reč, ki jo njen mož rad je.

Doma sta zdaj samo še Rožca in Lučka.

Mati je živa svetnica. O, kako hvale Bogu, da ji je bil dal dvojčka ženskega spola. Kaj bi sedaj reva počela brez njiju. Pa ju je sprejela s tolikšno žalostjo.

Deklici sta kakor dve liliji. A že se odpira pogled v njuno bodoče življenje. V Rožci je ob materi trpinki dozorel sklep, da pojde v samostan. Da, težko jo bodo pogrešali, a božji volji bo mati darovala hčerko.

Lučka je sedaj kakor Rožca. Odkar je Dorče pod mostom Lučko lalsal, je ni več žalil in sedaj čuti neizmerno spoštovanje do nje, da ga obhaja sladka groza, kadar jo vidi. Nobeno nedeljo ne more izpred cerkve, dokler ne vidi, da sta prišli dvojčki ven; potem šele gre potolažen domov, ko se je prepričal, da ni Lučka ostala v cerkvi in zlezla na oltar, kjer je sveta Uršula res že potrebna, da se pomladi. Kaj Lučka misli, se ne da reči, a dekle je tako, da bi že lahko kaj vedelo, čeprav jo Dorče le gleda in nič ne pove.

Oče Feckinar-Us, ki ga vsi štirje stanovi v župniji spoštujejo in ljubijo, vsak s svojega vidika, pa ni tako neumen, da ne bi vedel, zakaj mu izkazuje Dorče posebno pozornost. Storil je zaključek: Če bo dekle onega hotelo, naj pride na Puščo.

Kaj praviš, Jaka, ali se ga bo usmilila «žolna», ali ga bo maral «Miklavž»?

Mgr. Mihael Arko.

Dne 29. marca 1938. je v Idriji umrl zlatomašnik mgr. Mihael Arko, dekan in častni kanonik goriškega stolnega kapitlja. Pokojni je bil zelo pomemb-

Mgr. Mihael Arko.

na osebnost, znan po svojem nadpolstoletnem dušnopastirskem in javnem delu daleč naokoli. O njegovem življenju je bilo že večkrat pisano pri nas in drugod. Tudi se o tem vsakdo lahko pouči v «Zgodovini Idrije», ki jo je pokojni spisal po dolgoletnem trudu. V naslednjem bomo podali nekaj značilnih črt njegovega značaja in dva ali tri dogodke iz njegovega življenja, kakor jih je sam pripovedoval ali objavil.

Dušni pastir in vzgojitelj.

Arko je bil velik častilec sv. Rešnjega Telesa in je to češčenje tudi povsod širil. Duhovnikom je priporočal pridige o presveti evharistiji, dobro vedoč iz lastne skušnje, da se vernikov zelo primejo. V septembru 1900.

je imel v Ljubljani poseben govor o evharistiji, v katerem je pokazal na blagodejne vplive pobožnosti sv. Rešnjega Telesa.

Pokojni dekan je mnogo in rad spovedoval. Med vojno so ga naprosili za izpovedovanje ranjenih vojakov iz vseh dežel mnogojezične Avstrije. Znal je namreč kakih osem jezikov. Večkrat je izpovedoval tudi ranjene italijanske ujetnike. O enem izmed njih pripoveduje sam (Zbornik svečnikov sv. Pavla, 1928), da ga je dobil težko ranjenega v idrijski zasilni vojaški bolnici. Pogovoril se je z njim po italijansko, pisal njegovi materi, ker ranjeni radi zdrobljene roke ni mogel, in končno ga je izpovedal in ga dejal v sveto olje. Ginljive so zadnje besede tega nevarno ranjenega vojaka: «Glejte, moje telo je vse raztrgano, moja duša pa je sedaj popolnoma zdrava.» — V tej vojaški bolnici je nekega nemškega protestantskega vojaka sprejel v katoliško vero. Spreobrnjenec je tisto noč potem umrl.

Verski pouk je silno važna zadeva. Te ga se zaveda vsakdo. Ne vedo pa vsi, da tudi tukaj pomaže Jezus. Arko je navajal razne primere, ki so dokazovali, da je Jezusova pomoč pri krščanskem nauku vedno učinkovita, včasih prej, včasih kasneje. Tako je bilo pri gozdarski šoli, ki je bila v Idriji od l. 1892. do 1908. Obiskovali so jo gojenci iz vseh avstrijskih dežel. Vedenje gojencev zunaj šole ni bilo vedno zgledno in primerno. Vodstvo zavoda je samo prišlo na misel, da naj se med šolske predmete uvede tudi krščanski nauk. Ko se je to zgodilo, se je vedenje gojencev zunaj šole kmalu zboljšalo in se končno čisto popravilo.

Bil pa je Arko tudi dober psiholog (poznavalec duš) in vzgojitelj. Vedel je, kaj je v danem slučaju primerno, in da ni vsako sredstvo za vse. Nekdaj je prevzel krščanski nauk v neki trgovsko-obrtni šoli, v katero so med

drugimi zahajali tudi razni vročekrvni pretepači, tako da so učitelji večkrat morali klicati na pomoč občinskega stražnika ali pa je ta med poukom korakal po hodniku pred učilnico gori in dol.

Do Arkovega nastopa v tisti šoli ni bilo verouka. Ko je Arko prvo uro stopil v sobo, se mu je nudil čuden prizor: pred klopmi sta se dva pretepača in metala, drugi pa so stali okoli po klopeh, se smejali, cepetali z nogami in navduševali zdaj tega, zdaj onega. Z mirno besedo jih je poslal v klop in po molitvi je začel razlagati katekizem, ne da bi se mučnega prizora še kaj dotaknil. V razredu je bilo vse mirno, ker so vsi čakali obravnave radi pretepa. Nič. — Prihodnjo uro je bilo podobno. Ko je vstopil, je zopet naletel na pretep s pestmi in odobravanje gledalčev. Zopet je pretepača mirno opomnil, naj gre vsak na svoje mesto, in zopet vso uro pretepa ni omenil. Govoril je pa o Kristusovem trpljenju in o krščanski ljubezni. Razložil jim je tudi žalostni del sv. rožnega venca: ki je za nas krvavi pot potil, ki je za nas bičan bil itd. To je vplivalo. V dveh mesecih je bil razred ozdravljen in Arko je krščanski nauk lahko prepustil mlajšemu duhovniku. Stražnika pa od takrat niso nikoli več klicali na pomoč.

Za cerkvene govore se je Arko vedno vestno pripravil. Vedel je, da se tudi izvežbanemu govorniku lahko pripeti nesreča. Človek se ne sme preveč zanašati na svoje znanje in zmožnosti, pa naj bodo še tako velike. Bogat in neizčrpen vir znanja mu je bilo sveto pismo, ki ga je redno vsak dan prebral eno poglavje. Ko je končal, je začel od kraja. Včasih je vendar prišel v položaj, da je moral na prižnico nepripravljen. Tako je nekdanj tovariš, ki bi moral pridigati pri jutranji maši, obolel v grlu, da ob določeni uri ni spravljal nobene besede iz sebe. Cerkovnik je Arku prišel povedati v spovednico, kako je. Arko se je takoj napotil na leco. Načrt za govor je sestavil med potjo od spovednice do prižnice. Govor je bil dober in

lep. Govornika je rešilo bogato znanje bogoslovnih vprašanj, še bolj pa božja pomoč, v katero je zaupal, kajti »Dabitur vobis in illa hora« (V uri potrebe vam bo dana).

Petje in orgle.

Arko je bil že v prvih letih svojega pastirovanja na glasu kot velik strokovnjak v cerkveni glasbi in petju ter kot navdušen pristaš cecilijanske misli. L. 1888. je bil imenovan za vikarja v Šturjah. Bogoslovni profesor v Gorici dr. Fr. Sedej, poznejši nadškof, ga je v lepem pismu (7. avg. 1888.) pristržno pozdravil in ga povabil, naj ga obišče. Izrazil je željo, da bi Arkovo delovanje vplivalo tudi na sosedno goriško škofijo. — Arko je organiziral in vodil lepo petje na romanjih v Rim.

Bil je tudi strokovnjak za orgle. V idrijskem župnijskem arhivu je našel proračun za popravo idrijskih orgel iz l. 1829. Proračun je bil narejen, kot da imajo orgle 17 registrov. V resnici pa so prejšnje idrijske orgle imele le 12 registrov, drugih pet potez so bile le zveze, skupine, zbiralniki. Ker so izpeljani registri stali vsak nad 200 gld., navadne zveze pa le nekaj goldinarjev, je bilo jasno, da je cerkev trpela škodo. Zato je od takrat naprej vsakemu sobratu priporočal, naj zelo pazi pri popravljanju starih orgel ali pri naročanju novih. Tako je nekateri cerkvi rešil lepe denarje.

V Šturjah se mu je pripetila skoraj smešna nesreča pri orglah, ki so bile stare in nadušljive. Za nove ni bilo še dosti denarja zbranega. Pa pride možakar, ki se mu ponudi, da poceni popravi orgle. Pokazal mu je potrdila in priporočila raznih duhovnikov, kako je tu in tam zdravil bolehe orgle. Tudi sam je trdil, da je »kapac« popraviti orgle. Arko mu ni zaupal mnogo; vendar si je mislil, da mož nekaj pač zna in da tistih orgel ne bo pokvaril, ker so že stare in črvice. Pogodila sta se in mož je začel. Razdril je orgle in jih izprašil. Dva dni je še nekam šlo. Tretji dan je Arko kot po božjem navdihu stopil v cerkev v trenutku, ko je popravljajč nastavil žago

na osem čevljev dolgo leseno piščal, da bi jo za dobro ped skrajšal, češ da poje prenizko. Pri pregledu se je pokazalo, da je mož zamenjal piščal «d» in piščal «f». Popravljanja je bilo seveda konec.

Cerkvena uprava.

Pri vsej svoji izrazito duhovni usmerjenosti pa Arko ni nikoli zamenjal gmotne strani v človeškem življenju. Zase sicer nikoli ni iskal bogastva, vedel pa je, da z denarjem lahko stori mnogo dobrega. Skrbel je za reveže, za take, ki so bili splošno znani kot potrebni, a tudi za druge, ki je za njihove stiske vedel samo on. Pri upravi cerkvenega in sploh tuje ga denarja je bil do zadnjega nad vse natančen in vesten.

Za pravice cerkve se je povsod postavil. Skušnja ga je učila, da iz neurejenih premoženjskih razmer izvira dosti preprirov. Če je šlo za večje spremembe v cerkvenem imetju, je vedno drezal, na se vse pravno veljavno zapiše, kajti nič se ne ve, kaj pride. Poznal je iz lastnega opazovanja ali pa po verodostojnem pripovedovanju slučaje krivic, ki so se pripetile raznim cerkvenim upravam, ker ni bilo stvarno stanje pravno ugotovljeno.

Značilen je primer vipavske šole. Zgradil jo je dekan in častni kanonik Jurij Gabrijan, ki je bil Prešernov sošolec ter je torej živel pred sto leti. Gabrijan je bil velik stavbenik ter je mnogo zidal. Postavil je cerkev v Podkraju, visoki zvonik v Logu, novo župnišče in tudi lepo šolsko poslopje v Vipavi. Stroške za šolo je poravnala cerkev. Gabrijan je mislil, da bosta cerkev in šola vedno zvezani in da bosta vedno složno delali. Zato šolskega poslopja ni dal prepisati na cerkev. Časi pa so se spremenili. Nastopil je liberalizem, ki je kmalu zavladal povsod. Šolsko poslopje v Vipavi se je takrat prepisalo na občino. Gabrijanov naslednik Matija Erjavec bi v velikem šolskem poslopju rad dobil sobico za organistovo stanovanje. Občina je to odbila. Erjavec se je obrnil na knezoškofa Missia z vprašanjem, ali ne kaže tožiti, ker je vendar šolo plačala cerkev. Missia mu je odsvetoval, češ kar je zamujeno, je zamujeno. Tako je cerkev trpela izgubo.

Iz teh kratkih besed se vidi, kako vsestransko je bilo delovanje pokojnega šdrijskega dekana. Bil je res mož, ki zasluži, da mu ohranimo trajen spomin.

Lado P.:

Pesem drevesa.

Tedaj zažuborela je pomlad:
in vejevje se je moje vnelo,
v milijon plamenčkov zaživelo,
dobro mi je bilo sredi sočnih trat.

Iz daljin neznanj ptički so prišli,
med vejevje moje se poskrili,
z drobčkano ljubeznijo gnezdili
in iz zarje v zarjo mi prepevali.

Vse prevzeto od te pesmi vej
in zamaknjeno v te ptičje speve
sem živelo svoje mlade dneve,
hrepenelo sem s pomladjo sredi mej.

Pa prišlo je kar dvoje črnih rok...
In v jesenskem jutru so se zbrale
drobne ptičke, se v polet pognale,
zginile v daljavi pod nebesni obok.

In kot da usahnil je življenja sok
v vejah mojih, listi so uvelj;
drug za drugim so porumeneli
in popadali po tratih naokrog.

O, življenje moje še ne gre v propast!
V korenih so se že sokovi
prerodili in sedaj se novi
vzpenjajo — in novo doživim spet rast.

Mgr. Jože Abram.

Rajniki g. Jože Abram je v letih 1911.-1918. vikaroval v Oblokah, v moji rojstni duhovniji. V tem času sva se pobleže spoznala in če bi ne bilo drugega vzroka, bi mu moral jaz zapisati v spomin mnogo, mnogo toplih besed v zahvalo za usluge in dobrote, ki jih je meni osebno izkazoval. Toda v primeru z njegovim mnogostranskim življenjskim delom je moja osebna zadeva tako skromna pritiklina, da ne

Mgr. Jože Abram.

spada sem. Njegovo veliko in plodno življenjsko delo kliče in zahteva, da se mu v našem «Koledarju» iskreno oddolžimo.

Mgr. Jože Abram se je rodil v Štanjelu na Krasu dne 2. feb. 1875. Družina Abramov je ena najbolj znanih in uglednih kraških družin, saj nam je dala v preteklosti mnogo odličnih mož. Rajniki je zakoreninjeni sloves svoje družine samo potrdil in mu dal svoj vrhunec. Po končanih gimnazijskih študijah v Gorici in Ljubljani je vstopil v goriško semenišče. Novo sv. mašo je pel l. 1899. doma v Štanjelu. Za slavnostnega pridigarja mu je bil

dr. Janez Ev. Krek, s katerim je Abram družilo ozko prijateljstvo že iz gimnazijskih let. Kot novomašnik je prišel v Bovec, kjer je kaplanoval dve leti. L. 1901. je šel v Trento, kjer je po treh letih čudovitega delovanja postal «Trentar». V l. 1904.—1907. je služboval v Novakih, v letih 1907.—1911. v Biljah, v letih 1911.—1918. v Oblokah, od 1918.—1929. pri Sv. Luciji in od l. 1929. do smrti v Pevmi pri Gorici. Pred dobrim letom ga je sv. oče imenoval za monsignorja. Take govore suhoparne številke in označujejo pot preprostega dušnega pastirja, ki je zrasel med ljudstvom, je z ljudstvom živel, se med njim postaral, v njegovem naročju umrl in v njegovem dragem spominu živi. Taka je bila tudi Abramova pot in tak je tudi njegov delež. Samo brazda Abramove življenjske poti je globokejša in širša kakor pri navadnem dušebrižniku, saj ni zajela samo treh, petih fara; delež svojega spomina je postoterial, ga razširil preko mej domovine, da bo večno živel.

Jože Abram je bil zgleden duhovnik. Skrb za cerkev in za duše svojih faranov mu je bila vedno najvišja naloga, kot pridigar je s svojo pronicujočo kleno besedo vžigal srca svojih vernikov, kot duhovni oče je bodrilno tolažil žalostne, potrte duše, kot katehet je z neugnano vestnostjo prav do zadnjega in v vseh težavah skrbel za naraščaj. Bil je v polnem pomenu besede duhovnik, služabnik božji. Radi njegove preprostosti in iskrenosti so se duhovljani z odprtimi srci zatekali k njemu in so mu bili vdani z vso svojo ljubeznijo.

Samoposebi je pa umevno, da se Jože Abram, bister po duhu, plemenit po srcu, prijatelj dr. Krekov, ni zadovoljil samo z delom v cerkvi. Božja beseda «Ljudstvo se mi smili» je bila tudi njemu gonilna sila v življenju. Zato je povsod, kjer je služboval, posvetil velik del svojih moči prosvetni, gospodarski in socialni izobrazbi svoje

župnije. V Bovcu je zato ustanovil »Gospodarsko društvo«, ker je tam bila takrat osamosvojitve zadolženega kmetiča in bajtarja nujna potreba. V Trenti je prevzel službo občinskega tajnika. V Biljah je vodil posojilnico in konsumno društvo. V Hudajužni je vodil posojilnico in med svetovno vojno skrbel za prehrano vse Tolminske. Njegovo delo v Baški dolini med svetovno vojno je poglavje, ki zasluži, da bi ga kdo posebej opisal. Iz njega se zrcali Abramova neizčrpna požrtvovalnost in neklonljiva neustrašenost. Tam doli ob Soči fronta, prometne zveze med Soško in Idrijsko dolino porušene, v deželi in državi pomanjkanje, v revni Baški dolini in po izmozganem Cerkljanskem polno beguncev, na Kneži glavni stan avstrijskega kora z vso nadlego soldateske, tak je bil položaj. In v tem strašnem položaju je Jože Abram delal in se mučil za prehrano izstradanega prebivalstva. Ponoči in podnevi je bil na nogah, kregal in boril se je z vojaškimi in civilnimi oblastmi, delil živila in tolažil lačne, se smejal, godrnjal in obupal; tako je živel skoro tri dolga leta. Ni čuda, če ga je vsa Tolminska poznala, ga spoštovala in mu bila hvaležna. Pri Sv. Luciji je oživil »Hranilnico in posojilnico«, ki se je toliko opomogla, da še vedno koristno deluje. Tudi v Pevmi je bil duša posojilnice. Vodil je ta majhen zavod s tako previdnostjo in ljubeznijo, da ga je ohranil. Povezal ga je tako tesno s svojim okolišem, da bo tudi v bodoče še lahko plodno deloval. Kratko; bil je eden naših najodličnejših delavcev, ki si je s svojim nezlomljivim trudom in tehtnim svetom priboril neusahljivih zaslug za deželo.

Abramovo delovanje pa ni ostalo uklenjeno v ozke meje goriške dežele. Njegove duševne zmožnosti so bile mnogostranske, raznolike, zato je delal na številnih poljih in si izklesal svetel spomenik ne samo pri nas, ampak priboril si je častno ime tudi v širokem svetu.

Jože Abram je bil tudi pisatelj. Že kot bogoslovec je priobčil lepo vrsto pesmi in leposlovnih sestavkov v »Domu in svetu« in v dijaškem listu »Zori«. Kasneje je veliko pisal v »Mladiko«, »Naš čolnič«, »Planinski vestnik« in »Mentorja«, kateremu je ostal do kraja zvest. Marsikak njegov prispevek najdete tudi v tednikih, kot so bili »Novi čas«, »Goriška straža« in »Novi list«. Poslovenil in dramatiziral je Baumbachovega »Zlatoroga«, ki je čudovito lep slavospev Triglava in Trentarjev in je dosegel lepe uspehe tudi na odru. Najtrajnejše in najmarkantnejše priznanje si je priboril Abram kot pisatelj s svojimi prevodi iz ukrajinsčine. Za njegovih dijaških let je živel med našo mladino na pobudo dr. Kreka močno zanimanje za Rusine, ki so nam po usodi in značaju tako podobni. Abrama je to zanimanje prijelo do živega. Naučil se je ukrajinsčine, katero je docela obvladal, in se poglobil v ukrajinsko slovstvo. Največji ukrajinski pesnik, prvak ukrajinske književnosti Taras Ševčenko ga je takoj zajel in ogrel. Še te ljubezni je bil izreden: lep in dovršen prevod Ševčenkovih glavnih del »Kobzarja« in »Hajdamakov« z zgodovinskim uvodom. Letos slavijo Ukrajinci spomin Ševčenkove stoletnice, zato so izdali njegova zbrana dela v 16 zvezkih. Četrty zvezek prinaša prevode Ševčenkovih spisov v tujih jezikih, med drugimi tudi del Abramovih prevodov v slovenščino. Prevodom je dodan članek o prevajalcu Abramumu s sliko. Članek se začneja tako: »Če bi hoteli imenovati tujca, ki je bil največji ljubitelj Ševčenkovih del in največji prijatelj ukrajinskega naroda, bi morali po pravici imenovati ime Josipa Abrama, kajti zdi se nam, da se ni nihče od tujcev s tako pobožnostjo poglobljaj v tvorbo ukrajinskega pesnika kakor ta slovenski katoliški duhovnik.« Kaj pomeni Abram kot pisatelj v našem slovstvu, povedo najbolj besede in zahteve, ki sem jih slišal od raznih naših književnikov na dan pogreba v Ljubljani: »Čimprej bo treba poskrbeti, da izi-

dejo Abramova izbrana dela, ki so tako živo prežeta čiste poezije.»

Abram-planinec. Bil je po rodu Kraševce, toda ko ga je dušnopastirska služba zanesla v Bovec in Trento, v kraljestvo Zlatoroga, je z vsem svojim prekipevajočim srcem vzljubil naše gore. Dvomim, da je kdo med nami, ki bi tako visel na Triglavu in drugih naših ponosnih vrhovih kot rajniki Jože. Njegovo srce je bilo tam gori in kadar ni mogel k njim, je bil skoro bolan. Naravno, da se je sprijateljil s prvakom in očakom naših planincev dr. J. Kugy-jem, kateremu je poklonil najbrže svoj labodji planinski spev: za njegovo zadnjo knjigo «Pet stoletij Triglava» mu je napisal lep sestavek o bajkah in pripovedkah o Triglavu. Abramovo planinsko pisateljstvo je zelo obširno. Pričinja se že leta 1904., ko je izšel v «Planinskem vestniku» njegov spis «Iz Trente čez Luknjo, Iz Trente na Triglav». In potem najdemo v mnogih letnikih «Planinskega vestnika» njegove daljše in krajše spise, ki se večinoma vsi sučejo okoli ljubljene Trente, katere ime si je tudi privzel za svoj pisateljski podpis in je bil zlasti med planinci znan samo pod imenom «Trentar». Naj pove sam, kaj mu je bilo planinstvo? V «Planinskem vestniku» od l. 1933. je takole zapisal svojo srčno misel: «Planinstvo je

najčistejša poezija. Tam gori večno cvete, dehtj in se glasi, tam gori ima poezija svoj večni koncert, leto in zimo, noč in dan. Toda le kdor se s pravim namenom in s čisto ljubeznijo dviga v gore, bo našel tajni zaklad Bogatina — najčistejšo poezijo.»

Naj zaključim! Abram je bil mož krepkega, a vedrega značaja. Česar se je lotil, je tudi dovršil. Kamor se je postavil, je dal celega moža — pogumno, požrtvovalno. Bil je borec, ki ni klonil tudi v težkih trenutkih. Bil pa je vesele, zdrave narave in ni nikdar kazal, če so ga tlačile skrbi: nasmejan, šaljivo vriskajoč, zgovoren je bil pravi fant od fare, saj si je rad pripel tudi duhtečo cvetko. Po srcu je bil dober in je rad pomagal — saj je bil duša goriške Rafaelove družbe, — bil je zvest prijatelj, dobričina, včasih godrnjav in grčav na zunaj, toda mehke, celo premehe v svojem notranjem čustvovanju. Kako je bil spoštovan, ugleden in ljubljen, kako odlično mesto si je priboril s svojim plodnim in neumornim delom v našem javnem življenju, je pokazal njegov pogreb, na katerem so ga spremljali na zadnji poti v neposredno bližino pobratima Evangelista Kreka prvi zastopniki naše ga leposlovja, naše znanosti, naše prosvete in našega planinstva. Njegovo mesto je na svetlih straneh naše ustvarjajoče zgodovine.

Dr. Julij Kugy:

Župnik Jože Abram.*)

Bil je zelo žalosten dan zame, ko sem zvedel za nepričakovano smrt župnika Abrama. Bil je eden najlepše dušnih ljudi, kar sem jih poznal, in eden mojih najboljših prijateljev.

Kdaj sem ga spoznal, ne morem točno povedati: preteklo je že mnogo

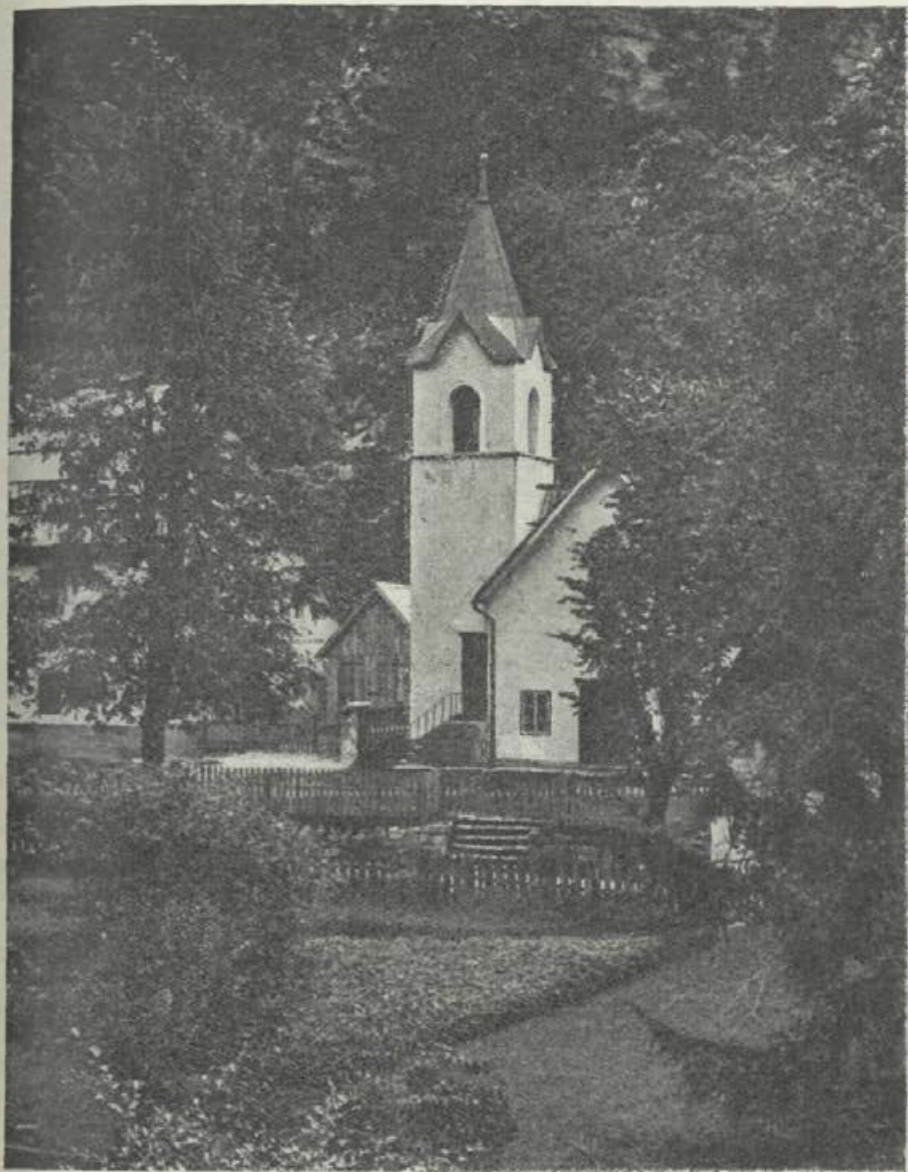
*) Obrnili smo se na slovitega planinca g. dr. Julija Kugyja in ga zaprosili, naj nam napiše nekaj vrst v spomin svojega prijatelja. G. dr. Kugy je naši prošnji rad ustregel, za kar se mu prisrčno zahvaljujemo. Zgoraj prinašamo njegov sestavek v slovenskem prevodu. (Op. ur.)

let. Toda že ko je prvokrat stal pred menoj, si je popolnoma osvojil moje srce. Bil je nadvse prikupna, v veliki meri temperamentna, na najidealnejši višini stoječa, povsem svojevrstna osebnost, s katero ne morem primerjati nobene druge, vsaj nekoliko podobne. Bil je samorasla prikazen.

Kamor je prišel, je razvnel vsa srca. Imel je odprto oko in široko odprto srce za naravne lepote; bil je poln toplega, dobrohotnega humorja in iskrenega duha, pri tem pa preprost

in skromen, vedno dobre volje in vedno pripravljen pomagati vsem, ki so potrebovali njegove pomoči. Predvsem in nadvsem je pa bil resnično izbran služabnik božji, res globoko-

in Trenta. V mnogih stvareh je bil moj informator in moj svetovalec. Najboljše, kar vsebuje moje zadnje delo «Pet stoletij Triglava», je Abramov izborni spis o triglavskih bajkah,

Cerkev v Trenti.

veren, vero, ljubezen in mir razsipajoč duhovnik.

Najino prijateljstvo so skovale gore, ki jih je navdušeno ljubil, Triglav

katere je kot najboljši strokovnjak do podrobnosti obvladal. Naj v dokaz njegovega požrtvovalnega in vestnega sotrudištva povem sledeče: samo

par dni pred svojo smrtjo se je še v mojem imenu zglasil pri znanem vseučiliškem profesorju Kelemini v Ljubljani, katerega je glede teh pravlji in bajk vprašal za svet. Tak je bil: zvest

svojim dolžnostim, zvest svojim prijateljem do zadnjega!

Župniku Jožetu Abramcu bodi izrečena zahvala, njegov spomin bodi blagoslovljen!

Lado P.:

Adventna.

V adventu se vsako noč prebudim
in potem vse do jutra prebđim
o Mariji premišljujoč.

V adventu v vseh oknih svetilka gori
in razsvetljuje temne poti,
po katerih Marija hiši.

O, Mati božja, ko boš šla skozi vas,
ustavi se z Jezuščkom tudi pri nas
vsaj kratek čas.

Oton Župančič.

Pred dobrimi 40 leti je na slovenskih pesniških poljanah vladala obupna suša. Lepih cvetic ni bilo in pesmi, ki so pognale iz tega strnišča, so bile zaprašene, brezkrvne in neužitne. Kazalo je, da je naša pesem umrla.

Oton Župančič.

Tedaj pa so se hkrati odprli štirje močni vrelci prave žive poezije in lepote, ki ne bo nikoli zvenela.

Kette, Murn, Cankar in Župančič! «Enega gnezda ptiči, pevci iste po-

mladi!» je rekel o teh gostosevcih Župančič, ko se je poslavljaj od umrlega Ivana Cankarja. «Skupaj smo se učili peti, leteli nismo dolgo skupaj.» Prva dva sta umrla mlada, še preden sta prav stopila v življenje, Cankar je odložil romarsko palico z belih cest pred 20 leti, tik po koncu svetovne vojne, edini Župančič je dočakal svojo šestdesetletnico (rodil se je na Vinici 23. jan. 1878). Zdi se mi prav in spodobno, da se tudi Moh. koledar spomni nanj, ki so ga razen vseh Slovanov slavili in ga še slavijo Italijani, Francozi, Angleži in Nemci. Dve veliki knjigi o njem sta napisala Italijan A. Cronia in Francoz L. Tesnière.

Župančiča in njegove tovariše imenujemo moderne pesnike. Sprva je čitajoče občinstvo trdilo, da so ti mladi pesniki nerazumljivi, težki, preveč osebni. Pojma moderna in nerazumljivost sta se v predstavi bralcev skoraj neločljivo spojila. Bila je to ena tistih sodb, ki jih je silno težko ali celo nemogoče podreti. In vendar je Župančič izšel iz domače in iz ukrajinske ljudske pesmi. Ljudska pesem je pa razumljiva vsakemu, tudi najpreprostejšemu človeku. Cankar je nekdanj v družbi študiranih ljudi trdil, da je 18letni Župančič napisal splošno

znano pesem «Da sem jaz ptičica, kam bi zletela?», in mu niso verjeli ter so stavili. Seveda je Cankar stavo dobil.

Mladi Župančič je napisal precej več-nolepkih otroških pesmi (zlasti v «Angelčku» in «Vrtcu»). Lepa otroška pesem je velika in težka, morda najtežja umetnina, kajti otroci so ostri in nepodkupljivi sodniki. Župančičevo otroško poezijo je priznalo in si jo osvojilo že nekaj rodov otrok.

Leta srednješolskega učenja so se kmalu (1896) končala in Župančič je odšel na vseučilišče na Dunaj, v to veselo prestolico valovitega in bučnega življenja. Tam je našel pravi odziv svojemu notranjemu kipenju in vretju. Pognal se je v vrtinec. V tem času so nastale pesmi, ki so natisnjene v knjigi «Čaša opojnosti» (1899). O njih je v poznejših časih rekel, da «bi jih dal v stope.» To so bila zelo razgibana leta navdušenja in boja. Župančič je bil takrat pravi «pesnik svetlobe in mladosti», kot ga imenuje italijanski kritik U. Urbani (Picc. d. sera, 24. sept. 1924). Življenje mu je bilo «vseh živih dan» in duša mu je bila «židane volje, kot bila bi pila kraški teran». (Teran hvali še drugod: «Svet je bel in sladek je teran.») Iz tega razpoloženja mu je potekla tudi kitica:

«Zapojmo le, saj smo mladi,
saj smo mladi in zdravi;
in kadar žalost mimo gre,
pri nas se ne ustavi...»

Človek bi rekel, da to veselo rajanje ne bo nehalo, da se žalost pri pesniku res ne bo ustavila. Pa se je! Začeli so mu umirati prijatelji. Ko je umrl Kette (1899), se je pesnik bolešno začudil, ko pa je čez dve leti smrt pobrala še Murna, se je žalost pri njem ustavila. Zresnil se je in se ob smrti mladega nadarjenega človeka zamislil v staro uganke človeškega življenja: zakaj? čemu? Žalost je bila pri Župančiču izredno plodna. Razširila mu je obseg pesniškega ustvarjanja in odprla in izbistrila mu je pogled za dotlej neznane globine človeške duše. Spoznal je očiščujočo moč trpljenja, zavedel se je, da je trplje-

nje potrebno, da prinaša blagoslov, zato proč z obupom, kajti «kdor zemlje pravi je sin, ima pogum do bolečin.»

Srca nemir ga je čez nekaj let zanesel v Pariz in na Nemško, odkoder se je kot zrel mož vrnil domov (1910) in zastavil svoje velike sile na slovestvenem in gledališkem polju. Bil je že priznan kot največji živeči pesnik. Občinstvo ni več tožilo, da je nerazumljiv; medtem je bil namreč zrasel nov rod s sorodno dušo. Danes je Župančič najčistejši in najvišji predstavnik naše poezije.

Župančičevo slovestveno in sploh kulturno delo je izredno obsežno. Že same pesmi (osem knjig) bi mu za vedno zagotavljale eno najčastnejših mest, morda prvo za Prešernom, v družbi naših pesnikov. Napisal je poleg tega izvorno žaloigro z zgodovinskim ozadjem «Veronika Deseniška». Zlasti pa je mnogo prevajal. Lotil se je najtežjih svetovnih mojstrov (Italijanov, Angležev, Francozov, Špancev, Nemcev). Vse prevode je sijajno dovršil. Naj omenim samo, da je nemški časnikar H. Wendel, dober poznavalec slovenščine, ob Župančičevem prevodu francoske drame «Cyrano de Bergerac» izjavil, da ta prevod daleč prekaša nemškega. Prekrasno je med drugim preložil V. spev Dantejeve «Božanske komedije» iz težkih staroitalijanskih verzov v primeren slovenski izraz. Sploh je vsak Župančičev prevod pravi književni dogodek. Vseh prevedenih knjig je okoli 40.

Šestdesetletnico je doživel sredi največjega dela. Župančič namreč še vedno snuje in ustvarja. Dal Bog, da bi bil še daleč dan, ko bo ta veliki tvorec za vedno odložil pero!

Le biseri.

Neki Arabec je v puščavi zašel. Dva dni ni več jedel in grozila mu je smrt za lakoto. Končno je naletel na zelenico, sredi katere je bil vodnjak. Na tleh je ugledal usnjato vrečico. «Livala Bogu!» je rekel, ko jo je pobral. «Zdi se mi, da so v njej dateljni. Kako bodo dobri!» Poln sladkega upanja je odprl vrečico. Ko je videl, kaj je v njej, je vzkliznil žalostno: «Ah, saj so le biseri!»

Odlomek iz „Dume“.

Tvoja roka, moj otec, zemljé mi lepoto odpirala
in — čudo za čudom — zavese prirode odstirala;
ti kazal si njiv mi plodove, sprovajal me v les,
razkladal skrivnosti glasov in družine dreves;
in vedela sva, kje kosi mladijo, kje drozdi,
kod divji mož hodi, kje vile se skrivajo v gozdi.

Na Gregorjevo — otec, še veš? — se ptički ženili so,
za šolskim vrtom v mejici gostili se, pili so;
midva preko ceste sva slušala... «Čuješ živ — živ?
To je «živio» — zdaj starešina je mladi napil.»
In ko razleteli se svatje iz meje so z vriščem,
povlekel si me za rokav in mi rekel, naj iščem.

Pa — s čudom še v srcu in strahomā — v mejo iskat sem šel,
za ptiči in njihovim pirom paberkovat sem šel:
in glej, tam pod grmom, pod gabrovim — majhnih potic
in sladkega vinca, rožičev in fig, vseh slaščic.
«Pa ne bo jih nazaj več?» — «Ne, to so vse tebi pustili,
kar ti si jim trosil pozimi, so zdaj ti vrnili.» — —

O rodni dom, o hiše očetove streha ti!
Siromaku si grad in popotniku v dalji uteha ti;
golob izpod tujega néba trepeče nazaj,
hrepenenje mu je pokazalo i pot i kraj;
kaj lastovka v južnem poletju strpeti ne more?
Na gnezdo spomin jo nese čez morje, čez gore.

Oton Župančič:

Zabučale gore.

Zabučale gore,
zašumeli lesi —
ah, mladost ti moja,
kam ušla si, kje si?

Ah, mladost ti moja,
kam si se zgubila?
Kakor da bi kamen
v vodo potopila.

Časi, mladi časi,
neužiti krasi!
Moja mlada leta
niso užila sveta!

Kamen, še ta kamen
v vodi se obrne,
le mladost se moja
več nikdar se vrne...

Stanko Stanič: Dva znamenita pridigarja.

Janez Svetokriški.

1. Življenje.

Svetokriško naselje z gradom in utrdkami je dobilo mestne pravice leta 1532. Leto jubileja 1932 — štiri-stoletnica kriškega mesta — je šlo neopaženo mimo nas, pač pa je svetokriški samostan očetov kapucinov l. 1937. slovesno praznoval tristoletnico obstoja. Samostan je bil namreč ustanovljen l. 1637. grof Friderik Attems. Svetokriško mesto je rojstni kraj našega slavnega pridigarja in za tisto dobo najvažnejšega pisatelja o. Janeza Svetokriškega. Njegova tiskana zbirka slovenskih pridig obsega nič manj nego 2896 strani.

Kako malo so nekateri literarni zgodovinarji poznali ustavo kapucinskega reda, se vidi iz dejstva, da so njegov rojstni kraj iskali v Črničah in drugod, ko je pa pisatelj sam moral po takratnih splošnih kapucinskih pravilih opustiti ob vstopu v samostan svoj priimek in ga nadomestiti z rojstnim krajem.

Oče Janez Krstnik je bil svetokriški meščan. Rodil se je iz družine Leonelli. Ta družina je bila iz nižjega beneškega plemstva in uslužbena pri sodni upravi grofov Attemsov v svetokriškem gradu, kakor pozneje in preje več drugih sličnih družin: Pietrogallo, Pallozzi, Cotič, Mrevlje itd.

Točnih rojstnih podatkov ni mogoče ugotoviti. Vendar bomo skušali določiti vsaj približno letnico njegovega rojstva. Beneška kapucinska provinca je imela lastne šole. Ugotovil pa sem v obširnih arhivih te province s pomočjo provincialnega arhivarja p. Davida di Portogruaro, da Janez Svetokriški ni nikdar študiral pri beneških kapucinih. Sploh je bilo napačno našega pridigarja tamkaj iskati, saj je celo njegov sodobnik in največja dika beneške province bl. Marko d'Aviano študiral v goriškem mestu. Goriške jezuitske

šole so bile daleč znane in v njih je študiral tudi o. Janez Svetokriški.

Goriške jezuitske šole so l. 1650. obsegale ljudsko šolo, štiri gramatične razrede, dva humanistična razreda, eno leto bogoslovja, dva letnika filozofije.

Kakor dokazuje Claricini v knjigi «Gorizia nelle sue istituzioni» (1873), je bilo treba tistim, ki so hoteli postati duhovniki, samo še tri leta študija za bogoslovje in cerkveno pravo. To pot je najbrž hodil tudi o. Janez Svetokriški. Ker je imela štajerska kapucinska provinca, kakor je razvidno iz beneškega arhiva, svoje bogoslovje, je prebil o. Janez ta tri leta v enem izmed samostanov te province, potem ko je končal enoleten noviciat.

Če računamo sedaj, da je šel v šole z 10. letom in prebil v goriških šolah 10 let, je torej z 20. letom stopil v samostan, v katerem je preživel 51 let. Ob smrti leta 1714. je bil torej star 71 let. Ne bomo daleč od resnice, če postavimo njegovo rojstvo v leto 1643.

Približno leta 1663. je torej stopil v samostan. Opravil je tamkaj enoleten noviciat in triletno bogoslovje ter bil najbrž leta 1666. posvečen v duhovnika. Trinajst let nekako je potoval kot pridigar in spovednik po samostanih štajerske province, dokler ni postal l. 1679. gvardijan v Trstu, kjer je ostal do leta 1682., ko je prišel za gvardijana v Sv. Križ. Od tu je šel leta 1684. za gvardijana v Ljubljano. Po dveh letih ga srečamo zopet kot gvardijana v Trstu. Od tam se preseli leta 1688. kot gvardijan v Novo mesto, kjer ostane dve leti. Slednjič je bil še od l. 1693. do 1695. gvardijan v Gorici, kjer je ostal vsaj še eno leto kot navaden kapucin. Sodim, da je radi tiska svojih del živel do leta 1706. v Ljubljani, poslednjih osem let pa v Gorici, kjer je sklenil svoje blagonosno življenje dne 17. oktobra 1714.

2. Pridigar.

Ko je o. Janez Svetokriški stopil v kapucinski red in bil posvečen v mašnika, so ga predstojniki kmalu določili za pridigarja svoje kapucinske province. O. Janez je bil rojen govornik; vežbal se je po latinskih in italijanskih vzorih. V dobi, ko je deloval Janez Svetokriški, je pridigarstvo bilo zašlo na stranpota. Govorniki se večkrat igračkajo z besedami, kažejo svojo posvetno načitanost, pripovedujejo neokusne smešnice in legende, nauk zavijejo v podobe in večkrat ob veliki misli začno dlako cepiti, tako da so mnoge pridige tedanje dobe naravnost neužitne. Vendar pa sta ravno v tej dobi zrastle dva mogočna pridigarja, ki se nista vdala toku časa. Bila sta to jezuita Segneri in Bordon. Okoristila sta se z dobrinami, ki jih je prineslo tovrstno cerkveno govorništvo, ostala pa sta zakoreninjena v stari klasični krščanski pridigi z vso resnostjo do globine. Njihovo govorništvo označamo z jezuitsko pridigo 17. stoletja.

Tudi pri tej resni struji se je vežbal Janez Svetokriški, toda nikakor ga ne smemo prištevati med njene zastopnike. Poznavalci te dobe so ugotovili poleg jezuitske pridige še kapucinsko pridigo, ki je nekaka sredina med globokoresno jezuitsko pridigo in med klepetavo in našemljeno pridigo drugih zastopnikov 17. stoletja. Kapucinsko govorništvo tega stoletja ima svojega velikega vzornika v sv. Lavrenciju iz Brindisija in v celi vrsti drugih slavnih govornikov kapucinov. Naj naštejemo šamo nekatere kapucine govornike iz beneške province, ki so bili v 17. stoletju obče znani. Najstarejši med njimi je bil o. Giammaria Zamora da Udine (†1649), o. Basilio da Vicenza (†1638), o. Gianfrancesco da Udine (†1738), o. Apollonio di Cadore, o. Marco d'Aviano.

V tej govorniški šoli je zrastle o. Janez Svetokriški. Svojim govorom je ohranil klasično razporedbo in vsebino pridige: čednost in greh, zveličanje in kazen. Zvok pridige mu je vedno ljudski in živahen. Vprašanja,

primere, zgodnice, pregovori, prispejube se mu kar vsipljejo. Bister humor ga nikdar ne zapelje v neokusnosti, ampak mu služi, da verske resnice bolj živo prikaže. Navaja rad razne pisatelje in pesnike. Njegove pridige so polne teh navedb.

Taka je pridiga o. Janeza Svetokriškega. Imenujmo jo kapucinsko iz 17. stoletja in označimo za resno in ljudsko baročno pobarvano. V njegovi pridigi odmevajo časovne stiske in potrebe, razvade in grehi, socialne razmere. Iz njegovih pridig veje domačnost, čuti se, da je govornik zakoreninjen v domači zemlji. Vedno pa njegovi govori kličejo k pokori in spreobrnjenju. Gre mu samo za zveličanje duš.

Janezova kapucinska pridiga nima tiste časovne odmaknjenosti in večne resnobe kot jezuitska, ni pa tudi v službi običajne pridigarske navlake 17. stoletja, čeprav se tej poslednji ne more povsod odtegniti.

3. Pisatelj.

Preden opredelimo o. Janeza Svetokriškega, moramo ugotoviti nekaj dejstev, ki so zanj kot pisatelja odločujoča.

Janez Svetokriški je izšel iz italijanskega kulturnega sveta. Ni se sicer šolal izven svoje ožje domovine, toda tedanje goriške jezuitske šole mu niso nudile nemške pač pa italijansko kulturo. Nemščino je namreč govoril pa ne pisal niti čital. Zato mu je nemški svet tuj.

Štajerska kapucinska provinca je bila ustanovljena na generalnem redovnem kapitlju leta 1605. iz samostanov, kateri so prej pripadali beneški provinci. Tej svoji hčerki je pa beneška provinca še cela stoletja dajala svoje člane za predstojnike, učitelje in lektorje. Ti so vzgajali nov naraščaj, med drugimi tudi Janeza Svetokriškega.

Naš pisatelj je bil po rojstvu Vipavec, zato tvori temelj njegovi slovensčini vipavsko narečje.

Janez Svetokriški ni poznal Bohoričeve slovnice, zato ni dosledno uradil svoje pisave, čeprav je hotel

slediti knjižni tradiciji, seveda v kolikor jo je poznal.

Svojemu vipavskemu narečju je dodajal poleg nekaterih tujk tudi celo vrsto izrazov, oblik in stilističnih posebnosti, ki jim je iskati vzroka deloma v italijanskem jeziku, deloma pa v njegovem romanju po bližnjih deželah, kjer je prišel v stik z drugimi narečji in z nemščino.

Vendar pa so v njegovih knjigah, kjer se oprusti pridigarjskega tona, tudi taka mesta, v katerih se razbohoti njegova govornica v tako popolnost, da jih smemo šteti med bisere naše baročne proze.

Filip Jakob Kofol.

(Za 75-letnico njegove smrti.)

Ta naš veliki mož je vse preveč pozabljen, zato ne bo odveč, če se ga naš koledar letos spomni. Njegov življenjepis je izšel v Slov. večernicah leta 1878. in na Pečinah so mu prijatelji po smrti postavili lep nagrobni spomenik.

Kofol se je rodil dne 4. maja 1820. na tolminskih Pečinah. Gimnazijo in licej je študiral v goriškem mestu. Leta 1841. je stopil v semenišče in bil l. 1845. posvečen v duhovnika. Zatem je nekaj let kaplanoval v Ročinju in Volčah ter bil nato vikar v Batujah. Ravno tistega leta, ko so Batuje postale župnija, to je leta 1857, je F. J. Kofol kipeč od gorečnosti za zveličanje duš zapustil domačo župnijo in škofijo ter odpotoval v Pariz v noviciat očetov lazaristov, da bi postal misijonar sv. Vincencija Pavelskega. O svojem bivanju v Parizu piše sam takole: «Bivanje v tem svetovnem mestu mi je donášalo zdaj vesele, zdaj žalostne ure, kakor se godi vsem smrtnikom. Moji predstojniki so prav prizanesljivo z menoj ravnali in mi marsikaj dovolili, česar drugi niso imeli. Vzrok tega spregleda je bilo nekoliko moje omahujoče zdravje, nekoliko že priletna starost. Karkoli sem prosil, seveda le pripuščenih stvari, mi niso nikoli odpovedali. Vsled tega milgega

spregleda sem se pogosto po Parizu sprehajal in utegnil tudi bližnjo lepo okolico ogledovati. Najtežje pa je bilo zame, da sem moral že po treh mesecih v francoskem jeziku konference držati, kar me je včasih v začetku veliko truda stalo. Po končanem noviciatu dne 19. aprila 1858. sem zapustil Pariz in se napotil po kopnem in po morju skozi Rim v svojo domovino, kjer se bom udeležil misijonskega delovanja.» Dne 6. maja 1858. je dobil potrební papežev blagoslov za svoje delo med rodnim ljudstvom in ko se je priporočil še Materi božji v Loretu, je bil nastavljen kot ljudski misijonar sv. Vincencija Pavelskega pri sv. Jožefu v Celju.

V tem poklicu pa je vztrajal le eno leto. Šibko zdravje in nemiren značaj sta ga nagnila, da se je vrnil domov in junija meseca leta 1859. je postal vikar v svoji rojstni duhovniji na Pečinah.

Tu je neumorno deloval na duhovnem, verskem in prosvetnem polju. Poznala ga je vsa Tolminska in ga tako cenila, da so ga tolminski rojaki leta 1861. izbrali kot svojega prvega poslanca v goriški deželni zbor. Moč njegovega nastopa in govorniškí uspehi so mu tu nakopali toliko neprijateljev, da so ga ti s posebnimi spletkami prisilili leta 1863. k odpovedi od poslanske časti.

Njegovi dnevi pa so bili šteti. Takoj prihodnjo zimo dne 29. februarja 1864. je na Pečinah vzel slovo od tega sveta.

Bolezen ga je strla, ko ni dopolnil še 44. leta.

Filip Jakob Kofol je bil eden naših najdarovitejših pridigarjev. K njegovim govorom so se zgrinjale množice od blizu in daleč. Sam Andrej Einspieler ga imenuje v «Prijatelju» iz leta 1858. «slovitega pridigarja». To nam spričujejo tudi njegove tiskane pridige. Leta 1853. je izdal v Celovcu v dveh delih svoje «Domače ogovore po nedeljskih evangelijih», l. 1856. «Domače ogovore po prazniških evangelijih» in leta 1861. v Gorici dva

zvezka «Večnih resnic v pogovorih za ljudske misijone».

V našem govorništvu so te knjige vse premalo cenjene. Vsebinsko in po govorniški sili so te knjige še dandanes vpoštevanja vredne. Če jim zamislimo še govornikovo osebno podajanje, se ne ustrašimo primere s Slomškom.

Mož se je tudi drugače krepko udeleževal javnega življenja. Leta

1848. je bil dopisnik «Novic». Tudi z domačo zgodovino se je marljivo bavil. To nam priča njegov spis v VII. zvezku Večernic: «Cerkvica sv. Mohora na Tolminskih Pečinah.»

Njegova rokopisna ostalina o zgodovini Tolminskega pa nam ga kaže le kot jezikoslovca, ki puli korenine starim imenom v Trstenjakovem načinu.

Lado P.:

Jezušček.

V noči božični je onstran vodé
Jezušček klical.
Kot zvonček srebrn
je pal njegov glas čez poljé.
In brz sem za glasom odšel.

Meni je v duši postalo gorko,
saj sem Jezuščka nosil —
in prav lahko.

Ko sem onstran prišel,
sem kot sveti Krištof
na svoja ramena Jezuščka vzel.
In Jezušček —
še je z ročicami za moje lase prijel.

A ko sem prišel do sredi vodé,
so se začele šibiti moje nogé —
Jezušček Bog je postajal težak.

O, ko bi Jezus ne nesel me sam takrat,
bi šel svojo pot morda zadnjikrat.

Francesco Petrarca:

Norčavost svojo pusti, o mladina!

Norčavost svojo pusti, o mladina,
dolžina časa naj te ne zavede!
Manj čuti slutena se bolečina.
Mordá zastonj so moje te besede:
vendar oznanjam vam, da že osveta
za spanje smrtonosno konec prede,
da dnevi, mesci vam teko in leta
in da s prav majhno časovno razliko
vam druga domovina v last bo šteta.
Resnica naj ne bode vam v spotiko,
kot vaša je navada, misli spremenite,
dokler še čas vam nudi to priliko!
Nikar v naročje smrti ne hitite,
— brezmiselna večina to počenja, —
iz vrst brez broja norcev se otmite.

(Prevedel STANKO STANIČ)

Mednarodni evhar. kongres v Budapešti.

Eden izmed najlepših in najmočnejših izrazov katoliške misli in vesoljnosti sv. Cerkve je bil v preteklem letu 34. evharistični kongres v Budapešti. V tistih dneh je ob bregovih Donave donela h Kris'usu prošnja za mir in bratstvo med narodi. Tam pred evharističnim oltarjem je bila zbrana pestra množica ljudstev, ki je jasno izpričevala svojo vero v

Kardinal Pacelli.

Boga in njegove resnice in obenem povedala svetu še enkrat, da ljubezen je in bo življenjska sila katolicánov. Od Cerkve Kristusove, zbrane ob beli sv. hostiji, naj se naučijo vsi prave ljubezni in rešena bodo vsa pereča vprašanja današnjih dni.

Zastopan je bil na kongresu ves katoliški svet. Jug in sever, vzhod in zahod so poslali zastopnike na to evharistično slavo. Množica ljudi, množica barv in jezikov je imela svoj pogled uprt v belo hostijo, kjer bije božansko Srce Jezusovo, središče vseh src.

Namen tega svetovnega kongresa je bil zanesti ljubezen Kristusovo v ves svet in povezati vse s to ljubeznijo v družino bratov in sester. Ogr-

ska se je na kongres temeljito pripravila. Obhajali so pred kongresom evharistično leto, v katerem so po vseh župnijah in zavodih prirejali posebne evharistične tridnevnice in misijone. Vsa dežela je bila duhovno prenovljena in pripravljena, da obrodi ob kongresu najboljše sadove.

Pa tudi zunanja priprava na kongres, na njegove pobožnosti in prireditve je bila nad vse pohvalna. Trg junakov, kjer so se vršile skupne pobožnosti, je nudil udeležencem 300.000 sedežev, razporejenih okrog 60 m visokega oltarja. Zvočniki so tako izborno prenašali glas, da se je zdelo, da govornik stoji poleg tebe. Točnost, red in snaga je bila kljub milijonski množici zelo dobra.

Že otvoritev kongresa je bila tako veličastna, da je v navzočih kar vrelo navdušenje. Ko se je pred praznikom vnebohoda sonce nagibalo k zatonu, se je trg junakov polnil z udeleženci kongresa. Ob napovedani uri se je začel bližati oltarju sprevod duhovnikov in škofov. Za njimi je stopalo 15 kardinalov, tem pa je sledil blagoslavljač množico papežev odposlanec kardinal Evgen Pacelli. Po klicanju sv. Duha je pri otvoritvi govoril tudi on. Orisal je mogočnost in veličastvo kraljestva Kristusovega v primeri s kraljestvi te zemlje. Nato pa je zadonela evharistična kongresna himna v vseh jezikih s ponavljajočim se refrenom:

Kristus v svetem Zakramentu,
vez ljubezni, klic naš čuj:
Po ljubezni testamentu
srca naša zedinjaj!

Ta pesem z istim napevom in isto vsebino v tolikih različnih jezikih je pokazala mednarodnost tega kongresa.

Jutro na praznik Vnebohoda je bilo jutro mladine. Nad stotisoč mladih grl je skupno prepevalo evharističnemu Kralju in mu darovalo svoja

srca, ko je prišel k njim v sv. obhajilu. Veličasten je bil pogled na to morje mladine. Tu je lahko vsak čutil, kako lepa je mladost, a samo mladost s Kristusom in ob Kristusu.

Ob enajstih istega dne je bilo v baziliki sv. Štefana zborovanje škofov in duhovnikov, kjer je s prižnice govoril tudi papežev legat o velikem daru božjega Srca človeštvu: o duhovnikih. Zvečer pa je bila procesija z Najsvetejšim v ladjah po Donavi. Tisoč in tisoč luči je gorelo in od-

ko vzorno so se obnašali. Vzbujači so spoštovanje pri vseh. Po enournem češčenju, v katerem so slovesno izpovedali svojo vero, zadostili Bogu za vse grehe človeštva in darovali Bogu sebe in svoje, so prejeli sv. obhajilo med sv. mašo polnočnico, ki jo je daroval kardinal nadškof iz Toleda na Španskem. Nad 300 duhovnikov se je razkropilo med to množico in jo obhajalo. Zlati ciboriji so se v luči bakelj in žarometov lesketali in oznanjali pričujočnost božjega.

Budapešta. - Pogled na parlament.

sevalo v valovih širokega veletoka. Ladja z belo hostijo je drsela po vodi in naročala valovom, naj ponesejo Kristusa in njegovo ljubezen v daljne kraje, da tudi zemlje, ki jih bodo srečavali na poti, zopet najdejo pot v pravo Kristusovo Cerkev.

Dan po Vnebohodu je bil predvsem določen za evharistično češčenje moških. Zjutraj je bilo na vrsti vojaštvo ogrske prestolice. Skupno sv. obhajilo na trgu junakov med sv. mašo lijonskega kardinala. Mogočen vtis je napravilo zbrano petje evharističnih pesmi teh vojaških množic.

Eden najlepših prizorov pa je bilo nočno češčenje mož in fantov. Samih moških je bilo skoro 300.000. In ka-

Odrešenika. Ko je bilo vse končano in so se v zgodnjih jutranjih urah razhajali, jim je iz oči sijala gorečnost in pripravljenost na vsako žrtev za Kristusa.

Sobota je bila določena za razna narodna in mednarodna zborovanja. Vsak narod je imel v dneh kongresa določeno posebno cerkev za pobožnosti in posebno dvorano za zborovanja. Ob istih urah so se zbirali verniki k molitvi v svojem jeziku, ob istih urah k svojim zborovanjem. Poleg tega pa je bilo še mednarodno zborovanje za vse udeležence. Na tem zborovanju je v soboto govoril ogrski minister Kallay o evharistiji kot vezi ljubezni med družabnimi stanov in med narodi.

Sklepni dan kongresa pa je bil še posebno slovesen. Ob devetih je papežev legat ob udeležbi velike množice daroval pontifikalno sv. mašo s skupnim sv. obhajilom. Po zadnjem blagoslovu je radio prenesel iz Vatikana pozdrav sv. očeta. Veliko navdušenje je zaplalo v vseh navzočih ob prvih zvokih njegovega glasu. Polne zaupanja v božjo moč so bile njegove besede in polne upanja v boljše čase, saj Gospod ne bo dopustil, da bi se odrešeno človeštvo potopilo v zmote in odtujenost od Boga. — Tolažilno so vplivale te besede na vse in po govoru je v vseh jezikih donel pozdrav najvišjemu poglavarju in očetu nas vseh.

Sklepna procesija z Najsvetejšim je trajala ure in ure. Zelo raznovrstne skupine so se vile druga za drugo po dolgi in široki Andrašijevi ulici med špalirjem nepregledne množice. Najsvetejše je nosil papežev odposlanec v spremstvu škofov in kardinalov. Ko se je bližal kongresnemu oltarju, je nastala nevihta z močnim dežjem. Vsi so vztrajali do konca, le zaključni legatov govor je izostal, a se je vršil potem zvečer po radiu. Zastopnik sv. očeta je končal z molitvijo k Odrešeniku, naj bi se On, Kralj vseh, ozrl na te zbrane množice in razpel nad njimi in nad vsem svetom mavrico božjega miru, da bi živeli v bratstvu in edinosti kot otroci enega in istega Očeta, ki je v nebesih.

L. P.:

Uresničeno pričakovanje.

Zala je naložila v peč še nekaj drv. Oprijela se je je z obema rokama in čakala, kdaj bo začela greti. Bila je nemirna. Zapirala je oči, pa je tema ni zadovoljila in jih je zopet odpirala. Roki sta venomer božajoče drseli po peči. Prav za prav ni niti vedela, kaj ji je; le vse tiste dni pred božičem je občutila čuden nemir. Nikjer se ni mogla umiriti, v svoji sobi celo ne. Niti sanjalo se ji ni kaj, vendar pa je za trdno slutila, da bo v njene dni poseglo nekaj takega, kar bo dalo njenemu življenju določnejšo pot. Imela je dobro službo, pa se ji je zdel zadnje čase njen zaslužek kot cvet brez sadu.

Peč je začela greti. Zala je še enkrat pobožala njene gorke plošče in in šla na delo. Misli je: najprej bom pospravila sobo, da bo za praznike, kot se spodobi; med delom me bodo zapustile tiste turobne misli. Pa se je zmotila. Misli so ostale. Delo ji je prineslo novih težav. Nikjer ni niti praška niti gubice in vse je na svojem mestu, vendar je ta red in ta svetloba predmetov ne zadovoljuje, ampak jo celo nerazumljivo in bridko vznemir-

ja. Zala sluti, da samo to še ni dovolj, da je treba še nekaj.

Rdeči zublji v žeknu so utihnili in ugasnili. Zala je stopila k peči in naložila drv. Na obrazu je čutila toploto in ognjeno barvo žerjavice. Potem se je vrnila k novemu delu — za božič.

Jaslice. Postala je vesela kot otrok in oči so se ji zasvetile, kot se svetijo otrokom samo o božiču. Vse težke misli so izginile, kot da jih nikoli ni bilo. V kotu je pripravila trikotno mizico in pripela ob njen rob čisto nov prt, v katerega je v adventnih večerih sama uvezla temnomodre smrekove vejice in rdeče svečke. Potem je postavila nebo. Okrog kota je pribila na zid moder papir in da bi ne bilo to majhno nebo pusto in prazno, je prilepila nanj še luno in zlate zvezde. Nato je postavila na mizo nekaj belih in luknjavih kamnov, ki jih je pobrala na gospodinjinem vrtu, in napravila z njimi prav nizek griček z odprtino na vrhu. V to odprtino je postavila svoje jaslice iz rjave lepenke. Belo in grobo kamenje je omilila z mehkim mahom; na vsako stran je postavila nekaj sobnega zelenja, pri-

trdila na rob mizice pisane svečke in jaslice so bile gotove. Zdaj lahko pride vanje božje Dete, ljubeznivi sin Device Marije.

In tudi božje Dete je Zala imela čisto novo, lepo in veliko, z razpetimi rokami, z dobrohotnim nasmehom, z modrimi očmi in plavimi lasmi. Zala ga je vzela iz svoje omare, ga položila na slamo v jaslice in se zagledala vanje. Vedno bolj se ji je zdelo, da je Dete živo, da se ji res tako ljubeznivo smeje, da jo res tako prisrčno gleda in da bi jo res tako rado objelo s svojimi rokami. Zala je bila srečna kot mlada mati, ki ne more odtrgati oči od svojega otroka. Vse to jo je globoko ganilo. Sklonila se je nad Detetov obraz, ga poljubila in zaječala:

«Dete, božje Dete, moje Dete!»

In še in še je gledala božje Dete. Pa glej: še se je Dete smejalo, še jo je božalo z modrimi očmi, še ji je molilo roke v objem, pa nič več tako veselo kot prej. Zdelo se ji je, da je njegov nasmeh obstal kar na sredi, da so njegove oči postale žalostne in da bi roke kar najrajši omahnile. In Detetov obraz je postal na mah tako bridko izprašujoč, tako milo proseč. Tisti nemir, ki ga je čutila že vse tiste dni pred božičem, se je spet vrnil. Zdaj jo vznemirja še to Dete. Takega nemira dotlej ni poznala. To Dete hoče nekaj od nje. In tisto, kar to Dete hoče od nje, slutiti, da je noč, že tako blizu; mogoče bo prišlo še to noč, če ne, pa jutri prav gotovo. In oči so se ji orosile; zopet se je sklonila nad Detetov obraz, ga poljubila z vso iskrenostjo iz duše:

«Dete, božje Dete, moje Dete, zgodi se tvoja volja!»

To jo je pomirilo. In ker je bila še adventna noč, je zakrila Dete z belim prtom.

Čez čas je vsa mirna zaspala premišljujoč o Detetu.

Drugi dan je bil sveti večer. Zala je bila v svoji duši mirna. Le veliko pričakovanje je bilo v njej, tisto spošt-

ljivo pričakovanje pred nečim svetim, ki napravi človeka zbranega in lepega, kot je zbran in lep edino v globoki molitvi pred Bogom. Nič več ni dvomila nad svojimi slutnjami, zdaj je že gotovo vedela, da se bo nekaj zgodilo še tisti dan, še pred večerom. In sam Jezušček ji bo danes to prinesel.

Predpoldne ji je poteklo mirno.

Ob pol enih, ko se je odpravljala iz službe, je snežilo. Šlo je z vetrom. Ko je močnejše potegnilo, se je na voglu hiše zakadilo, kot da bi z urnimi koraki bežala mirno razposajena deca. Zala se je tesno zavila v rjav plašč in stopila v metež.

Stopala je naglo. Veter ji je gnal snežinke naravnost v obraz. Ko se je bližala voglu, odkoder je šla na desno zatišna ulica, je kar stekla okrog njega. Kmalu bi bila podrla na tla deklico, ki je bila stara približno šest let. Ta jo je pogledala z vso prisrčnostjo otroških oči, iztegnila proti njej drobno roko in komaj slišno zaprosila: «Gospodična, ko bi mi mogli kaj pomagati...!»

Zala jo je pogledala in obstala kot okamenela ob nepričakovanem spoznanju. «Milica, ti tukaj...!» je presenečeno in komaj izgovorila.

Tudi deklica jo je spoznala; v njenih očeh se je vžigala prečudno lepa milina.

«O teta», je dahnila Milica in povesila pogled. Potem ga je spet dvignila.

Okrog vogla se je pripodil veter in ju obsul s snežinkami. Milica je vztrepetala; iz ledeno sinjega obraza so prosile tople otroške oči.

«O ti ubogi otrok», je rekla Zala, vzela Milico v naročje in jo nesla na svoje stanovanje. Zala je stanovala deset korakov odtam.

Milica je bila otrok njenega brata, ki je stanoval v predmestju, malo zaslužil in veliko pil. Njegova druga žena je bila samo mačeha petim otrokom.

Ko sta prišli v sobo, je položila Zala Milico na svojo posteljo in jo zavila v veliko toplo ruto.

«Pridna bodi; takoj pridem, le po kosilo grem.» In Zala je že odbrzela skozi vrata. Kaj se je zgodilo, ni imela časa niti pomisliti. Hitela je, da se čimprej vrne in ogreje deklico s toplim kosilom ter utolaži njen pogled.

Vrnila se je kmalu in ko je razpostavila toplo kosilo po mizi, je posadila za njo Milico, ki je prišla z glavo tik pod krožnik. Potem je napravila križ in molila. Milica jo je gledala z velikimi očmi in tako zelo je bila presenečena, da je morala Zala moliti tudi njene dele očenaša in češčenamarije.

Milici je šlo kosilo v slast. Držala je žlico z dlanjo in z vsemi petimi prsti ter hitela srebatu toplo postno juho. Zala je z veseljem opazovala, kako je izginjala raz Miličin obraz sinja barva in kako se je prelivala v blede rdeče; ne samo oči, ampak tudi obraz je dobival svež in pravi otroški sijaj. Zala se je navznoter zadovoljno razživela; in ko je gledala tako pristrčnega in potrebnega gosta, je šlo tudi njej tisto kosilo zelo v slast.

Ko sta pokosili in je Zala pospravila, je pomislila, da bo treba spraviti deklico domov. Sedla je k njej na posteljo, jo vzela v naročje in ji rekla: «Milica, zdaj pa boš morala domov; jaz moram v službo. Zvečer bom prišla tudi jaz k vam in vam nekaj dobrega prinesem.»

Milica jo je gledala, kot da ne bi od vsega tega nič razumela. Ves njen obraz je dobil mučno žalostne poteze. Njene oči so jo tako milo prosile, da bi smela ostati še tu. Potem se je tesno oklenila tete in pritisnila k njej svojo glavico. Stresal jo je krčevit jok.

«Zakaj nočeš domov, Milica?» jo je vprašala Zala in jo božala po lasih.

A Milica ni nič odgovorila, le še huje je jokala.

«No, Milica, kar povej!»

Počasi je Milica dvignila obraz in se zagledala v tetinega, kot da bi hotela na njem poiskati težkega odgovora.

«No?» se ji je posmejala Zala.

«Ata je hud. Vsak večer pride poznano domov in kriči in se jezi nad mammo. Jaz pa jočem... Teta, jaz ne grem več domov.»

In zopet se je je tesno oklenila in zajokala.

Zala je spoznala, da ne bo mogoče spraviti zlepa Milice domov; treba bo nekaj ukreniti. V uradu, ko bo sama, bo vse to mirno premislila do dna. Izročila je Milico gospodinji in odhitela v službo.

* * *

Tisti sveti večer je ostala Milica pri Zali. Ko sta povečerjali, je Zala peljala Milico k jaslicam. In ker je bila Milica tako majhna, jo je postavila Zala na stol, da bi vse lepo videla. Potem je odgrnila Jezuščka, se privila prav tesno k Milici in jo še z obema rokama prižela k sebi. Jaslice so napravile na Milico tako močen in svet vtis, da so se ji roke kar same sklenile v molitev.

Zala in Milica sta bili kot kip, poln pristrčnega življenja. Jezušček ju je gledal in se jima ni nehal zadovoljno smehljati.

Zala je zdaj vse razumela: ves svoj nemir, vse tisto pričakovanje in tisti tako napeti in nemi prizor, ki sta ga imela prejšnji večer s tem Jezuščkom. Danes so dobile njene slutnje tako težko pričakovano in določeno obliko, ko jo je obiskal sam Jezušček kar na cesti, sredi vetra in snežink in ji pripeljal Milico. Zdaj je vse videla tako jasno: Milica bo ostala pri njej, njena bo in ničesar ji ne bo več manjkalo.

* * *

Za tisti večer je Zala spravila spat Milico kar v svojo posteljo. Skrbno jo je odela, ji napravila tri majhne križce, kakor jih delajo naše matere, in jo iskreno poljubila.

Ko so zunaj zvonili božični zvonovi presvetlo pesem božje ljubezni, ki je oplemenitila ljubezen človeških src, je Milica brezskrbno zaspala. Zala je čula pri njej, dokler ni prišel čas, da je šla k polnočnici. In v svoji duši je čutila nekaj velikega in lepega, kar se je dalo primerjati le sreči materinstva.

Sv. Ema.

Visoki srednji vek je tudi v pobožnosti pogнал visoko cvetje. Narodi, ki so bili v zgodnjem srednjem veku sprejeli sv. vero, so jo v visokem srednjem veku začeli tudi resnično doživljati. Posebno pobožnost se razodeva tudi v češčenju svetnikov. Sv. Frančišek, sv. Dominik, sv. Anton, sv. Elizabeta so svetniki te dobe. Tudi češčenje starih svetnikov se čvrsto obnavlja, tako sv. Mohorja in sv. Magdalene.

Pri Koroščih pa se je v tej dobi razvilo češčenje blažene Eme.

Zanesljivega sodobnega popisa njene življenja prav za prav nimamo. Najstarejši viri pripovedujejo o njej samo, da je bila pobožna koroška grofica, kateri je ugrabila smrt oba sina že v mladih letih. Darovala je zato vsa svoja bogata posestva Bogu, sezidala moški in ženski samostan na Krki z veličastno cerkvijo, ki je kmalu postala škofijski sedež tako zvane krške škofije. V tem samostanu je preživela svoja poslednja leta in umrla svetniško smrti leta 1045.

Legenda njenega življenja, ki je pa zelo verodostojna, pripoveduje o njej, da je bila iz rodu grofov Pilštajnskih, ki so imeli bogata posestva po Koroškem. V deviški mladosti se je poročila z grofom iz Brež. Rodila mu je dva sina: Viljema in Hartvika, katera je pobožno in sveto vzgajala. Ko

sta sinova propale rudarje v očetovem zlatem rudniku v Selčah posvarila, so ju ti pobili do smrti. Razsrjeni oče pridrvi z vitezi pred rudnik in pomori vse delavce iz maščevanja. Ta zločin je grofa začel strašno peči. Napravi se na spokorno božjo pot v Rim, kjer dobi odpusčenje. Toda na povratku ga zadene smrt.

Ema je tako postala vdova brez otrok. Našla je tolažbo v božji ljubezni. S svojim premoženjem sezida veliko krško ustanovo, ki naj bo poznim rodovom vir zveličanja.

Ko je dozidala cerkev in oba samostana, je še tri leta živela v samostanu na Krki in sveto umrla. Pozneje so njeno truplo prenesli v podcerkveno rakev, katere obok stoji na sto stebrih.

Na grobnem oltarju bereš napis: «Prezviseeni kneginji in gospe Emi, deželni grofici Selški in Breški, rojeni grofici Pilštajnski, preblagi ustanoviteljici krške cerkve.»

Ljudstvo jo je takoj častilo kot svetnico. Velikanske romarske procesije iz Koroške in sosednjih dežel so jo hodile častiti in se ji priporočati vsa stoletja.

Leta 1465. jo je Cerkev proglasila za blaženo. Letos ji je sv. oče Pij XI. s posebnim odlokom priznal svetniško čast.

Fran Milčinski :

Tri ribniške.

O zelju, žgancih in konju.

To je bilo, ko je bil lončar Matevž še samskosamcat človek; ni imel ne lisca ne žene in mu je moral robo tovoriti po svetu še lastni široki hrbet.

Pa se je zgodilo, da ga je zanesla kupčija v hišo, kjer so ravno južinali.

«Bog daj!» je pozdravil in se iznebil krošnje na klop ob peči in sedel zraven. «Bog žegnaj!»

«Holej, oče, pridite in prisedite!» ga je privabil gospodar. Seve Matevž

takrat še ni bil oče, saj je bil samskosamcat človek in ni imel ne lisca ne žene; le gospodar je bil toliko vluđen, da ga je počastil za očeta.

Imeli so v skledi zelje. Kiselina ni jed, da bi mikala Matevža, pa se je lepo zahvalil: «Veste, da bi rad, pa nisem lačen.»

Pospravijo zelje, postavi gospodinja na mizo žgance. Že se je pričel Matevž kesati, da ni prisedel. Rahli so bili, da so se tresli kakor v sapici brezje, zabeljeni so se lesketali kakor

žitno polje v rosi. In zadehteli so kakor vijolice. Prehuda je bila za Matevža gledati dobrote, jih duhati in zraven požirati prazne slin in se je oglasil:

«Gospodar, ali ste kaj rekli? Veste, ne smete zameriti, sem malo gluhi; nisem vas prej razločno slišal.»

«Da pridite jest», pove gospodar. Za malo je štel Matevžu njegovo izbirčnost pa je dostavil: «Ampak zdaj vidim, da mi žlice za vas.»

«Kaj tisto», je rekel Matevž in se porinil za mizo. «Prijazni besedi ni, da bi človek odrekel. Veste, žlico nosim kar s sabo; nič se ne ve, kdaj pride prav. Da bi nam Bog požegnal in sv. Duh tudi.»

«Čakaj», si je mislil gospodar, «malo ti jo le zasolim južino.» Menil ga je podražiti in ga je vprašal: «Kaj pa dela vaš konj?»

«Škoda ga je», je odgovoril Matevž. «Jako dober konjiček je bil in rad sem ga imel. Nazadnje se mi je pa vendar zameril. Veste, komaj sem ga bil navadil stradati, mi je pa poginil. Pa bi lahko še živel, če bi ne bilo zmanjkalo oblanic.»

«Hoho», je rekel gospodar, «oblanic vendar ni žrl.»

«Kako da ne», je dejal Matevž in pridno zalagal žgance, «ko je pa imel zelena očala na nosu in je oblanice videl zelene in je reva mislilo, da ima v jaslih deteljo. Kar naprej je mulil in mlel in mu je dišalo in teknilo. Od sebe je dajal hlodce, veste, ravno pravšne za žlice. Stal sem za njim z žago in kadar je bilo hlodca za dva čevlja zunaj, sem pa odžagal. Tale žlica je tudi iz takega hlodca.»

«Fej te bodil» je rekla gospodinja.

«Hoho», se je smejal gospodar, «Ribničani ste res neumni!»

Matevž je postrgal skledo, obrisal žlico ob rokav, jo zataknil za škorenj in se prekrižal. Oprtal si je krošnjo. «Bog plačaj stokrat. — Veste, mi nismo neumni, neumni so tisti, ki naše storije vzemo za res.»

Lončar Matevž in njegov sin Matijec.

Lončar Matevž je sklenil, da se oženi. Stopil je k župniku in mu razodel svojo namero.

«Matevž», je rekel župnik, «ali ne boš malo prestar? Koliko let imaš?»

«Šele petdeset», je dejal Matevž.

«Koliko pa nevesta?»

«O, ta pa že devetnajst!»

Matevžu so krstili sina za Matijca in je Matijec lepo ime, ne dosti manj postavno kakor Matevž in je bil Matevž zadovoljen z imenom in s sinom tudi. In ko je bil Matijec toliko dorastel, da je z očmi segal na mizo, ga je jemal oče s sabo po svetu, da se fantu razbistri glava.

Neko jutro po dolgem potovanju se Matijec ni dal zbuditi. Matevž ga je klical: «Matijec, Matijec!» — «Kaj je?» — «Vstani!» — «Kaj pa bo?» — «Krave boš gnal past.» — «Kakšno vreme je?» — «Oblačno.» — «Saj bo lilo, lilo.»

Čez nekaj časa ga je spet poklical: «Matijec, Matijec!» — «Kaj je?» — «Vstani!» — «Kaj bo?» — «Krave boš gnal past.» — «Kakšno vreme je?» — «Malo je oblačno, malo pa jasno.» — «Dolg čas bo, dolg čas!» — Pa je spet zaspal.

Se v tretje ga je klical: «Matijec! Oj Matijec! — Mar ne slišiš?» — «Kaj je?» — «Vstani!» — «Kaj bo?» — «Krave boš gnal past.» — «Kakšno vreme je?» — «Čisto jasno?» — «Ali pa bodo krave šle?»

Zdaj ga ni več klical in je dejal: «Najbrž je bolan.»

Micka, Matevževa žena, fantova mati, je rekla: «Saj bo vstal na lepo besedo. Čakaj, grem pa jaz.» — «Poskusi», je dejal Matevž in poslušal, kaj bo opravila.

Pa ga je klicala: «Matijec, vstani, že drobne ptičke žvrgolijo.»

Matijec se je odrezal: «Veste, mati, ptičke imajo drobne glave, ne potrebujejo toliko spanja kakor jaz, ki imam debelo.»

«Pa je kosilo tudi že na mizi», je rekla žena.

«Zakaj pa tega koj ne poveste», je rekel fant in je tako hitel vstajati, da je bil prej za mizo kakor oče in mati.

O kočniku z globoko korenino.

V Ribnici je zobe drl kovač in je imel svojo tarifo, groš za sprednji zob, dvojačo za kočnik, in jih je drl z golo roko ali s kleščami, kakor je nanesel zob.

Pa je pritresel k mojstru zoboderu svojo čeljust graščinski birič in je stokal in vokal in se bal kovačevih rok in kovačevih klešč.

«Daj no daj», je rekel kovač, «ne vem, zakaj stokaš in vekaš, saj nič ne boli, mene že ne! Pa ker si gosposkega rodu, naj bo, ti bom izdril zob po gosposko, brez rok in klešč, kakor

jih dero cesarski padarji. — Toda veš, plačal boš likof.»

Ravnala sta se pred kovačnico. Ubogi birič je sedel na hlod; mojster kovač je vzel dolgo žico in mu zob dal v zanko; drugi konec žice je ovil okoli stebra, ki je na njem slonel napušč.

«Lej», je dejal, «pa si opravljen! Mar te je kaj bolelo? Nič! Mene tudi ne! Zdajle samo še, da počasi in na glas šteješ do pet pa ti zob sam skoči iz ust kakor zajec iz grma.»

Birič uboga, šteje ena, dve, tri, štiri, pet — tedaj ga kovač skrivaj dregne s svedrom v sedalo. Birič je zatulil kakor zver v hosti, skočil kvišku pa mu je zanka z zobom vred odletela iz ust.

Izpljuval se je, odkrehal in odduškal, potem je povedal: «Kako globoko je imel korenino! Noter v hlače sem začutil, ko se je izruval, kakor bi me kaj zbadlo. Veš, da me je lahko bolelo.»

Stanko Stanič:

Pepa in Lojze.

Vesela zgodba v dveh delih.

I.

Pavličev Polde ima še sedaj tisti panj, na čigar končnico je pred petdesetimi leti njegov oče naslikal hudiča, ki brusi jezik kriški branjevki in potovki Pepi Pikčevki.

Vi je seveda niste poznali, saj je že pred petdesetimi leti odšla v tržaško mesto in gotovo že trideset let čaka vstajenja pri sv. Ani. Toda preden je odšla z Vipavskega, je bila ta potovka in branjevka najbolj znana klepetulja daleč naokrog. Iz Hajdine je nosila v Križ kavo, rogljiče, igle in gumbice ter podobno šaro, iz Križa v Hajdino pa presno maslo, jajca in kokoši. Pepa Pikčevka je bila tiste dni takole v srednjih letih. Jezik ji je migal noč in dan in švrkal po ljudeh kot pijanega voznika bič po konjskih hrbitih.

Bilo je nekoliko dni pred sv. Petrom in Pavlom. Menda je bil torek in Pepa Pikčeva je imela v Hajdini veliko naročil, tako da je težil njene

močne kosti precej obsežen koš blaga. Pa kako tudi ne! Drugi dan je bila v Križu birma in za tisti večer je bil napovedan škofov prihod. Zato so se v Križu vse roke razgibale. Ulice so bile snažno pometene, hiše vse v zelenju in raz strehe so visele zastave. Trije veliki slavoloki so stali ob glavni poti. Po hišah so pekli, cvrli in likali. Gostilničar Berbuč je prebarval svojo kočijo in hlapec je očedil konje in opremo. Ob treh popoldne je bil hlapec s kočijo in konji na postaji v Hajdini. Vse na opravi se je blestelo in celo konja sta se zdela slovesno razpoložena. Hlapec Lojze je v črni obleki z novim bičem v roki stal pred konji in se ponosno zamislil, kako bo imenitno vozil škofa s hajdinske postaje do Križa. Vendar škofa ni bilo, pač pa so izročili Lojzetu brzovjavko, v kateri je nadpastir javil, da odlaža svoj prihod radi nepredvidenih zadržkov na prihodnje jutro.

Lojze je razočaran obrnil konje in počasi vozil proti Križu.

Ni še prevozil pol poti, ko se je pojavila pred njim znana postava: velik nahrbtni koš, pod košem široko nabrano krilo in še niže dva široka čevlja. Bila je Pepa Pikčevka.

«O ti coprnica, srepina babja», je jezno godrnjal Lojze, ker se je spomnil, da mu je potovka pred tremi meseci razdrla žaroko s poštarjevo Rožico. «Z bičem oplazim ženščino», je sklenil Lojze, pa se mu je prav tedaj nekaj zataknilo pri zavori in je moral izstopiti, da bi popravil.

Komaj je Pepa zagledala prazno kočijo, je že zavreščala: «Jojmene, kje imaš pa škofa?»

«Prevzvišeni je zadržan, pride jutri zgodaj», je kratko odvrnil Lojze.

«Čudna reč ta, čudna reč; pa ko bi ti, Lojze, mene v kočiji malo potegnil. Težko breme nosim, dobro delo narediš.»

«Dobra dela delaš samo ti.»

«Pa bi vsaj videl, da komaj vlečem!»

«Ni nobene škode!»

«Še poznalo se ne bo, če me malo popelješ.»

«Na metlo sedi, pa se boš vozila.»

«Govori pametno, Lojze, saj ne bo zastonj.»

«Pet goldinarjev daj, pa te popeljem!»

«Moj Bog, Lojze, ali si nor, saj jih vse leto ne zaslužim. Tri šestice ti pa dam.»

Lojzetu se je nekaj v glavi posvetilo. Pepa ni zapazila, kako mu je obraz hudobno zažarel, ko je rekel: «No, naj bo, za tri šestice; toda pri kapelici pred vasjo moraš izstopiti, v vas te pač ne bom vozil!»

«To se razume, Bog vari, da bi se v škofovi kočiji pripeljala v vas.»

Lojze je odprl vrata kočije. Pepa je najprej stlačila v kočijo svoj koš, potem je sedla na usnjeno blazino in blaženo stegnila trudne kosti.

«Zdaj te imam, srepina babja, še dva dni po smrti se boš spominjala današnje vožnje in sramote!»

Nista še dolgo vozila, ko je padlo par pohlevnih kapljic dežja. Lože je ustavil in potegnil streho čez kočijo.

«Je že prav tako, že prav!» je godrnjala Pepa Pikčevka v zaprti kočiji.

Dež je kmalo ponehal. Lojze je konje pognal in hitro je šlo proti Križu. Kmalu so bili pri kapelici.

Skozi vratca je Pepa pomolila svojo brezzobo čeljust in zavpila: «Hej, Lojze, smo že pri kapelici!»

«Hi, mrhe, hi», je zavpil Lojze in švignil po konjih.

In voz je drdral v polnem teku dalje.

«Jojmene, Lojze, smo že pri prvih hišah, ustavi!»

«Hi, šimelj, hi, hi!»

«Ali si znorel, Lojze, to ti bom plačala!»

«Hi, lišec, hi, hi!» in bič je pokal še huje.

«Baraba, razbojnik, tat, lump, zverina!»

«Bij, konjiček, bij!»

«O Lojze moj, o dobri Lojzek, o prijateljček božji, usmili se uboge ženice!»

Toda bič je švigal še huje in Lojze je visoko zamajal z belim robcem. In začelo se je! Najprej so za vasjo zažrmeli možnarji, da je odmevalo čez hrib in dol. Nato so začeli farni zvonovi, najprej veliki, potem še ostala dva.

Kočija je zavila v vas.

«Sveti Jeruzalem», je trepetala po vseh kosteh Pepa Pikčevka, «sodni dan, vesoljni potop!» in se stiskala v kot.

Zavili so na trg. Človeško mravljišče! Dekleta v beli obleki, gasilci, veterani, mestna garda, šolski otroci, občinski odbor, župan in tajnik.

«Kočija je tu, kočija, je tu!»

Pokonci zravnane potegne Lojze vaje; konji se ponosno vzpno in obstoje. Gardni poveljnik rezko zavpije svoji četi: Pozor! Rog gasilcev trobi k orožju, naročena godba zasnira moččen pozdrav, da se šipe tresajo, zvonovi pritrkujejo, možnarji pokajo...

Župan v črni suknji stopi h kočiji, odpre vratca in se globoko prikloni.

Učitelj poriva h kočiji deklico za deklamacijo.

Iz kočije pa ne stopi nihče.

Zopet čakajo.

Še ni nikogar ven.

Župan pogleda v kočijo in se razočaran umakne.

Nato se pokaže iz kočije ženska glava, nato dvoje oči, kljukasti nos, brezzoba koničasta čeljust. Potem je izstopila Pepa Pikčevka in za njo njen koš.

Nastopil je čudovit mir — vendar le malo časa; koj nato se je množica na vsa usta zakrohotala.

«Živio Pepa! Živio Pepa!»

Od sramu se je tresla po vsem životu in kmalu izgubila. Nihče je ni več videl.

Lojze je vse razložil, pa službo je izgubil tudi on.

Drugi dan je vozil škofa stari Berbuč sam.

II.

Pepa se je po tej sramoti zatekla v tržaško mesto. Ker je pa tudi Lojze izgubil svojo službo, je iskal dela v tržaški luki. In ta dva znanca sta se v neznanem mestu srečala. Huda sta bila drug na drugega, pa skupna domačija preмага vse. Zapuščena je bila Pepa, zapuščen je bil Lojze in zgodil se je čudež, če hočete, če nočete pa ne. Pri sv. Jakobu sta bila oba oklicana in poročena. Vojske je bilo konec, ker je Lojze podlegel. Pepa je imela lep mošnjček, Lojze pa suho grlo. Pepa je imela hud jeziček, Lojze pa je postal njen resničen osliček. Pepa je bila za narednika, Lojze za rekruta. In narednik je bil hud, rekrut pa ponižen.

Neko nedeljo je šla Pepa obiskat edino svojo znanko, ki je nekaj obolela. Če mačke ni doma, miši plešejo. Lojzeta je ob tej priložnosti zaneslo v gostilno. Tam je bilo vino, tam je bila družba, tam ni bilo Pepe in Lojze se ga je nalezal.

Ob devetih zvečer šele se je znašel pred vrati skromnega stanovanja. Počasi jih je odprl in po prstih je stopal skozi kuhinjo v ozko in temno

spalnico. V črni temi je zaslišal stokanje in hropenje.

Mož se je prestrašil in vpil: «Pepa, Pepa!»

Nobenega odgovora!

«Pepa, Pepa, kaj ti je?»

Nekaj je zasumelo v postelji, globoko je zastokalo in tenek glas je siknil v noč. «Ne bom več dolgo... Umiram...»

«Moj Bog, tako grozno pa ne bo!»

«Seveda mi ne verjameš, kaj nocoj prestajem. Že dvakrat bi bila potrebovala zdravnika. Duši me, strašno duši in zapira. Ojej, oh, in tebe še doma ni! Smrt, smrt, po meni je!»

«Pepa, takoj grem po kaplana k sv. Jakobu!»

«Seveda, ti bi me že rad pokopal!»

«Ne, Pepa, ne, pa vendar če je sila...»

«Zraku, svežega zraku; Lojze, odpri okno!»

Nobene žveplenke nikjer, luči nikjer, povsod peklenska tema. Lojze je tipal po stenah, se zaletel sem in tja, okna pa ni našel. Končno pa je vendar otipal šipo. Toda presneto vendar, okno se ni dalo odpreti.

«Pepa, Pepa, odpreti ne morem!»

«Moraš, moraš, Lojze, strašno me duši, strašno, strašno...»

Pepa je hropela kot parnik v prosti luki.

Že drugič se je pritipal Lojze do šipe in je vpil: «Ne gre, Pepa, ne gre pa ne gre. Vse prste si bom ožuril, pa ne gre!»

«O smrt, strašna smrt, ojoj!»

Lojzeta je prišlo za srce in hotel je k smrtni postelji svoje Pepe, ki pa je zavpila: «Ostani tam! Zraku, zraku tudi če okno ubiješ!»

«Pa bom udaril, na!»

In zažvenketali so drobci šipe po tleh.

«Hvala Bogu, bolje mi je, zdaj laže diham. Strašno pa me je dušilo, Lojze, strašno, zdaj je pa koj odleglo. Hvala Bogu!»

In Lojze se je truden zleknil na posteljo.

«Ali ti je bolje, Pepa?»

«Prav dobro mi je, Lojze.»

In oba sta po težkem delu zaspala. Zjutraj se je Pepa prva zbudila. Sveti Jeruzalem, mraz ji je šel skozi kosti. Četrt ure je buljila v stensko omaro. Bilo je pa tudi strašno, kar je giedala.

Okno je bilo celo in zdravo, steklena vrata na stenski omari pa so bila razbita. Pijani Lojze je ta vrata zamenjal za okno.

Odslej sta v miru živela do smrti.

Rado Bednařik:

Pred dvajsetimi leti.

Onile dan sem vzel v roke časnik iz leta osemnajstega tam od januarja. «Ha, ha, ha!» se kar zarežim nad časnikarskimi ugibanji in prerokbami. List je bil avstrijski, napovedi v njem kajpada take, da bodo Avstrijci in njihovi zavezniki kmalu premagali ves svet. Kako se je obrnilo vse drugače!

Poglejmo tedaj malo, kako je bilo pred 20 in več leti.

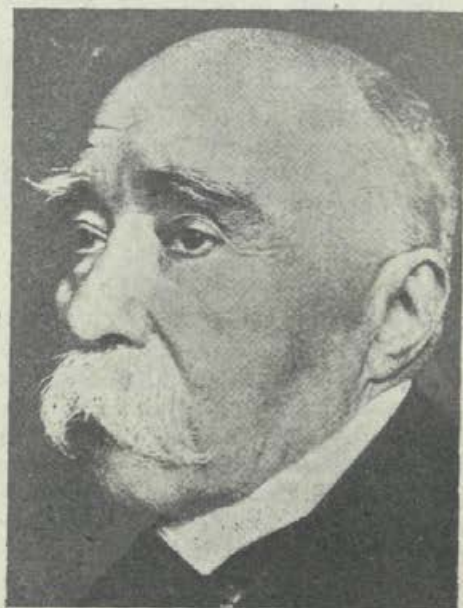
28. junija 1914. so sarajevski strelji sprožili kar poplavo vojnih napovedi. Točno čez en mesec je avstroogrski poslanik v Beogradu izročil Pašiču vojno napoved. Rusija je 30. julija mobilizirala. Prvega avgusta je nemški cesar Viljem udaril po mizi in poslal ruskemu carju brzojavko, da bo vojna. Naslednji dan so se nemški polki že valili v Belgijo. Zdaj so se zganili v Londonu in napovedali vojno Nemčiji in Avstriji. Sledile so še druge. 24. maja 1915. je vstopila v vojno tudi Italija. Med zadnjimi so prišle Združene države Severne Amerike 6. aprila 1917.

Hipoma je bil v plamenih ves svet. Kot v filmu so mase armad prodirale, padale, zmagovale in se umikale. Leta 1914. in 1915. so imeli srečo nemški maršali Hindenburg, Mackensen, Ludendorff, Belgija in Srbija sta bili na tleh. Rusija je zgubila milijon mož in je morala izprazniti vso Galicijo, Poljsko, Litvo in Kurlandijo. «Čudež pri Marni» od 6.—10. sept. 1914. je rešil Francijo.

Leta šestnajst se je vojna sreča obrnila. Nemški Falkenhayn je sicer tedne in mesece butal ob Verdun, a prav tu je nemški val uplahnil. Za-

kopali so se v jarke in pričela se je tista grozovita bitka živcev: kdo vzdrži. Po prvih letih odprtih napadov in zaletov je vojna dve leti davila v blatnih jarkih. Koliko tihih junakov! Vendar so tega leta zlasti italijanske čete, ki so 9. avgusta zasedle goriško mesto in vso okolico, ter Brusilove armade v Galiciji obrnile igro v prid zaveznikov. Nesrečna je bila le Romunija, ki je 27. avgusta 1916. osrednjim velesilam (Avstriji, Nemčiji, Turčiji in Bolgariji) napovedala vojno, a jo je Mackensen v kratkem premagal.

Leta 1917. Dunaj in Berlin sta v zmagoslavju. Doma so pa težke skrbi. Krona in marka lezeta na nič, krušne izkaznice nimajo pomena, ko

Francoski m'n predsednik Clemenceau.

pa moke ni, kakšen smoter naj ta vojna ima, pa menda tudi nihče ni dovolj in prav vedel. Vse drugače je v nasprotnem taboru. Moralne sile naraščajo, domoljubi pozivajo na pravičen odpor in zmago. Ljudstvo ve za svetel smoter. Tudi kruha ni še na pomanjk.

Nemčija prične brezobzirno podmorsko vojno. Tisoče nedolžnih potnikov pogrezajo v hladni grob. V Ameriki se vzburka javno mnenje, Wilson proglašča načelo samoodločbe narodov. Šestega aprila se izkrcajo v Evropi prve ameriške čete. Še večje važnosti kot čete so za antanto ameriške žitnice, tovarne, finance in surovine — vse kar manjka Avstriji in Nemčiji.

Vendar so avstrijske in nemške armade prodrle že do pod Moskve, ker so Rusi, navdušeni po boljševikih, metali puške iz rok. Boljševiška revolucija 1. novembra 1917. je nujno dovedla 15. decembra do premirja in kasneje do za Rusijo sramotnega miru v Brest-Litovskem. Rusko prostranstvo je bilo odprto nemškim četam. Dan za dnem so prihajala samo zmagovita poročila celo tam izza Odese.

Rusija je bila torej na tleh. Nemški generalni štab je vrgel armade na zapad. Pri Amiensu so odločno potolkle prvo ameriško vojsko. 30. maja so Nemci zopet stali ob Marni. «Debela Berta» je rušila pariške palače, Belgija je bila že nemška pokrajina, Romunija pravtako, Srbija je bila izbrisana z zemljevida, boljševiška Rusija ni za antanto nič več pomenila, kaj naj torej ustavi avstro-nemški pohod?

In vendar se je ta čudež sredi poltja leta 1918. zgodil. Ameriška pomoč in vzplamtevajoče notranje sile ljudstev so storile svoje. Najprej ob Piave, kjer se je v juniju 1918. vršila znamenita bitka, v kateri so bile napadajoče avstrijske čete odločilne odbite. To je bil začetek propada. V bitki pri Vittorio Veneto se je avstrijska vojaška moč zrušila in Avstrija je zaprosila za premirje, ki se je skle-

nilo 4. novembra. Avstrija je bila na tleh.

Enako na zapadu. Mesec dni potem ko je Ludendorf potisnil nemški valjar že pred pariška vrata, je maršal Foch ukazal zatrobiti zadnjo ofenzivo ob Sommi. Nemških čet se je polastilo malodušje. Zmaga je prišla presenetljivo naglo. V zadnjo borbo so skušali Nemci vreči še mornarico, a tudi v njej se je razpasel razjedajoči rak boljševizma; 7. novembra so se mornarji v Kielu uprli. Zdaj je kancler Max Badenski brzojavil v Ameriko, da se vda na podlagi štirinajstih Wilsonovih točk. Ameriški državni tajnik Lansing je pa odgovoril, da se ne bodo pogajali z generali in cesarjem, marveč z ljudstvom. Cesar in prestolonaslednik sta pobegnila na Holandsko.

Kakor tromba betlehemskega angela je 11. novembra pred dvajsetimi leti zadonelo v gozdiču Rethondes pri mestecu Compiègne: ta... ta... tātā, zvoki signala «Ustavite ogenj». Trobil jih je francoski trobentač Cheron v trenutku, ko je maršal Foch podpisaval v salonskem vozu listino o premirju.

Tik... tak — — tik... tak.

Ko da smo se prebudili iz globokega sna, nakrat je bilo vse tiho. Grmenja s fronte nič več. Kar čudno se nam je zdelo tiktakanje stare stenske ure, ki ga dotlej nismo slišali.

Po blatni cesti so se pomikale kolone vojakov, po vseh senožetih pa je bilo kar vse črno zapuščenih vojaških konj. Prej nismo vedeli, kakšna je vojna, ko smo jo pa na lastni koži občutili, pa nismo znali, kako se taka reč konča in kaj bo potem naprej.

Štirje pa so to vedeli. Sedeli so v razkošni versajski palači v «salonu ure». Zlata stenska ura je nihala in tik-tak-tik-tak prenašala ameriškega predsednika Wilsona, francoskega «tigra» Clemenceaua, Angleža Loyd Georgt in italijanskega predsednika Orlanda iz pravkar končanega vojnega meteža v spokojno vsakdanjost

miru. Ti štirje so imeli pred dvajsetimi leti usodo sveta v rokah. Ti štirje naj bi celili rane, ki jih je vsekala svetovna vojna vsemu človeštvu. Sedem in trideset milijonov ljudi je bilo mrtvih ali pohabljenih! Šestnajst in pol milijona ton ladij so potopili, okoli devet tisoč letal sestrelili! Kdo bi preštel vso to škodo? Bankirji v Njujorku, ki so vojno v glavnem financirali, so preračunali,

lo žveplenk. Taki valutni pretresi so onemogočili sleherno zdravo gospodarstvo. Pa še druge krize, stanovanja, socialne, v mednarodnih odnosih. Ljudje, navajeni se streljati, so socialne neprilike reševali kar z ročnimi granatami.

Vso to močvaro je skušal premostiti Wilson s svojimi štirinajstimi točkami. Decembra leta osemnajst ga je «George Washington pripeljal v

Maršal Foch podpisuje listino o premirju.

da znašajo vsi vojni stroški 345 milijard dolarjev!

Se večja kot ta škoda je bila pa moralna izčrpanost človeštva. Izrodila se je finančna morala, gospodarska, socialna, družinska in osebna. Vojni dobičkarji so iztrgali ljudstvu iz rok vso proizvodnjo in kupčijo, razlika med stalnimi plačami in potrebščinami je zazijala ko prepad. Spomnite se na nemške bankovce za eno milijardo, ki si zanj komaj kupil škat-

Evropo. Vse ga je pričakovalo kot Mesijo. V listini štirinajstih postav je med drugim zahteval samoodločbo narodov, konec tajne diplomacije, svobodno plovbo po morjih, odpravo carinskih mej, razorožitev vsega sveta, ustanovitev Zveze narodov. Lepe reči, škoda da se niso izpolnile, oziroma da so jih uporabili le za premagane. Wilson si je v učenjakarski teoriji prizadeval za «mir brez zmage», a ni računal na voljo zmagoval-

cev. Poleg tega je pa zelo malo poznal zemljepis, narodopis, zgodovino in dušeslovje Evrope.

Clemenceau je bil bolj prepričan. Želel je, da bi bila Nemčija ponižana in kaznovana in da se ne bi mogla nikdar več dvigniti proti Franciji. Ta naj dobi vse odškodnine in vso slavo. Zabil je «tiger», da so poleg Francije krvavele predvsem tudi Italija in Srbija.

Orlando je dvigal glas in je zahteval pravično razdelitev za vso antantno, torej tudi za Italijo, ki je kazala na pol milijona mrtvih.

do 28. junija 1919. Tega dne so v versajski palači v «stekleni dvorani» slovesno podpisali «versajski mir».

Začuda, tisti dan se je zlata ura v sejni dvorani pokvarila...

Nova Evropa.

Niti ni bilo kaj preveč slovesnosti tiste dneve po podpisu versajskega miru. Ob začetku vojne je bila povsod več godbe, šumenja in samozavesti. Zdaj je bilo še vse nekam preveč trudno, le pravice in boljših časov je vse čakalo in mirovnih pogodb.

Lloyd George, Orlando, Clemenceau in Wilson, četvorica stvariteljev versajske pogodbe.

Pretkani Lloyd George je bil dober mešetar in zastopnik britskih imperialistov in kapitalistov.

To je bil tajni svet četvorice pod zlato uro nasproti kaminu v globokih foteljih. V Parizu so se pa zgrinjali obrazi vseh barv iz vseh kontinentov in donašali skladovnice dokazil, kako naj se meje pravično zarezajo, kako naj se zagotovi bodočnost človeštva. Vse je hotelo biti poleg, ko se bodo gnetli novi politični in družabni sestavi. Četvorica je sejala pod uro vse

Toda te so že nosile v sebi kal razdora. Avstrija, Nemčija, Bolgarija in Turčija so bile strte in ponižane. Nemčiji so Francozi vzeli Alzacijo-Loreno, Poljaki Poznanjsko in «gdanski hodnik», Belgiji je pripadel okraj Eupen-Malmedy, Francozi so začasno zasedli Posarje, za Šlezvik in Gornjo Šlesko je bilo določeno ljudsko glasovanje. Nemčija je v tisti stekleni dvorani, kjer je leta 1871. diktirala mir Franciji, zgubila po francoskem diktatu 13% svoje zemlje in 9

in pol odstotka prebivalstva, poleg tega se je morala obvezati, da bo plačala vso vojno škodo in da se bo popolnoma razorožila.

Avstrija je razpadla na šest kosov, Avstrijska republika z veliko glavo Dunajem in z majhnim zaledjem je obdržala komaj 12% bivše monarhije, Madžarska pa 14%; po 21% je pripadlo Jugoslaviji in Čehoslovaški, Romunom 17%, Poljakom 12% in Italiji 3% ozemlja.

Bolgarija je zgubila le 8% ozemlja, dočim je Turška ohranila le tri petine prejšnje površine.

Večino te zemlje, posebno preko morja, so vzeli Francozi in Angleži. Zato niso bili z mirovno pogodbo, še manj pa z iz nje se porajajočo Zvezo

narodov vsi zadovoljni. Nastali so novi zapletljaji, nove sile so splavale na površje in svet drugače preobrazil, kot so ga pred dvajsetimi leti v Versaju. Od Wilsonovih točk je življenje odpihnilo večino že proč. Tega pač ni kriv idealizem ameriškega predsednika, tudi ne zlata ura v versajski dvorani, ki bo nemara še kdaj zrla pod sabo pleše starih državnikov, ko bodo svet rezali na nove koščke kakor krpe platna — kot pred dvajsetimi leti.

Morda pa bodo pomlajene sile narodov drugače obrnile tok svetovnih dogajanj. O tem bomo brali v prihodnjem dvajsetletnem razdobju, v koledarju za leto 1959. — kdor bo učakal.

Industrija v Julijski krajini.

Zadnje ljudsko štetje je ugotovilo, da je v Julijski krajini (goriška, tržaška, reška, puljska in zaderska provinca 55.040 kmečkih družin s 307.843 člani ter 58.869 delavskih družin z 234.233 člani.

Iz teh števil je razvidno, da je v Julijski krajini več delavskih družin kot kmečkih, da pa je število kmečkega življa vseeno precej višje, ker imajo delavske družine vobče manj članov kot kmečke.

Najbolj številen je delavski stan v tržaški provinci, kjer je delavcev skoraj štirikrat toliko kot kmetovalcev. V reški in zaderski provinci sta oba stanova približno enakoštevila, v goriški in puljski provinci pa kmečki stan po svojem številu izdatno prekaša delavskega.

Po številu delavstva lahko ugotovimo tudi sedež različnih industrij. Da je torej v tržaški provinci delavstvo tako mnogoštevilo, je pač posledica velikih industrij v Trstu in okolici ter Trziču.

Podzemeljsko bogastvo.

Julijska krajina je v primeru z ostalimi italijanskimi pokrajinami po VI.

svojih podzemeljskih zakladih ena najbogatejših. Tu se kopljejo sledeče rude:

Živo srebro. V Evropi so v glavnem tri ležišča živega srebra, in sicer v Almadenu na Španskem, v Monte Amiata v Toskani in v idrijski kotlini. Rudnik idrijske kotline da letno okoli 5.000 kvintalov živega srebra. Najvišja proizvodnja je bila l. 1913., namreč nad 8.000 kvintalov živega srebra. V zadnjih letih pa se proizvodnja suče vedno okoli zgornje številke.

Druge dragocene rude. Strokovnjaki, ki preiskujejo zemljo v njeni notranjščini, pravijo, da živo srebro nikdar ne nastopa samo, temveč da je vedno v zvezi z zlatom, srebrom in bakrom ter drugimi kovinami. V Julijski krajini nimamo velikih rudnikov teh kovin, a gotovo je, da so tukaj, in sicer v bližini živega srebra. Na Cerkljanskem so pred enim stoletjem in pol kopali baker, po vojni pa je v dolini Idrijce neka milanska družba vrtala za srebrom. Ugotovili so srebrno rudo, a pičli odstotek srebra dela ni izplačal. Mogoče bodo

kdaj pozneje zadeli na kako bolj bogato žilo.

Svinec in cink. Rabeljski rudnik svinca in cinka (v Italiji največji), ki zaposluje okoli 800 delavcev, je sicer za mejo Julijske krajine, to je za Predelom, a žile rude segajo tudi v goriško provinco. V tem rudniku je zaposlenih par stotin delavcev iz bovške kotline.

Premog. Glede premoga je danes Istra najbogatejša provinca v Italiji. V zadnjih letih je ob raških premogovnikih nastala nova občina mesto Arsia. Raški premogovniki dajo mesečno nad 100.000 ton (1 tona = 10 kvintalov) premoga, ki je po svoji kakovosti precej dober, ker vsebuje malo žvepla. Upajo, da bo drugo leto proizvodnja raških premogovnikov prekoračila 2.000.000 ton in da bodo raški premogovniki krili 1/7 celotne italijanske potrebe.

Gotovo pa je, da je premog tudi v drugih predelih Julijske krajine. Do pred par leti so pridobivali premog v Reški dolini; danes pa je ta premogovnik napolnjen z vodo. V zadnjem času iščejo premog v Brkinih (Rodik) in drugod.

Bauxit (izg. boksit) je v zadnjem času zelo iskana ruda, ker je to prvina za aluminij. V začetku avtarkične politike so zgradili v Porto Marghera (suhozemске Benetke) velike tvornice za aluminij, katerega rabijo vedno več v elektrostrojni industriji, potem v vojni, posebno letalski industriji in drugod. Vse te tvornice bodo dobivale potrebni bauxit iz Istre, kjer so velika ležišča v okolici Labinja, Zminja in drugod. Bauxit so ugotovili tudi na Goriškem na Nanoški planoti. Bauxit je zelo podoben navadni ilovici, samo da je bolj rdečkast.

Kamnolomi so v naši deželi zelo razširjeni. Pred vojno so bili nabrežinski kamnolomi središče naše kamnoseške industrije, danes pa so se jim pridružili drugi kraški kamnolomi kot avberski, repentaborski, na par krajih v Istri in drugod. Kdor je videl na kaki razstavi zbirko mramora Julij-

ske krajine, je lahko ugotovil, da krije naša dežela prekrasen mramor, ki se lahko kosa z najlepšim svetovnim.

Izvoz našega kamna v Srednjo Evropo je sicer prenehal, še vedno pa mu je ostalo tržišče v Egiptu; v Italiji sami pa so naši kamnolomi prispevali zelo mnogo materiala za veliko železniško postajo v Milanu in za druge velike stavbe. Sedaj so v teku velike dobave za elektrarne ob Soči itd. Kljub ponavljajoči se krizi v kamnoseški industriji je vedno na delu vsaj 2.000 delavcev.

Težka industrija.

Pod težko industrijo razumemo navadno kovinsko in strojno industrijo, pri nas pa v prvi vrsti ladjedelniško.

a) **Kovinska industrija.** Kovinska industrija pridobiva iz surovin, to je iz rud, uporabne kovine ter jih vliva v oblike, kot jih rabi strojna industrija. Torej spadajo v območje kovinske industrije topilnice in livarne.

Manjše topilnice in livarne, a ne za pridobivanje kovin iz rud, imamo več ali manj v vsakem večjem kraju, znatna pa je samo topilnica in livarna v Škedenju pri Trstu, ki topi predvsem železno rudo, ki prispe na ladjah iz Španske in Švedske. Te livarne so pred svetovno vojno delovale v tesnem stiku z železarnami na Jesenicah.

Škedenjske topilnice proizvajajo jeklo in lito železo, večinoma v obliki plošč, kot se rabijo v ladjedelniški industriji. Kot postranski proizvod se dobiva v škedenjski topilnici gorilni plin (iz porabljenega premoga), katerega rabi tržaško mesto, potem katra, žvepleno kislj amonijak in bencol.

V neposredni bližini Julijske krajine so železarne v Beli peči.

b) **Ladjedelniška industrija.** V Julijski krajini imamo pet velikih ladjedelnic, ki so: Tržaška ladjedelnica v Tržiču, Ladjedelnica San Marco v Trstu, Ladjedelnica San Rocco v Miljah, Ladjedelnica na Reki in Ladjedelnica Scoglio Olivi v Pulju. Najpomembnejše so prve tri, pri katerih

je zaposlenih v zadnjem času okoli 15.000 delavcev; največja je v Tržiču.

V teh ladjedelnicah zgradijo lahko ladje vsake velikosti in vsake vrste, to je potniške, tovarne ali vojne. Tu tudi lahko popravijo ali celo obnovijo vsako ladjo. Te tri ladjedelnice tvorijo danes eno podjetje, tako imenovano C. R. D. A. (C-antieri R-iuniti D-el A-driatico).

Ladjedelnice C. R. D. A. so danes znane po vsem svetu. Malo je držav, ki pod njihovo zastavo ne pluje nobena ladja, zgrajena v teh ladjedelnicah. Daljni Siam, Chile, Brazilija in druge države so tu naročile razne vojne ladje, te ladjedelnice so gradile tovarne ladje celo za Anglijo in Združene države Amerike, ki pač niso uboge na ladjedelnicah.

Ladjedelnicam so priključeni posebni strojni oddelki. Med temi je najvažnejši Stabilimento Tecnico Triestino, ki izdeluje najrazličnejše stroje in posebno motorje Dieslovega sistema.

c) **Mehanična ali strojna industrija.** Ni lahko določiti meje med posameznimi vejami težke industrije, ker delajo vse več ali manj roko v roki, posebno na Tržaškem, kjer je osredotočena skoraj vsa težka industrija.

Med važnejša podjetja v okviru strojne industrije štejemo: Società macchine S. Andrea v Trstu, ki gradi tudi največje stroje, posebno za ladjedelniško industrijo. V Trstu deluje «Satima», ki izdeluje motorje na težko olje. Istotam so tudi «Officine Navali Triestine». Vsa ta podjetja imajo milijonski delniški kapital, a so več ali manj vsa v območju «C.R.D. A.» in pod državno kontrolo.

Večje strojno podjetje so «Stabilimenti Whitehead» na Reki, ki izdelujejo torpede in cevi za metanje oziroma spuščanje torpedov. Večje podjetje je tudi tvornica vreten in pletilnih strojev v Strašćicah pri Gorici, ki izvažajo mnogo svojih izdelkov predvsem na Balkan.

Srednjih strojnih podjetij, to je takih, ki zaposlujejo manj kot 100, a več kot deset delavcev, je v Julijski krajini več. Omembe vredna je ko-

vaška delavnica Mulitsch v Batujah, ki izdeluje kmečko orodje, največ lopate in pikone ter sekire.

Škoda, da je v zatonu domača kovaška obrt v Lokovcu na Banjski planoti. Sicer izdelujejo še v marsikateri hiši sekire in krivce ter žeblice, a vse to kovačenje nima več tistega pomena, kot ga je imelo pred svetovno vojno. Mogoče pa je, da bodo Lokovčani zopet oživili svojo «Kovaško zadrugo», ko bo zmanjkalo železnega materiala, ki je ostal od vojne. «Kovaška zadruga» je pred vojno dobavljala potrebno železo in vnovčevala izdelke, posebno žeblice.

K težki industriji oziroma obrti — ker so to majhni obrati — spadajo tudi vsi naši podeželski kovači in mehanične delavnice, četudi popravljajo samo dvokolesa.

Oblačilna industrija.

Največje podjetje te stroke so tkalnice in pletilnice ter barvilnice v Podgori pri Gorici, ki uporabljajo predvsem bombaževino ter skoraj vse svoje izdelke izvažajo največ na Balkan, pa tudi v Egipt in Vzhodno Azijo. V Podgori je zaposlenih od 1000 do 3000 delavcev, kot je pač povpraševanje po blagu večje ali manjše. Tesno združena s tem podjetjem je tudi predilnica v Aidovščini. Enako tkalnica v Gradišču ob Soči in v Ronkih.

Juto (vrečevino) predeluje v prvi vrsti velika tvornica, ki jo je zgradila družba «Jutficio Triestino» v Trstu, kjer je zaposlenih navadno okoli 2000 delavcev.

Deloma spadajo v oblačilno industrijo tudi vrvarne, ki izdelujejo vrvi in vrvice predvsem iz konoplje in sisala (niti iz listov huke ali aloe). Vrvarn je sicer več, a znatnejše so G. Angeli v Trstu in «Cordamificio Sirolo» na Reki.

V to stroko spadajo tudi različne strojarne za prirejanje usnja. V splošnem ta obrt propada, ker je bila majhna in majhne strojarne ne morejo konkurirati z velikimi. Tesno s strojarnami moramo omeniti tvornice čevljev, katerih v Julijski kra-

jini ni več, odkar je propadla «Čevljarska zadruga» v Mirnu pri Gorici. Ostala pa je v Mirnu še večino cve-toča čevljarska obrt, ki jo je razvila zgoraj omenjena zadruga s tem, da je v svojem 20letnem obstoju dala mirenskim čevljarjem tako strokovno izobrazbo, da lahko s svojimi izdelki tekmujejo na trgu.

Pred 80 leti je cvetela na Goriškem in deloma tudi v Istri industrija svile. Ta industrija je propadla že pred 50 leti in se skoraj gotovo ne bo več dvignila, ker je domača proizvodnja svilodov prepričala.

Električna industrija je otrok današnjega časa in brez dvoma ena najvažnejših gospodarskih sil bodočnosti. Zato vidimo danes vse narode in države, da grade velike elektrarne, ki naj vprežejo v korist človeštva vodne sile, ki so dosedaj večinoma brez haska uhajale v morje. Milijone in milijarde pogoltneje elektrarne, a ta kapital se izdatno obrestuje.

V Julijski krajini smo imeli dosedaj le začetke električne industrije. Sicer je naša pokrajina v precejšnji meri preprežena z električnimi daljnovodi, a večina električne sile ni bila proizvedena doma, temveč je prišla od drugod. Imeli smo le nekaj šibkih električnih naprav, večinoma ob vodah, deloma pa tudi termičnih, ki so dobivale elektriko iz premoga. Skoraj vsa električna sila, ki jo rabijo železnica, Trst, Gorica, Tržič ter drugi večji kraji, je bila le deloma domačega izvora.

V kratkem času pa bo drugače, ker bi morala že v teku l. 1938, zagoreti električna luč iz velikanske elektrarne na Doblarju ob Soči. Tej veliki elektrarni, ki bo imela okoli 15.000 konjskih sil, bi morala drugo leto slediti elektrarna v Plaveh s 25.000 konjskimi silami, tej elektrarna pri Kobaridu z enako močjo. Mogoče bo stala elektrarna tudi nad Gradiščem ob Soči in pri Žagi ali kje drugje na Bovškem.

Te elektrarne bodo dajale toliko električne sile, da je v danih razmerah Julijska krajina ne bi mogla po-

rabiti, četudi porabita Trst in Tržič velike množine. Skoraj gotovo je, da bodo odvisno silo odvajali drugam, najbrže v Porto Marghera, kjer se gradi velikansko industrijsko središče. Pričakovati pa moramo, da bo električna sila v deželi izzvala rast novih industrij.

Največje električno podjetje v Julijski krajini je trenutno «Selveg» (Società El-ettrica della Venezia Giulia) s sedežem v Trstu. «Selveg» je prevzela goriško «Saceio» in istrsko «Società Elettrica Istriana». «Selveg» sama na sebi pa je hčerka velike «Società Adriatica di Elettricità» s sedežem v Benetkah. Ta družba gradi elektrarne ob Soči in ima danes 900 milijonov lir delniškega kapitala.

Kemična industrija.

a) **Tvornica sode** «Adria» v Tržiču ima vložene mnogo desetih milijonov delniškega kapitala in izdeluje navadno sodo, kaustično sodo in druge kemikalije. Zaposluje stalno nekaj stotin elavcev.

b) **Rafinerije mineralnih olj** v Trstu in na Reki pridobivajo iz nafte bencin, petrolej, mazilna olja, asfalt, parafin, sveče in različne druge predmete. Vloženi kapital v obe podjetji presega 100 milijonov lir.

c) **Tvornica superfosfata** na Reki dobiva surovine iz francoske Severne Afrike. Poleg superfosfata lahko izdeluje tudi žvepleno kislino.

č) Mnogo drugih majhnih podjetij izdeluje barve, mila in na stotine drugih predmetov, katere porabi večinoma domači trg.

Druge industrije.

a) **Cementna industrija** je osredotočena v glavnem okoli družbe «Cementi Isonzo» in «Cementi Istria». Prva ima svojo tvornico cementa v Anhovem pod Kanalom ob Soči, kjer proizvajajo cement in iz tega različne cevi, plošče, strešnike in podobne predmete. Surovin v Anhovem ne bo zmanjkalo. Zelo važna je tudi tvornica cementa v Pulju, ki zaposluje okoli 300 delavcev.

b) **Opekaren** je v pokrajini mnogo in preveč za domačo porabo.

c) **Lesna industrija** je v Julijski krajini precej razvita. Cenilci in statistike pravijo, da dajo gozdovi Julijske krajine letno nad 200.000 m³ stavbenega lesa in nad ½ milijona m³ drv. Žag je v pokrajini mnogo, a znatnejša bi bila le S.C.L.A.B.S.A. v

Postojni ter Rizzato v Ajdovščini. Lesno oglje se dobiva le v malem.

č) **Mizarska obrt** je razširjena po vsej pokrajini, a najbolj je osredotočena v Solkanu pri Gorici in v Kriminu, kjer izdeluje pohištvo nad 120 mizarjev. — V Foglianu in v Marianu se je razvila majhna industrija pletenega pohištva in stolic.

Dr. Ivan Tul:

Ostrigarji.

Kdor se je vozil po ozkotirni železnici, ki je družila tržaško in poreško mesto, je zapazil v Žaveljskem zalivu vse polno okleščenih hrastovih kolov, ki so moleli iz plitvega morja, globoko zabiti v pesek. Kaj naj neki to pomeni? To je **ostrižišče**, naselbina ostrig, ki so posebna vrsta užitnih školjk. Može, ki te hrastove kole s kratko prikleščenimi vejami zasajajo v morje in mesece in mesece, da, tri do štiri leta nanje pazijo, imenujemo **ostrigarje**. Ti rejci ostrig so tudi ribiči, mrezarji in solnarji. Moj oče je večkrat dobival naročila, naj pripravi hrašče za ostrige, in je to delo večje opravljal.

Ostrige, ti morski mehkužci, žive v slani vodi do 40 metrov globine. Stvarnik je vsaki teh živalic podelil obojni spol, tako da bi se otroci dveh raznih mater lahko med seboj takole pogovarjali: «Naša mati je vam oče in vaša mati je nam oče.» Iz ene matere pride v teku enega leta lahko en milijon do dva milijona otrok na svet ali bolje v morje.

Čim se mladi rod izvali iz jajčec, takoj zahrepeni po svobodi. Loči se od matere in se zažene v velikih množinah po morju vedno dalje in dalje, dokler ne dobi trdne podlage, kjer se naseli, utrdi in se v treh do štirih mesecih dovršeno razvije. Iz ene četrтинke milimetra doraste v šestih mesecih do deset milimetrov, v enem letu do 5 cm in pozneje doseže premer 10 centimetrov. Ko so ostrige dosegle svojo redno velikost, se začno debeliti. Najbolje ostrige so tri ali štiriletne.

Lahko rečemo, da ostrigarji ponudijo ostrigam, ki iščejo dom, prijetno stanovanje na hrastovih kolih, ki so jih zabili v primerni razdalji nedaleč od obale. Ko so se morski gostje naselili na hrašču, ostanejo tu nemočni, dokler ne dozori. Nato pridejo ostrigarji in jih pobirajo raz hrašče kakor stroke graha ali fižola, in sicer sproti toliko, koliko jih upajo porabiti zase ali pa prodati. Ostrig ne pobirajo v maju, juniju, juliju in avgustu. V teh mesecih bi znale človeku resno škoditi in povzročiti posebno vrsto zastrupljenja. Pravi čas za pobiranje in uživanje ostrig je v pozni jeseni in pozimi. Takrat vidujemo, da so kostanjarji postavili svoje peči na ulične vogale, in opazamo tudi ostrigarje in ostrigarice s pečmi za ostrige. Večkrat prodaja ista oseba kostonje in ostrige. Najprimernejši čas za uživanje ostrig je od oktobra do marca. Ostrige vsebujejo precej hranilnih snovi (jod, fosfor, vitamine, želatino in osmazomo), a služijo najbolj kot pobuda za ješčnost, zlasti, ako jih uživamo z limono sveže, žive. Stara ostriga je strup. Ponekod jih devljejo tudi v kovinaste škatle v olje kakor sardele, drugod jih kuhajo, navadno pa pražijo.

Dasi so ostrige ponekod hrana tudi najrevnejšim slojem zlasti v obmorskih mestih in krajih, jih dobivamo tudi v najmenitnejših hotelih in gostilnah. Včasih srečavamo po naših mestnih ulicah može s pletenicami, v katerih nudijo ostrige, žive ostrige z limono.

Kljub temu, da zleže ena sama ostriga od junija do septembra velikansko množino jajčec, je ponekod v nevarnosti, da izumre, ker ima mnogo sovražnikov, ki prežijo na nje, zlasti dokler so še nerazvite. Zato imajo

ponekod zamrežena velikanska ostrizišča, v katerih se ostrige umetno goje.

Na sveže z limono zaužite ostrige dobro de čaša belega vina, a žal, da ga mnogi nimajo.

Dr. T. Simčič:

O družinskih dokladah.

Zdrava družina — zdrav narod! Le tisti narodi in države bodo obstali, ki ohranijo zdravo, plodovito družino, ki se množijo in mladijo.

Katoliška Cerkev je vedno označevala, da mora pravičen družabni red sloneti na spoštovanju in pravični zaščiti družine.

Družini je treba dati možnost, da se ohrani in množi. Fašistovska Italija je izdala celo vrsto važnih, učinkovitih zakonov v korist družinam s številnim naraščanjem. Posebno pomenljiv in daljnosežen je zakon, ki določa za zelo širok krog delavcev in uradnikov družinske doklade. Oglejmo si glavne določbe te socialne postave!

Zakon z dne 17. junija 1937 št. 1048 priobčuje važne določbe o družinskih dokladah. V smislu tega zakona ima vsak *delavec*, ki je družinski glavar in ki mora vzdrževati otroke, pravico do družinskih doklad. Pod besedo «delavec» so vštetii tudi dninarji in uradniki. Vsak družinski glavar z otroki, ima ne glede na starost, spol in državljanstvo pravico do doklad, ako v mejah kraljevine Italije dela v službi drugih oseb za plačo. Izključeni so le državni, deželni in občinski nameščenci in uradniki. Nadalje so izključeni: uradniki, ki prejemajo več ko 2000 lir mesečne plače; služabniki (hišni) in sploh hišno osebje; žena in sorodniki do tretje stopnje v službi pri možu oziroma pri sorodniku; delavci na domu; koloni. Izključeni so tudi obrtniki in drugi neodvisni delavci, ki prevzamejo kako delo na dom po naročilu svojih odjemalcev oziroma naročnikov. Vsi drugi delavci imajo pravico do doklad. Za družinskega glavarja se smatrajo:

1) oče;

2) mati vdova ali neporočena z nezakonskimi otroki, ki niso priznani od očeta; mati ločena ali zapuščena od moža, ki mora preživljati otroke ali pa taka, ki ima moža stalno delanezmožnega ali brezposelnega brez brezposelne podpore; mati, ki ima moža pod orožjem, razen če je častnik ali podčastnik; mati, ki ima moža v zaporu ali odsotnega radi policijske odredbe;

3) delavci, ki morajo preživljati brate ali sestre ali nečake radi smrti ali odsotnosti ali delanezmožnosti njihovega očeta, seveda le v slučaju, da že mati ne uživa družinskih doklad;

4) delavci, ki so pri sodnji sprejeli v oskrbo zapuščene sirote.

V smislu zakona je družinski glavar vzdrževatelj tistih oseb, za katere mora skrbeti in jih preživljati in ki z njim stanujejo. Za otroke, ki se nahajajo v inozemstvu ali v dobrodelnih ustanovah, kjer so deloma ali popolnoma preskrbljeni, se družinske doklade ne priznajo.

Zakon deli delavstvo v dve skupini. Prva obsega delavstvo, nameščeno v *industriji* in *trgovini*; druga pa delavstvo, nameščeno v *poljedelstvu*. Vsaka kategorija ima natančno določene prispevke in doklade. Več prispevkov plačujejo delavci, nameščeni v industriji in trgovini, njihove družinske doklade so naravno tudi višje. Manj plačujejo in prejemajo pa poljedelški delavci.

V vsaki teh kategorij so delavci ločeni v dve oziroma tri skupine: v industriji in trgovini v delavce in uradnike; v poljedelstvu v stalno nameščene delavce, v začasno nameščene delavce in uradnike.

Prispevke za sestavo potrebnega fonda, ki naj služi za plačevanje družinskih doklad, morajo plačevati delavci in delodajalci. Pa tudi država prispeva v slučaju potrebe.

Obvezni prispevki znašajo za delavstvo v industriji in trgovini 1% (en odstotek) celotne plače; v poljedelstvu: 10 centesimov dnevno za začasne dninarje; 2.50 L. mesečno za stalno nameščene delavce.

Obvezni prispevki za delodajalce pa znašajo:

v industriji: 3.50% od celotne delavčeve plače;

v poljedelstvu: 3.50% od celotne plače delavca uradnika;

L. 0.35 dnevno za začasno nameščene dninarje;

L. 9.— mesečno za stalno nameščene delavce dninarje.

Prispevke plačujejo vsi plačani delavci v službi drugih oseb ter njihovi delodajalci. Izvzete so le tiste osebe, ki smo jih prej omenili, katere nimajo pravice do družinskih doklad (uradniki z več ko 2000 mesečne plače itd.) ter njihovi delodajalci. Ne plača na primer prispevkov dekla kakor tudi ne njen delodajalec (gospodar), vsaj kolikor se nje tiče.

Delavcu se prispevki odtegnejo od plače, za kar mora skrbeti njegov delodajalec. Delodajalec je odgovoren ne le za svoj del prispevkov, temveč tudi za delavčev del, kajti njegova je dolžnost, da odtrže od delavčeve plače prispevke za družinske doklade.

Zakon določa, koliko znašajo prispevki in koliko družinske doklade.

Za industrijo velja sledeča razpredelnica:

Tedenske družinske doklade za vsakega otroka v breme:

VRSTA DRUŽINE	Delavec	Uradnik
1) Družina z enim otrokom v breme	L. 3,60	L. 4,80
2) družina z 2 ali 3 otroki v breme	„ 4,80	„ 6.—
3) družina s 4 ali več otroki	„ 6.—	„ 7,20

PRISPEVKI:

V breme delodajalca 3.50% celotne delavčeve plače.

V breme delavca 1% celotne plače.

Ako hočeš omenjene tedenske družinske doklade spremeniti v dnevne, jih deliš s 6; ako jih pa hočeš spremeniti v štirinajstdnevne, jih moraš množiti z 2, če pa v mesečne s 4.

Primer:

Industrijski delavec s 3 otroki prejema L. 125.— tedenske plače. Vsak teden pritiče temu delavcu L. 14.40 kot družinska doklada, medtem ko njegov prispevek znaša L. 1.25 tedensko. Vsak teden prejme torej L. 125 + 14.40 — 1.25 to je Lir 138.15. Delodajalec prispevek za tega delavca znaša pa L. 4.30 na teden.

Še en primer:

Industrijski delavec s 4 otroki prejema L. 150.— tedenske plače. Če je delal le dva dni, bi moral plačati L. 0.50 prispevkov, prejel pa bi L. 8.— družinske doklade. Prvo svoto dobiš, ako deliš 150 s 6, kar znaša 25. Ta svota predstavlja njegovo enodnevno plačo. Ker je delal dva dni, je zaslužil L. 50.—. Od te svote dolguje za prispevke 1% to je L. 0.50. Drugo svoto pa najdeš na sledeči način: tedenska družinska doklada za industrijskega delavca s 4 ali več otroki znaša za vsakega L. 6.—. Ker pa je delal le dva dni, moraš to svoto deliti s 6, da najdeš enodnevno doklado in pomnožiti za dva dni z dvema. Prejel bi torej L. 2.— za vsakega otroka to je L. 8.— za štiri otroke.

Delodajalec bi moral v istem primeru plačati kot svoj prispevek za tega delavca za njegovo dvodnevno delo L. 1.75. Dokaz: ker znaša delavčeva dvodnevna plača L. 50.— od katere mora delodajalec plačati 3.50 od sto, znaša njegov prispevek 1.75 (50 x 3.50 : 100).

Za poljedelstvo velja sledeča razpredelnica:

Tedenske družinske doklade za vsakega otroka v breme :

VRSTA DRUŽINE	Dninarji, specializirani delavci, stalno nameščeni dninarji itd.	Uradniki
1) z enim otrokom	L. 2.40	L. 4.80
2) z dvema ali tremi otroki	„ 3.60	„ 6.—
3) s štirimi ali več otroki	„ 4.80	„ 7.20

PRISPEVKI:

V breme delodajalcem za dninarje, specializirane delavce in za začasno nameščene delavce L. 0.35 dnevno; za stalno nameščene delavce L. 9.— mesečno; za uradnike 3.50% od celotne plače.

V breme delavcev: dninarji itd. L. 0.10 dnevno; stalno nameščeni delavci L. 2.50 mesečno; uradniki 1% od celotne plače.

Tudi tukaj podam primer:

Stalno nameščeni delavec v poljedelstvu (hlapec) z dvema otrokoma prejema L. 400.— mesečne plače. Vsak teden ta hlapec prejme L. 7.20 družinske doklade, medtem ko njegov mesečni prispevek znaša L. 2.50.

Delodajalec prispevek znaša pa L. 9.— vsak mesec.

Drugi primer:

Poljedelski dninar s 7 otroki, ki prejema 10 lir dnevne plače, bi plačal za dva dneva dela L. 0.20 prispevkov (10 cent. na dan). Prejel pa bi L. 11.20 družinske doklade za oba dneva dela. Tedenska doklada znaša namreč za dninarja s 4 ali več otroki L. 4.80 za vsakega otroka. To svoto deliš s 6, da dobiš enodnevno doklado za vsakega otroka; to je L. 0.80 na dan. To svoto pomnožiš s 7 (ker je sedem otrok) in dobiš L. 5.60.

Za dva dneva znaša torej njegova družinska doklada L. 11.20.

Delodajalec bi moral plačati kot svoj prispevek L. 0.70, to je 35 cent. na dan.

Za uradnike, uslužbene v trgovini, pri obrtnikih, pri profesionistih, pri brivcih, veljajo tarife, določene za industrijo. Za delavstvo v trgovini in v službi profesionistov in umetnikov

veljajo pa na podlagi kolektivne pogodbe sledeče doklade:

družina z enim otrokom L. 14.40 mesečno;

družina z 2 ali 3 otroki L. 20.40 mesečno za vsakega otroka.

družina s 4 ali več otroki L. 26.40 mesečno za vsakega otroka.

Tako bi uradnik, ki je v službi v kaki trgovini, prejel za svojih pet otrok poleg svoje plače še L. 132.— mesečno za družinske doklade.

Družinske doklade se izplačujejo družinskemu glavarju. Pritičejo mu doklade za vse otroke, za katere mora skrbeti, ki niso še izpolnili 14. leta in pa tudi za otroke do 16. leta, ako je otrok radi bolezni delanezmožen ali ako zahaja v kako strokovno šolo ali srednjo šolo. Otroci uradnikov se smatrajo v breme očeta do 18. leta.

Dorasli otroci ne pridejo v poštev. Na primer: Delavec, ki ima sedem otrok, od katerih je pet že prekoračilo 14. leto, ima pravico do družinskih doklad le za 2 otroka in spada v drugo kategorijo (industrijski delavec bi torej prejel tedensko doklado L. 9.60 (4.80 x 2).

Družinske doklade pritičejo tudi v dobi preizkušnje, odpovedi, počitnic, bolezni. V slučaju nezgode pri delu ima delavec pravico do doklad za največ 3 mesece.

Zakon tudi natančno določa, kdaj in za kako dobo ima delavec oziroma delavka pravico do družinskih doklad v slučaju vpoklica pod orožje, neprosvoljne nezaposlenosti, nosečnosti.

Kdor ima več služb, ima pravico do doklad le za glavno svojo službo. Rok za zahtevanje družinskih doklad znaša 6 mesecev. Po preteku tega roka pravica ugasne. Prispevki zastarajo pa tekom dveh let od dneva, ko bi se bili morali vplačati.

Družinske doklade niso zarubljive razen v slučajih, ko gre za alimente.

Kdor ima pravico do družinskih doklad, mora predložiti svojemu delodajalcu svoj družinski list (situazione di famiglia). Družinski list mu izda županstvo in velja za eno leto. Pri vsaki spremembi v družini (smrti

ali rojstvu) se mora družinski list obnoviti. Proti delodajalcem, ki bi zastali s plačevanjem dolžnih prispevkov, sme Istituto di Previdenza Sociale nastopiti s plačilnim poveljem, na podlagi katerega doseže lahko tudi vknjižbo ali rubež.

Pri Istituto di Previdenza Sociale obstoji poseben oddelek za družinske doklade (Comitato Speciale per gli assegni presso l'Istituto di Previdenza Sociale), ki ima tudi nalogo reševati rekurze glede družinskih doklad. Proti sklepu tega urada je možen priziv v teku 30 dni od dneva sprejema sklepa na korporacijsko ministrstvo (Ministero delle Corporazioni). Proti sklepu ministrstva sme prizadeta stranka nastopiti sodno pot.

Zakon določa tudi denarne kazni za kršitelje zakona, in sicer:

a) za delodajalca, ki ni plačal ali se je zakasnil s plačilom prispevkov: denarna kazen v isti višini, kakor znaša svota dolžnih prispevkov, ter globa od 100 do 1000 lir;

b) za delodajalca, ki bi odtegnil delavcu višje prispevke, kakor je delavec dolžan plačevati: globa od 200 do 2000 lir;

c) za tistega, ki bi ne hotel dati podatkov ali dokumentov ali ki bi dal napačne podatke (v poštev pridejo uradniki, določeni za nadzorovanje poslovanja): globa od 300 do 3000 lir;

d) za tistega, ki bi na podlagi napačnih podatkov ali s sleparijo dosegel za sebe ali za kako drugo osebo družinske doklade: globa od 200 do 3000 lir, poleg morebitnih kazenskih posledic.

Zakon o družinskih posojilih.

Poleg omenjenega zakona o družinskih dokladah je vlada izdala v preteklem letu še druge zakone v korist družinam. Demografična politika italijanske vlade gre za tem, da čim bolj pospešuje ustvarjanje novih družin in da čim bolj podpira že obstoječe družine. Njena pomoč je tem večja, čim večja je družina, čim več je v družini otrok.

Tako je z zakonom z dne 21. avgusta 1937 št. 1542 ustanovila za dobo treh let pričenši s 1. julijem 1937. družinska posojila. Družinska posojila podeljujejo dežele (provincie) od 1. julija 1937 do 30. junija 1940 v smislu in po načinu, določenem v zakonu. Vsaka dežela skrbi za družine, ki so v omenjenem roku ustanovijo in izberejo svoje bivališče v deželi.

Posojilo znaša najmanj 1000.— lir in največ 3000.— lir.

Pogoji za podelitev družinskih posojil so naslednji:

1) da je mož (novoporočenec) italijanski državljan;

2) da nista zakonca ob času poroke starejša od 26 let;

3) da njihovi skupni dohodki ne presešajo letnih 12.000 lir.

Posojilo je brezobrestno. Podeli se po izvršeni poroki obema zakoncema skupno, to se pravi, da oba, mož in žena, solidarno odgovarjata za povračilo.

Povračilo posojila se izvrši z mesečnim odplačevanjem enega odstotka posojila pričenši s 6. mesecem od dneva poroke. Tako na primer, ako se je poroka izvršila 15. februarja 1939 in je posojilo znašalo 2000.— lir, bosta zakonca dolžna plačati prvi mesečni obrok to je L. 20.— v drugi polovici meseca avgusta.

Če pa zakonca v teku petega meseca po prejetem posojilu lahko dokazeta nosečnost žene, se bo odplačevanje pričelo šele z 18. mesecem.

Ko se rodi prvi otrok in je ta živ in življenja zmožen, se zakoncema dolg zniža za deset odstotkov; pri rojstvu drugega otroka še za dvajset odstotkov, pri tretjem za trideset odstotkov. Ob rojstvu četrtega otroka, živega in življenja zmožnega, se pa zakoncema odpusti še ostalih štideset odstotkov posojila.

Važno je vedeti, da se ob rojstvu vsakega otroka odplačevanje ostanka dolga odgodi za eno leto.

Vzemimo primer! Peter in Francka se poročita o pustu dne 15. februarja 1939. Zaprósita za posojilo 3000 lir,

ki se jima tudi izplača. O božiču 1939 se jima rodi prvi otrok in takoj se njun dolg zniža za 10 odstotkov, to je za 300 lir, tako da dolgujeta samo še 2700 lir. Istočasno se jima mesečno odplačevanje odloži za eno leto. Leto kasneje se jima rodi drugi otrok in posojilo se zniža za 20 odstotkov na 2100 lir in odplačevanje se zopet odloži za eno leto. Pri tretjem se zniža dolg za 30 odstotkov na 1200 lir, pri rojstvu četrtega pa se ves dolg izbriše.

Če bi v teku četrtega leta od dneva poroke izhajalo, da ni bilo prijavitelno pristojnemu uradu na županstvu nobeno rojstvo, se bode povračilo ostanka kapitala izvršilo z mesečnim odplačevanjem dveh odstotkov.

Prošnje in priloge za dosego posojila se napravijo na kolka prostem papirju in so proste tudi vsake druge takse.

Prošnje je treba nasloviti na «Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale», ki deli in upravlja posojila v imenu dežel. Ta Institut ima podružnice v glavnem mestu vsake province.

Prošnje se lahko vložijo že pred poroko, tako da se jima zamore posojilo izplačati ob poroki. Prošnja za posojilo mora biti podpisana od zaročenca oziroma zakonca in vsebovati sledeče podatke:

1) ime in priimek zaročencev oziroma zakoncev;

2) bivališče zakoncev v zadnjih petih letih ter njihovo sedanje bivališče;

3) ime delodajalcev, pri katerih sta

v službi oziroma sta bila v službi tekom zadnjih petih let;

4) potrdilo davčnega urada, koliko davka je vsakdo od zaročencev (zakoncev) plačal v preteklem letu;

5) kraj, kjer se nameravata naseliti po poroki oziroma kraj, kjer sta se že naselila.

Prošnji je treba priložiti sledeče dokumente:

1) krstni list obeh prosilcev;

2) potrdilo o bivališču (certificato di residenza);

3) potrdilo o oklicih, ako nista še poročena; poročni list, ako sta že poročena.

Poleg teh dokumentov sme pokrajinski odbor zahtevati še druge. Na županstvu bo vsakdo natančno zvedel, katere dokumente mora poleg gori omenjenih priložiti prošnji.

Pokrajinski odbor določi višino posojila, ki se potem sporoči prosilcema v priporočenem pismu. Ako je prošnja odbita oziroma ako se je naprošena višina posojila znižala, ima prosilec možnost, da v teku 15 dni od dneva poštnega pečata na pismu, s katerim se mu je to javilo, vloži novo prošnjo na Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale. Ako tega ne napravi, postane odlok polnomočen.

Za izplačilo posojila se morata zakonca izkazati pri «Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale» s poročnim listom in potrdilom o bivališču, nakar jima institut posojilo izplača. Ob prejemu posojila, morata zakonca podpisati obvezo za povračilo.

Zanimivosti.

Ščuka doseže starost 150 let. Od dreves doseže največjo starost hrast, namreč 1500 let. Cipresa lahko postane stara do 350 let, kostanj do 600 let, cedra 800 let.

*

Najgloblja točka morja je severovzhodno od otočja Filipinov na Daljnem vzhodu. Tam meri morje 10.500 m.

*

Ko lastovice letijo čez široka morja, spijo v letu. Le tako lahko zmagajo veli-

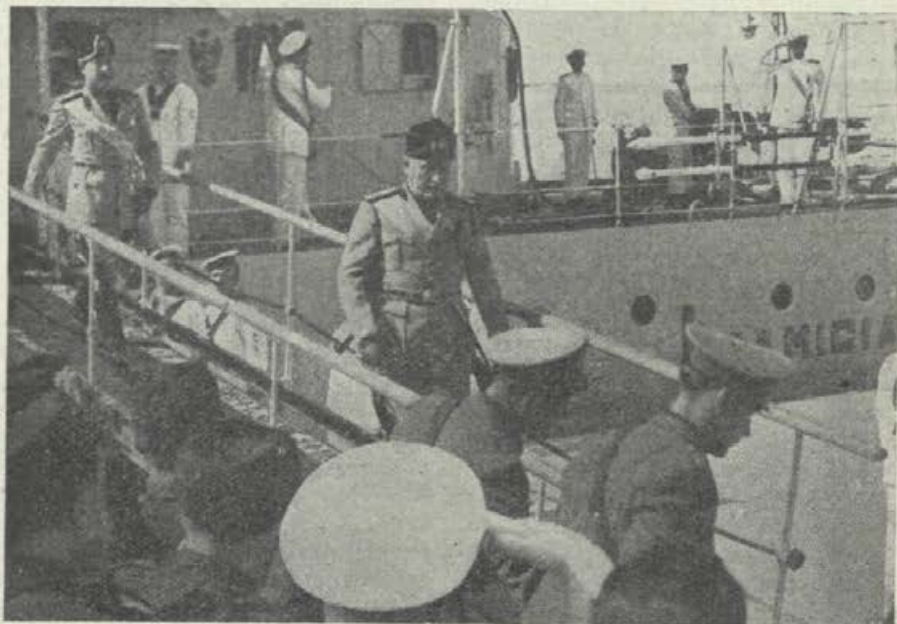
kanske razdalje, ki znašajo včasih tisoče kilometrov.

*

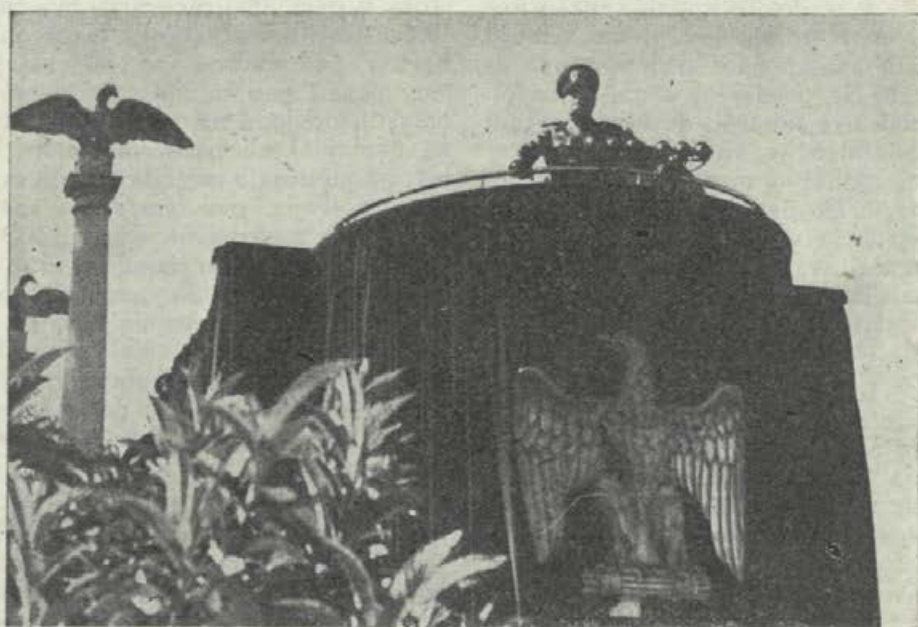
Združene države Severne Amerike so se odrgale od Anglije l. 1783. Bil je takrat trinajst držav, ki so vse ležale ob Atlantskem oceanu. Po pridobitvi samostojnosti so se začele širiti proti jugu in zapadu. Danasnje meje so dobile l. 1853. V teh 70 letih se je ozemlje Združenih držav pomnožilo za povprečno 260 kvadratnih kilometrov na dan.

Načelnik vlade v Julijski krajini.

Ko je bil Koledar že skoraj zaključen, je Julijska krajina doživela pri- važnejše kraje. 18. septembra se je s torpedovko «Camicia nera» pripeljal

Vodja fašizma se izkrca v Trstu.

Na govorniškem odru tik vladne palače v Gorici.

hod načelnika vlade Mussolinija, ki iz Benetk v Trst. S tem je hotel pou-
je v tridnevnem potovanju obiskal vse dariti, da je usoda in bodočnost Tr-

sta na morju. Prvi dan si je ogledal mesto in okolico, zlasti industrijske naprave. Obljubil je, da se v kratkem ustanovi popolna univerza. S tem se bo uresničil stoletni sen tržaškega mesta. Naslednji dan se je podal po Krasu do Postojne in do državne meje, katero je v Kačji vasi tudi prestopil. Na jugoslovanski strani so ga sprejeli zastopniki civilnih in vojaških oblastev. Srečanje je bilo prav pri-

srčno. 20. septembra se je peljal iz Trsta v Gorico. Medpotoma je obiskal strelne järke, v katerih se je sam bojeval v svetovni vojni ter je bil tudi ranjen. Tudi v Gorici je bil sprejem nad vse slovesen. Po pregledu novih javnih del se je načelnik vlade popoldne odpeljal po Soški dolini proti velikim podzemeljskim elektrarnam. Pod večer pa smo ga že slišali po radiu iz Vidma.

Dr. Ivan Tul: Kruh iz domače peči.

Minulo je pol stoletja in še več, ko so skoraj ob vsaki ponočni uri v Mihaelini hiši mimoidoči ljudje videvali medlo luč. Mihaela je bila mati moje drage matere in obe sta bili kruharici. Vsak dan sta hodili v tržaško mesto in prodajali tik cerkve sv. Petra v starem mestu kruh, ki sta ga bili spekli doma. Nista bili tu sami. Bil je tam pravi krušni trg in skoraj vsaka okoličanska, brežanska in istrska vas je imela tu ob letu in zimi potrpežljivo sedeče domače kruharice, ki so v dolgih vrstah čepeče nudile svoj priljubljeni, tečni, dobro zgneteni in spečeni kruh v raznih oblikah. Na prodaj so imele hlebe po srebrni dvajsetici in desetici, pa tudi majhne hlebčke, vogle, biže in bižice. Navsezgodaj so morale biti vsak dan na trgu. Do devete ali desete ure je bil kruh že razprodan. Ni čudno, da so morale vse kruharice prav zgodaj vstati, ker so nekatere stanovale po dve, tri, štiri do pet ur daleč od mesta.

Ko so kruharice poprodale kruh, so morale nakupovati moko in kvas za prihodnjo peč, kajti ni se povsod sejala in pridelovala pšenica. Vreče moke so naložile kruharice na svoje potrpežljive osličke in dodale še druge stvari, ki so jih nakupile za družinske potrebe. Koder je bila cesta ravna, je še sama kruharica sedla na živinče, ki se je pod precejšnjo težo šibilo in večkrat svojo trudno in zaspansko gospodinjno zazibalo še medpotoma v nepotreben sen.

Okoli poldne so prihajale naše prihodne ženice in mladenke domov, skromno pokosile in se hitro lotile priprav za pečenje kruha za prihodnji dan. Moka se je morala presejati, v toplo vodo se je z moko pomešal kvas in nastal je tako zvani «zamišelj». Ko je spretno in vajeno kruharicino oko zapazilo, da je «zamišelj» po sreči dovolj narastel, je bilo treba misliti na «mesenje» in «gnetenje» kruha. Po velikosti peči se je pripravilo toliko testa, kolikor je bilo prostora v peči. Po «mesenju» in «gnetenju» testa so se naredile razne oblike kruha in medtem, ko je ta vstajal lepo pokrit pod toplimi, čistimi rjuhami in odejami na «mešanju» (mizi za gnetenje) ali pa v «nečicah» (iz javorja ali drugih močnih debelih drevih izdolbena, podolgasta, na spodnji strani zaokrožena korita, ki so jih Čiči prodajali po semnjih) — se je začela kuriti ali beliti peč. Izkušene kruharice so že pogodile čas, da je kruh do prave mere vstal, ravno ko je bila peč dovolj razbeljena in z omealom pometena. Zdaj pa v imenu božjem na lopati kruh po vrsti v peč.

Nato je sledil kratek odmor, ki so ga družine porabile za večerjo in za molitev rožnega venca. Kruh je moral biti nekaj ur v peči. Tudi to je bilo odvisno od peči same, ki je bila sestavljena iz razne posebne opeke, ki se je dala razbeliti, ne da bi se prežgala. Take peči so trajale stoletja in najboljša peč v vasi je služila zlasti za izredno pecivo poročnih ko-

lačev in velikonočnih «pinc», kakor tudi raznih drugih oblik, kakor «src» in «punčk», «kit» itd.

Medtem ko se je ostali kruh dalje pekel, so naše dobre matere poskrbele, da je že po končanem rožnem vencu bil pripravljen košček kruha iz tistega hlebca, ki so ga bile poprej «pripinčile» in se je prvi do tedaj popolnoma spekel. To se je zgodilo tako: Mali za to podvizano spečenje namenjeni hlebec se je, preden so ga deli v peč, raztegnil na vse kraje kakor v ploščo, namazal z oljem in natrosil s sladkorjem ter položil zadnji v peč tik za pokrovom, s katerim se je peč zaprla. Ta «pinčica» je bila hrepenenje vse družine zlasti otrok in je nadomestovala vse umetne potice. Tako raztegnjeni hlebec se je naravno hitreje spekel in tudi tu sem občudoval spretnost in gotovost materino, ker je o pravem času potegnila zaklad iz peči, ga zavila še v bel prt in odrezala ali odlomila potem vsakemu primeren košček, ko se je že nekoliko ohladil in postal mehak.

To je bil naš priljubljeni «povečerek» in zadovoljni smo šli počivat, ko smo se morali v postelji glasno priporočiti «Bogu, Materi božji, angelu varuhu, svojemu patronu, vsem svetnikom in svetnicam božjim» in zaželeli vsem zlasti staršem: «Lahko noč!»

O da, lahko noč smo imeli mi, ne tako naše matere in stare matere ali starejše sestre, ki so morale še ostati pokoncu in paziti na kruh v peči. Včasih je bilo treba odpreti mali dimnik, ki je vodil iz peči v dimnik nad ognjiščem. Ta mali dimnik se je imenoval «oddušek» peči; bil je med kurjenjem ali beljenjem odprt, a se je zaprl takoj, ko je bila peč pometena in pepel in žerjavica odstranjena. Koliko časa je še moral kruh ostati v peči ob odprtem oddušku, je povedala izkušnja. Pozno zvečer ali pa na vse zgodaj jutraj se je kruh vzela iz peči in lepo položil v čiste velike, okroglo pletene koše, ki so

jih ženske nosile na glavi, ali pa v dvo-vrečje to je «bisage». Vse je moralo biti čisto in snažno.

Sedaj umevamo, zakaj je po hišah, kjer so pekli kruh in ga pripravljali za trg, skoraj vso noč gorela oljkovka (pozneje petrolejka, karburka, gazovka ali elektrika). Niso se vicalle duše iz vic, a vicalle so se naše vrle kruharice.

Pečenje tega kruha, ki je bil namenjen za prodaj po naših obmorskih mestih, nahajamo le v tistih vaseh, ki so do pred par desetletij ohranile posebno žensko nošo (brško ali brežansko). Ta ljudska noša še je raztegovala od Pogorja, Prešnice, Klanca, Ocizle, Beke, Potoka, Zatrežca, Boršta (Doline, Krogelj, Boljunca), Ricmanj do Škednja na severni strani, na zapadu do morja, na vzhodu od Zazida, Movraža, Sočerge, Truš in podružnic, na jugu od Marezig, Pomjana, Šmarij, Kostabone, Puč, Planjav, Krkavc, Nove vasi, St. Petra in Kort.

Minevajo stoletja in desetletja, krušna obrt napreduje, a domače kruharice so še vedno dasi v manjšem obsegu pri gospodi v velikih častih in jim prinašajo svoj kruh.

Še dandanes hočejo mnogi odlične družine po mestih imeti le ta od naših kruharic pripravljeni kruh na svojih mizah.

V zadnjem času ni več krušnega trga ob cerkvi sv. Petra v tržaškem starem mestu, pač pa ob pravoslavni cerkvi. Ravno tako vidimo še dandanes naše Škedenjke, ki so prve s kruhom po tržaških ulicah in tramvajih, piranske, koprške in miljske kruharice pa v dotičnih mestih. Ako potrebuješ kruha za se na potovanju ali pa hočeš razveseliti svojo družino s tem izredno spretno pripravljenim domačim pecivom, kupuj ga kadar koli moreš in nikdar se ne boš kešal. Vi pa, domače kruharice, bodite pristrčno pozdravljene; občudovanja vredna je vaša pridnost in spretnost. Bog vam daj in blagoslovi ta vaš «vsakdanji kruh».

Žaloigre v živalstvu.

Nekateri učenjaki dokazujejo, da nastajajo razna zemeljska olja iz razkrojenih teles morskih živali. To mnenje zelo podpira najnovejša znanstvena izkušnja o množini poginulih morskih živali. Morsko dno je neizmeren grob povodnih bitij. Za primer navajam dejstvo, ki je znanstveno ugotovljeno, da živi samo v morskem zalivu pri Rovinju v Istri 36.000 vrst vodnih živih bitij in rastlin. Ker je vsako živo bitje prej ali slej zapisano smrti, si lahko predstavljaš, kako neizmeren živalski grob je morsko dno.

Parniki na morju večkrat zadenejo nepregledne roje mrtvih živali. Leta 1897. so opazovali ob ustju rek Oba in Irtiša 2500 km dolg vlak mrtvih rib, ki so bile nakopičene do 5 metrov visoko ena vrh druge. Leta 1882. je neki parnik preplul 230 km dolgo črto samih mrtvih rib. Neki drugi parnik je leta 1890. plaval v Rdečem morju 57 ur nepretrgoma skozi mrtvi roj kobilic, katerega je severni veter prignal v morje po smrt. V poletju 1880. leta je bilo 275 km² mehiškega zaliva pokritih z mrtvim in napolmrtvim želvami (tartarugami). Znani geolog Iv. Walther je opazoval, kako je rečni tok ob izlivu Volge zanašal v Kaspiško morje milijone in milijone sladkovodnih rib. Slana morska voda je vse umorila. Nekaj sličnega se je zgodilo leta 1825., ko so predrl ozki zemeljski jeziček, ki je ločil od morja Limfjord v Severni Jutlandiji. Slana voda je vdrla v sladko jezero in pomorila vse sladkovodne ribe.

Dandanes je največje ribje pokopališče zaliv Adšidaria v Kaspiškem morju. Milijoni rib prihajajo v ta zaliv na ploditev, gredo pa istočasno v smrt. Posledica tega umiranja pa je kopičenje mrtvih rib na dnu zaliva in znanstveniki pravijo, da se radi tega tam ustvarja novo petrolejsko ozemlje.

Slična neizmerna ribja pokopališča so na visokem morju taki kraji, kjer se križajo gorki morski tokovi. Razgreta voda vsebuje premalo kisika in

zato na takih krajih padajo mrtve ribe kakor dež na morsko dno.

Tudi mraz, ki nastopa navadno, povzroča med ribami smrt v množinah. Ko je v severni Adriji leta 1930. padla temperatura na 5°, je poginila velikanska množina sepij, rib, ki odajajo črno tekočino.

Raziskovanje morskega dna je na mnogih krajih ugotovilo, da pokriva vajo vse dno mrtve ribe.

Tudi med suhozemskimi živali se večkrat odigravajo slične žaloigre. Ko se po puščavniških stepah osušijo vsa napajališča, usahnejo vsi vrelci in se reke spremene v blatna močvirja, se zbirajo živali v mnogih tisočih ob poslednji luži. Ta pa je po navadi sredi blata in močvirja prepojena s soljo in tudi ta poslednja luža je le močan odcedek soli. Živali tonejo v blatu in močvirju in poginejo na tisoče in tisoče, preden morejo do vode.

Ti primeri kažejo, da živalski svet nudi zadosti surovin za proizvodnjo zemeljskega olja. Preiskave so ugotovile, da voda te neizmerne grobove pokrije s peskom in ilovnatimi naplavinami. Pod to naplavo se telesa razkrajajo in olje se odceja v zemeljske razpoke.

Tako nastajajo petrolejska ozemlja.

Če preiskujemo zemeljska olja, najdemo v bistvu ogljenčev vodik s primesjo žvepla in še nekaterih drugih sestavin.

Z destilacijskimi pripravami se to olje čisti. Kot končni izdelek dobimo iz njega petrolni eter, bencin, gazolin, ligroin in kerosin, katerega rabi mo kot petrolej za razsvetlavo.

Iz odpadkov, ki jih dobimo po destilaciji, delajo strojno olje, asfalt in podobno.

Dve tretjini vseh sličnih proizvodov nudi danes vesoljnemu svetu Severna Amerika.

«Stric, véceraj sem videl na cesti osla, ki je bil tako velik kot vi.»

«Fant, ne pretiravaj! Tako velikega osla kot jaz sploh ni.»

PRISTOJBINE.

A) POŠTNE PRISTOJBINE.

1.) PISMA, DOPISNICE i. t. d.

Pisma: navadna do 15 gr. v okrožju L.	0 25
navadna do 15 gr.	0 50
„ do 15 gr. vojakom	0 25
„ do 20 gr. iz države	1 25
za vsakih nadaljnjih 10 gr.	0 75
Jugoslavija in Ogrska do 20 gr.	1.—
za vsakih nadaljnjih 10 gr.	0 75

(Pisma ne smejo presegati teže 2 kg. in obsega 45×45 cm ali v zavitku dolžino 75 cm in premera 10 cm)

Dopisnice: navadne vojakom ali v okrožju	L. 0 15
navadne	0 30
„ iz države	0 75
(obseg 15×10 cm.)	
v Jugoslavijo in Ogrsko	0 60

Razglednice: samo s podpisom in dnevkom	0 10
samo s podpisom in dnevkom iz države „	0 25
s petimi besedami (voščili)	0 20
običajno pisane	0 30
„ „ iz države	0 75
„ „ vojakom	0 15

Posetnice: s 5 besedami (voščila itd.) „	0 20
s petimi besedami iz države	0 25

Tiskana obvestila: (o smrti, poroki) „	0 15
iz države	0 25

Trgovski računi: (en sam list v odprtem ovitku do 15 gr. brez kakega dopisa)	0 25
iz države do 250 gr.	1 25
„ „ vsakih 50 gr. več še	0 25

Rokopisi: za prvih 200 gr.	0 60
za vsakih 50 gr. več še	0 20
iz države do 250 gr.	1 25
za vsakih 50 gr. več še	0 25

Vzorci brez vrednosti do 100 gr. „	0 35
za vsakih 50 gr. več še	0 15
iz države do 100 gr.	0 50
za vsakih 50 gr. več še	0 25

Ekspres: poleg običajne poštne še	1 25
za inozemstvo poleg običajne poštne še „	2 50

Priporočeno: za odprte pošiljke poleg običajne poštne še	0 60
iz države poleg običajne poštne še „	1 50
za zaprte pošiljke	1 25
„ „ iz države	1 50

Pošiljke s potrdilom prejemnika: poleg običajne poštne še	0 50
iz države še	1 25

Poštno ležee: poleg obič. poštn. še „	0 15

2. B) ZRAČNA POŠTA.

a) (Italija, Libija, Rodi, Albanija, Vatikan)	
Pisma, dopisnice, razglednice, trgovski računi, obvestila itd. (do 15 gr.) poleg poštne še „	0 50
Rokopisi, vzorci brez vrednosti, tiskovine do 50 gr. poleg običajne poštne še	0 80

b) (Vzhodna Afrika)

pisma, dopisnice, poleg poštne še L 1.— za vsakih 5 gramov.

3. ZAVOJL.

Običajni z navadno pošto s hitro pošto		
do 1 kg.	L. 2 50	L. 7 50
do 1—3 kg.	L. 5.—	L. 15.—
do 3—5 kg.	L. 7 50	L. 22 50
do 5—10 kg.	L. 12 50	
do 15 kg.	L. 16.—	
do 20 kg.	L. 18.—	
za obsežne običajne zavoje doklada 50%		

Z naznačeno vrednostjo do L 200 poleg običajne poštne še	L. 1.—
za vsakih L. 100.— poleg običajne poštne več še	0 50
Če zavoj leži na pošti več kot tri dni, se plača za vsak dan pristojbina „	0 25
Za vsak izgubljeni zavoj se prejme odškodnina	25.—

4.) Nakaznice.

Nakaznica sama stane	L. 0 10
Navadna: do L. 25.— je pristojb. „	0 40
do L. 50.— „ „ „	0 80
do L. 100.— „ „ „	1 20
do L. 200.— „ „ „	2.—
za vsakih L. 100.— ali ulomek od l. 100.— preko L. 200.—	0 50
do L. 25.— vojakom	0 20
najmanj se pošlje lahko 1 lira, največ L. 1000.—	

Brzjavna: poleg običajne nakazniške in brzjavne pristojbine še	0 50
Mednarodna: pristojbina za nakaznico samo je	1.—
za vsakih L. 100.— ali ulomek	0 50

5.) BRZOJAVKE.

Navadne: do 10 besed	2 10
za vsako besedo več	0 25
Nujne: trikratna pristojbina navadnih.	

B) KOLKOVNE PRISTOJBINE.

1.) Na račune, pobotnice, potrdila, odpise (scontii) in podobno:	
od Lir 1 — 100	0 20
od Lir 100 — 3000	1.—
od Lir 3000 — 300.000 za vsakih L. 1000 ali ulomek od L. 1000.—	0 30
Moraš pa stotinke vedno zaokrožiti navzgor na liro!	
preko L. 300.000	} 90.—
za nedoločene svote	
za potrdilo prejšnjih pobotnic	} 0 50
Računski izvlečki	

C.) PROMETNE PRISTOJBINE.

(tassa scambio)

Do L. 100.— za vsakih L. 20 ali ulomek „	0 60
Do L. 1000.— za vsakih L. 50 ali ulomek „	1 50
nad L. 1000.— za vsakih L. 100 ali ulomek „	3.—

Opomba: za mnoge vrste blaga veljajo posebna določila.

TABELA MENIČNIH PRISTOJBIN

Znesek		Izstavljenе in plačljive v Italiji				Izst. in plačl. v inozem.		
od	do	za 1 mesec	za 4 mesece	4-6 mesecev	nad 6 ali in bianco	za 4 mesece	4-6 mesecev	nad 6 ali in bianco
—	200	0.50	0.30	0.50	0.90	0.20	0.30	0.50
200	400	0.50	0.50	0.90	1.70	0.30	0.50	0.90
400	600	0.60	0.70	1.30	2.50	0.40	0.70	1.30
600	800	0.60	0.90	1.70	3.30	0.50	0.90	1.70
800	1000	0.60	1.10	2.10	4.10	0.60	1.10	2.10
1000	2000	1.10	2.10	4.10	8.10	1.10	2.10	4.10
2000	3000	1.60	3.10	6.10	12.10	1.60	3.10	6.10
3000	4000	2.10	4.10	8.10	16.10	2.10	4.10	8.10
4000	5000	2.60	5.10	10.10	20.10	2.60	5.10	10.10
5000	6000	3.10	6.10	12.10	24.10	3.10	6.10	12.10
6000	7000	3.60	7.10	14.10	28.10	3.60	7.10	14.10
7000	8000	4.10	8.10	16.10	32.10	4.10	8.10	16.10
8000	9000	4.60	9.10	18.10	36.10	4.60	9.10	18.10
9000	10000	5.10	10.10	20.10	40.10	5.10	10.10	20.10
za vsakih 1000 lir več ali ulomek od 1000 poleg stalne pristojbine L. 0.10		0.50	1.—	2.—	4.—	0.50	1.—	2.—

DRUŽBENA LISTNICA.

Moh. družba je letos izdala sledeče knjige:

1. **KOLEDAR za leto 1939.**

2. **DOBE IN PODOBE IZ CERKVE NE ZGODOVINE.** Spisal Stanko Stanič. Pisatelj zelo poljudno in v velikih potezah pokaže najpomembnejše osebnosti in dobe iz skoraj dvatisočletne zgodovine svete katoliške Cerkve.

3. **ZDRAV, KOLIKOR HOČEŠ!** Spisal Bogdan Kazak. Za tem imenom se skriva izkušen zdravnik s skoraj štiridesetletno obširno prakso, iz katere je v slikovitem jeziku podal nekaj spominov, kako je lajšal trpljenje bolnega človeštva. Nekatera črtica ima tudi globok vzgojni pomen.

4. **DORA.** Povest. Spisala Pavlina Pajkova, domača pisateljica.

5. **BRATEC IN SESTRICA.** Povest s slikami.

Družba ima v zalogi še molitvenik **«MOLIMO!»** Udje, ki so udnino vnaprej plačali, ga prejmejo letos po **TRI** lire izvod. Za vse druge velja cena **ŠTIRI** lire za izvod.

Prihodnje leto bo družba izdala sledeče redne knjige:

1. **KOLEDAR za leto 1940.**

2. **POVEST iz naših Gor.** Spisal domač poljudni pripovednik.

3. **Z BOGOMI** Molitvenik. Sestavil župnik Alfonz Berbuč. Trdo vezan z rdečo obrezo.

4. **NAPOLEON I** Življenje in delo velikega cesarja.

5. **DIVJACINA NAŠIH GOZDOV.** S slikami. Spisal Stanko Jereb.

Družba si pridržuje pravico, da ta načrt po potrebi izpremeni.

Udje, ki se zglasijo pri poverjenikih, plačajo za redne knjige **SEST LIR.** Ob prejemu knjig morajo poverjenikom povrniti prevozne stroške za knjige.

Posamezne ude sprejema tudi uprava. Če želijo, da se jim knjige pošljejo po pošti, morajo doplačati Lir 1.50 za poštnino; za priporočeno pošiljko plačajo L. 2.50.

Naš neslov: **Sodalizio S. Ermacora, Gorizia, Via Orzoni 38.**

2
CORSO
VITT. EM. III**GORIZIA**Združite svoj interes z zadovoljstvom in kupujte v znani
manifakturni, modni in blagovni trgovini2
CORSO
VITT. EM. III

Il Blocchista

NUDI VELIKO IZBIRO BLAGA

ZA VSE LETNE ČASE

po KONKURENČNIH CENAH

GORIZIA - CORSO VITT. EM. III N. 2CORSO
VITT. EM. III
2CORSO
VITT. EM. III
2

OTVORI SE

DROGHERIA „AL CERVO“**VIDA RICCARDO****Salcano (Gorizia)**

Via del Montesanto 279

Vsi izdelki, potrebni za kmete.

Barve in firneži, vrvi, gumijaste

cevi, mila in dišave (parfumi) in

vsi predmeti za mizar. industrijo.

NAJNIŽJE CENE.**GORIZIA**, Via Garibaldi 6
nasproti Hotela „Alla Posta“**ANGELO ZOTTAR**
javni ceneni, razkošni
in turistični avtomobili**TELEFON 500****Staroznana**, solidna trrdka šivalnih
strojev in koles - delavnica za popravila
šivalnih strojev, gramofonov, dvokoles,
motociklov, triciklov in pušk.Zaloga posnemalnikov, pinj in vseh
lozadevnih delov. - Radio aparati
Phillips in vseh znamk in cen. -
Oglejte si in gotovo vam ne bo žal!**Prodaja na drobno in na debelo.****JOS. KERŠEVANI****GORIZIA - Corso Vittorio Emanuele, 24**
Piazza Cavour 9 (pri stolnici)**C. A. M.****MIZARSKA ZADRUGA****Salcano (Gorizia)**Brzolanke: C A M Salcano (Gorizia)
Tel.: Salcano No. 5Razpolaga z izvrstnimi arhitekti,
ima najboljše izdelovalce pohištva,
vam nudi praktično pohištvo,
ustvari prijeten kotiček v hiši,
ima najnižje cene,
napravi na zahtevo proračune in načrte.

Čevlji «ALPINA»

Lastnik : IVAN KR PAN

Najboljša MIRENSKA DELAVNICA za trpežne, hribolazne, športne, smučarske pa tudi lahke in finejše čevlje. - Elegantni izdelki.

Trgovina : GORIZIA — Corso Gius. Verdi 34

(prav zraven trgovine »Hribar«)

Bogata zaloga najmodernejših in drugih čevljev. - Tudi čevlji na mero in poprave.

Dr. IGOR FRANCO
ZOBOZDRAVNIK

S P R E J E M A
VIA CARDUCCI, 7
GORIZIA

Poštni uradnik: Mati, na pismo ste prilepili za 30 stotink preveč znamk.

Stara ženica: Moj Bog! Pa vendar ne pojde predaleč!

*

«Zelo ste nevljudni», je rekla neka gospa angleškemu pisatelju B. Shawu, «če mislite, da si te smešnice nisem izmislila jaz.»

«Se boji bi bil nevljuden», je odgovoril pisatelj, «če bi vam verjel? Tako stari kot ta smešnica vendarle niste.»

*

«Koliko bratov imate, gospod Nace?»

«Enega.»

«Čudno! Vaša sestra mi je pa rekla, da ima dva.»

Nasl. AND. MAURI

GORIZIA - Via Carducci, 3

Velika izbira volnenega in svilnatnega blaga in perila. Izdelane moške obleke.

———— KOŽUHOVINA.

Lastna krojačnica.

T V R D K A

TEODOR HRIBAR - GORIZIA

CORSO G. VERDI ŠT. 32

priporoča svojim starim odjemalcem domače in inozemsko blago vseh vrst, posebno veliko izbero črnega sukna za čast. duhovščino in platno znanih Regenhart & Raymann za cerkvene prle. — Perilo za neveste od najnavadnejših do najfinejših vrst in vse potrebno za njihovo popolno opremo.

Blago solidno.**Cene zmerno.****Salon Peteani**

Najpopolnejši trajni kodri
(permanente) od L. 15.— naprej.

GORIZIA Via Mameli N. 6
(prej via Scuole)

Tovarna vsakovrstnega pohištva

Gomišček Stefano

SALCANO 280

VIA MONTESANTO No. 132

◆◆◆◆

VELIKA IZBERA V ZALOGI

◆◆◆◆

Sprejema se delo tudi po naročilu.

Faganelj Stanko

avtorizirani stavbeni podjetnik
in sodno zapriseženi cenilec

GORIZIA, Via Baiamonti 33 (Via Vogel)

Izvršuje vsa dela spadajoča v stavbeno stroko, ter sprejema vodstvo in odgovornost dela. - Izdeluje vsakovrstne načrte, proračune - cenilne stavb in zemljišč za amortizacijska posojila.

M. MÜLLER**JAVNI AVTOMOBILI****GORIZIA**

VIA NAZARIO SAURO, 9

TELEFON ŠTEV. 170

Zdravnik Dr. G. Gregorig in zdravnica Dr. Vilma Dominco - Gregorig

sprejemata

za notranje in ženske bolezni

vsak dan od 9. - 12. in od 3. - 5.

GORIZIA

Corso G. Verdi števil. 23

priliječe levo (nasproti Ljudskemu vrtu).

Ali hočete biti dobro postreženi ?

KUPUJTE V DROGERIJI:

ANTONIO PODGORNİK

GORIZIA - Piazza Ed. De Amicis 12 (prej: Piazza Corno)

L. MONCARO

GORIZIA - VIA G. CARDUCCI, 6

Največja izbira - Najboljše cene - Točna postrežba

Pletenine · srajce ·
perilo · Predmeti za
šport, za krojačnice,
za vezenje · Noga-
vice · rokavice ·
čipke · šerpe

==== VOLNA BORGOSIA
Brezhibno popravlja nogavice s pobiranjem spušenih petelj (malje)
Popust razprodajalcem in krojačem.

Dr. K. RUTAR

Z D R A V N I K

GORIZIA.

CORSO VERDI N. 32

10-12

2-4

Dve mestni punčki se sprehajata na deželi. Na travniku ugledata dve kravi: črno in belo.

«Ali jih vidiš?» vpraša prva.

«Da!»

«Torej poslušaj! Bela krava daje mleko, črna pa kavo.»

*

Sodnija je vprašala neko majhno podeželno občino sledeče: «Ali sta Janez Bogataj in Anže Bogataj, ki stanujeta v Vaši občini, identična?» — Čez tri dni je došel odgovor: «V naši občini živita Janez Bogataj in Anže Bogataj. Oba sta pijanca. Ali sta pa tudi identična, nismo mogli dognati.»

BRUSAR IN NOŽAR

G. TEMIL

GORIZIA - VIA CARDUCCI N. 4

Delavnica na električno gonilno silo z bogato izbiro in zalogo nožev, škarij, brivnih nožev, najelegantnejših žepnih nožev, **garantiranih BERGAMSKIH OSEL** ter sploh vseh rezil. — Brusi britve in žepne nože, škarje, mesarske in knjigoveške ter vse druge nože in rezila. — Popravlja stare in skrhane britve, da so kot nove. **Specialist v brušenju britev s strojem novega nemškega sistema.** Za izvršena dela jamči.

Omenjena dela kakor tudi popravila vseh operacijskih predmetov izvršuje lastnik sam.

Prodaja tudi toaletne predmete.

Popolnoma na novo opremljena brusarna z novimi modernimi nemškimi stroji in na električen pogon.

**Največja manufakturna
trgovina v mestu GORIZIA**

RUGGERO VENUTI

Corso Verdi šte. 19 - Telefon šte. 95

Novo volnene in svilnate tkanine. - Cene zelo ugodne.

Nekdo je vprašal znanega vseučiliškega profesorja kirurga Heima: «Gospod doktor, kako dolgo lahko živi človek brez možganov?»

«Preden odgovorim, mi dovolite eno samo vprašanje: Koliko ste stari?»

★

V nemško-francoski vojni l. 1870. je izmed 600.000 mobiliziranih vojakov obolelo za kozami 125.000 mož. Od teh jih je 23.479 umrlo. Takrat cepljenje še ni bilo obvezno. Čisto drugače so številke iz svetovne vojne, ko so bili že vsi cepljeni. Vpekljanih je bilo osem milijonov vojakov. Za kozami jih je obolelo 12, umrlo pa je eden.

ZDRAVNIK
dr. Fr. Jakončič
ZA NOTRANJE BOLEZNI
SPREJEMA
GORIZIA - VIA G. CARDUCCI, 6

Posojilnica: **CASSA RURALE ED ARTIGIANA**

S. PIETRO DI GORIZIA

■ REGISTROVANA ZADRUGA Z NEOMEJENO ZAVEZO. ■

*Obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri,
vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka.*

Svoje prostore ima v novi hiši, zidani iz lastnih sredstev.

Ima nad 700 članov. - Hranilne vloge presegajo L. 1,500.000

Ustanovljena leta 1896 - Čekovni račun: šte. II 5282.

„Za božjo voljo, pustite me takoj noter!“
 „Kaj? Seda? Tako pozno v noč? Ali ste znoreli?“

MEHANIČNA PEKARNA
GIOVANNI LEGHISSA

GORIZIA

via Arcivescovado

(nasproti škoflje in tik gostilne „Pri Jetenu“.

Piškotli, izbrane slaščice, pince, šarkelj (panettone), goriške gubance, navaden in fin kruh, kruhki.

Posebnost: kruh „alla veneziana“, grisini.

ČEVLJE

dobite v trgovini:

vsake vrste
 po ugodnih cenah
AND. COTAR

GORIZIA - VIA RASTELLO N. 34 - GORIZIA

Med najmanjše države v Evropi spadajo republika San Marino (13.000 prebivalcev), kneževina Monaco (25.000 prebivalcev) in republika Andorra (5300 prebivalcev).

*

Na japonskem bodo baje začeli delati podplate iz svile, ker je imajo mnogo. Usnja pa nimajo dovolj in ga morajo uvažati.

*

Stric pripoveduje nečakom o svojih vojnih časih. «Tako je ko so me sovražniki ugledali, so začeli teči.»

«Ali so te potem dohiteli?» bara Janček.

Najvišje cene
 plačujem za

KOŽE

kun, zlatič, lisic, dihurjev, vider, jazbec, vevec, mačk, krtov, divjih in domačih zajcev, i. t. d.

D. WINDSPACH

TRIESTE

Via C. Battisti 10, II. n.
 vrata 16 — Telef. 68-81

Sprejemajo se pošiljatve
 po pošti

Dr. ALFONZ SERJUN

GORIZIA

Via del S. Gabriele 4, A

sprejema od 9. do 12. in od 2. do 4.

AL RIBASSO

UDINE - Via Savorgnana 5 - UDINE Tel. 904

Lastnik: DANTE CAVAZZINI

**Največja izbira tkanin v goriški
in videmski pokrajini**

Najugodnejše cene!!!

Opomba: Kdor kupi za več kot 200.— Lit., temu se povrnejo
vozni stroški in stroški za prevoz obširnih zavojev.

L' ARREDAMENTO

UDINE - Via Mercatovecchio - vogel via Rialto

UDINE - Telefon 143

Lastnik: DANTE CAVAZZINI

Največje zaloge v treh Benečijah.

Preproge - tapeciranje - zavese v vsakem
slogu in kakovosti - našivi - žamet - zastave
preproge (corsie) - preproge za cerkev itd.

Najboljše cene.

Opomba. Na zahtevo se pošljejo vzorci.

Prodajalcem in tapetnikom poseben popust.

Naša zavarovalnica

L'UNIONL'UNION
A. D. 1828**je največji svetovni zavod.**Delniški kapitali z rezervami
znašajo nad tisoč milijonov lirGENERALNO ZASTOPSTVO:
GORIZIA, Piazza Vittoria 15

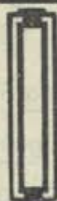
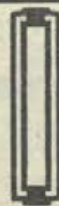
ZOBOZDRAVNIK

Dr. L. MERMOLJA

Sprejema

GORIZIA
PIAZZA VITTORIA, 5-1*Ženini in neveste!**Obiščite tovarno pohištva***Guglielmo Gomišček**
SALCANO, Via MontesantoV zalogi dobite vedno nad 50 sob
vsakovrstnega pohištva.Sprejemajo se tudi naročila
SOLIDNO DELO! CENE ZMERNE!Učiteljica otrokom, preden gredo na
počitnice: «Želim vam, da bi se vam v
prostitih dneh dobro godilo in da bi se
jeseni vrnili malo bolj pametni!»

Otroci: «Hvala, enako, gospodična učiteljica!»

«Moj Bog! Kako je ta ženska grda!»
«To je moja sestra!»
«Ah, oprostite, prosim lepo! Saj bi si
bil lahko mislil, ker vam je čisto po-
dobna!»*
«Petelin, ki sem ga sinoči jedel pri vas,
me je presueto liščal v želodcu. Ob treh
zjutraj sem se zbudil zastran njega.»
«Da, to je bil njegov čas. Ob treh zju-
traj je zmerom budil.»*
Vajenec: «Pred pol ure je bil tukaj
nekdo, ki je silno kričal in grozil, da vam
razbije glavo.»Gospodar: «In ti, kaj si rekel na to?»
Vajenec: «Dejal sem, da je škoda, ker
vas ni tu.»*
Igra domino je na Estonskem prepo-
vedana, kogar dobijo pri njej, lahko ra-
čuna z zaporom do petih let. Odgovoren
je tudi za povračilo škode. Estonska vla-
da je izdala to prepoved, ker je tam
divjala prava strast do te igre ter je mno-
go bogatašev prišlo radi nje na beraško
palico.*
V Združenih državah Severne Amerike
imajo 1,156.644 postav. Nekatere so zelo
stare, a še vedno v veljavi. Med njimi
so tudi precej čudne. V Kaliforniji mo-
rajo gospodinje vsako cunjo, s katero
brišejo prah, takoj po porabi prekuhati.
V drugih državah posebni zakoni dolo-
čujejo dolžino in širino posteljnih rjuh.
Vsaka izmed 48 držav ima svojo zaka-
nodajo. Sedanji predsednik Roosevelt
baje namerava začeti gibanje za poeno-
stavljenje teh neštevilnih paragrafov.**KAVARNA**
BERTOSSI**GORIZIA**
VIA MAMELI N. 4

KATOLIŠKA KNJIGARNA

LIBRERIA CATTOLICA

GORIZIA

PIAZZA VITTORIA 11

N A S L O V :

LIBRERIA CATTOLICA

GORIZIA - Piazza Vittoria No. 11

Pisarniške in šolske potrebščine

KNJIGE

šolske, nabožne, zabavne
in poučne; kipi, molitve-
niki, nabožni predmeti.

MOLITVENIKI vseh vrst.

PAPIR

pisarniški, pisemski, za
maslo, ovojni itd. itd.

SLIKE

navadne in umetniške,
majhne in velike stenske.

SVEČE

liturgične, voščene in
stearinke, nočne itd. itd.

Slikanice za Miklavževa
in božična darila. Jaslice,
božični okraski.

Modni časopisi. - Veli-
ka izbira razglednic.

Mario Baycon

krojaški mojster

GORIZIA - Via S. Giovanni, 5 (prilifje)

sprejema naročila po meri in vsakovrsna krojaška dela ter jih izvršuje natančno in po zmernih cenah. Izvršuje tudi popravila. — Priporoča SVOJO ZALOOO BLAGA.

Postrežba točna in solidna.

ZDRAVNIK

Dr. ZORISLAV DIETZ

SPREJEMA: vsak dan od 9-12
la od 15-17

GORIZIA

via Arcivescovado 7-I (nasproti školje)

KNJIGOVEZNICA

B E D N A R I K

G O R I Z I A

Riva Piazzetta No. 18

Veže misale v moderni obliki
po nizkih cenah!

Matične knjige

Brevirje

Knjižice

Škatle

Brošure

Šolske knjige še isti dan!

Naročila sprejema tudi:

LIBRERIA CATTOLICA

Piazza Vittoria No. 11

TOVARNA ZRCAL

ANTON KOREN nasl.

Gorizia, Via Carducci 4 - Tel. 577

Steklo, porcelan, šipe, vse

... za hišo in gostilno ...

Opremljeni smo z najmodernejšimi stroji za vsakovrstno obdelavo kristalov za avtomobile in za pohištvo.

Mizarji dobijo poseben popust.